

I. CMENTARZE KATOLICKIE

MAGDALENA WOJCIESZAK

NEKROPOLE WROCŁAWSKIEJ KATEDRY P.W. ŚW. JANA CHRZCICIELA. NOWOŻYTNY CMENTARZ NA ZATUMIU

Podczas prac budowlanych prowadzonych w 2003 r. przy budowie nowego gmachu Biblioteki Głównej Uniwersytetu Wrocławskiego, u zbiegu ulic kard. S. Wyszyńskiego i F. Joliot-Curie we Wrocławiu odkryto pozostałości cmentarzyska szkieletowego¹. Odkrycie to było sporym zaskoczeniem zarówno dla archeologów, jak i historyków, gdyż według zachowanych map historycznego Wrocławia w miejscu tym, w dzielnicy zwanej Zatumie, nie figurowała żadna nekropola, a jedynie zabudowania mieszkalne oraz pastwiska. Zakrojone na szeroką skalę badania wykopaliskowe pozwoliły wyeksplorować 318 pochówków². Liczba pochowanych tam osób była na pewno wyższa, ponieważ na cmentarzysku odkryto liczne kości luźne pochodzące ze uszkodzonych pochówków, zaś część terenu nekropoli uległa zniszczeniu. Chronologia cmentarzyska została wstępnie określona na podstawie analiz dendrologicznych i odkrytych zabytków na koniec późnego średniowiecza i okres nowożytny.

Groby odkryto na obszarze ok. 300 m². Ich układ i wzajemne nawarstwianie się świadczą o dość intensywnym użytkowaniu omawianej nekropoli. Miejscami wyodrębniono 7 warstw pochówków (ryc. 1). Cmentarz był położony poza murami miejskimi, tuż przy brzegu Odry, co narażało znajdujące się tam groby na ustawiczne zalewanie i niszczenie. Podczas badań wykopalisko-

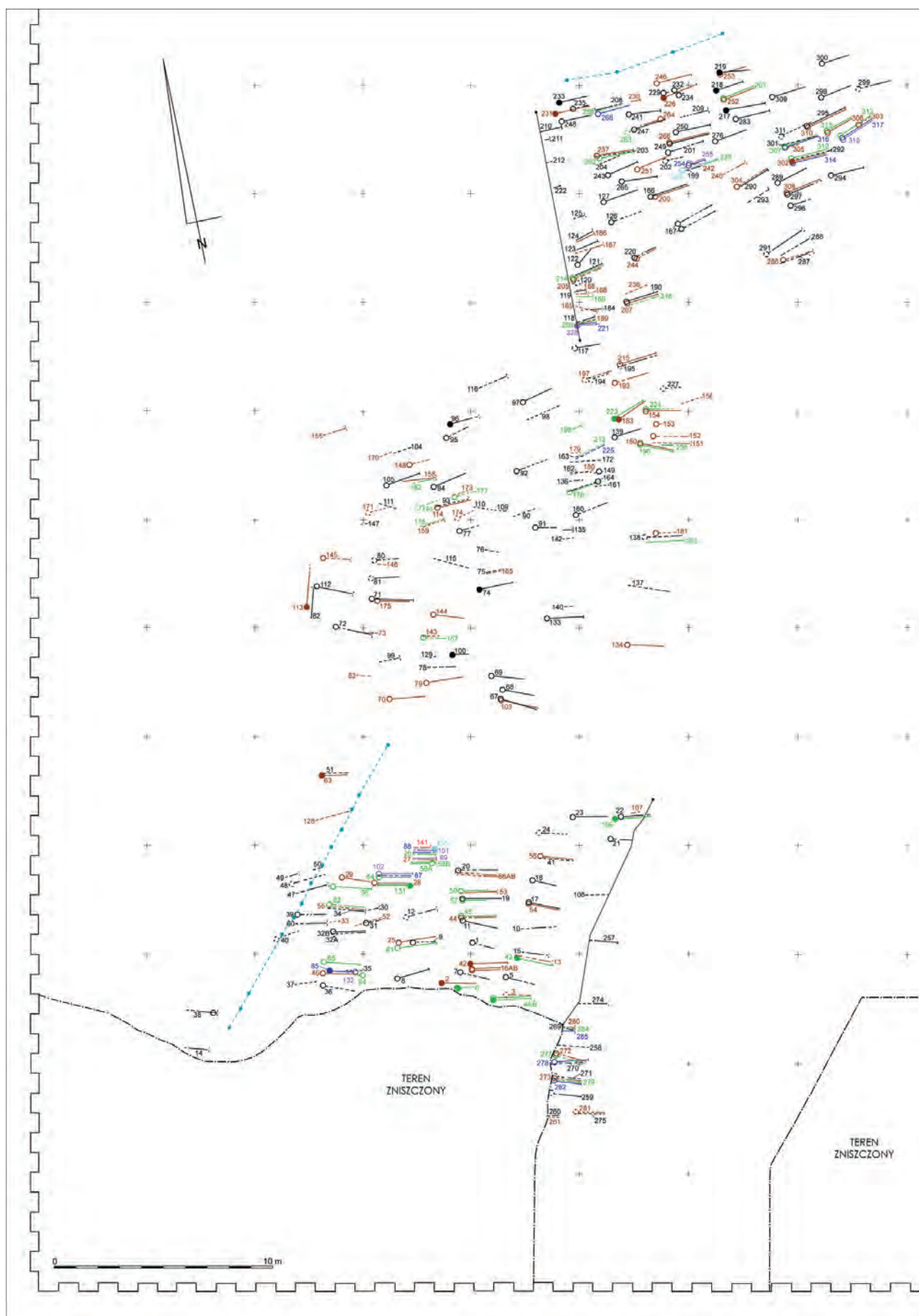
wych w wielu przypadkach stwierdzono przemieszczenie szczątków kostnych w obrębie trumny, kilkakrotnie po zdjęciu wieka trumny okazało się, iż szkielet jest zalany wodą (ryc. 4). Stan zachowania pochówków, zarówno zarysów jam grobowych oraz trumien, jak i szczątków kostnych, był zły. Zdecydowana liczba grobów była zachowana jedynie fragmentarycznie.

W nieokreślonym momencie użytkowania cmentarz został prawdopodobnie ogrodzony, o czym świadczą odkryte w zachodniej i północnej części stanowiska negatywy posłupowe, tworzące odcinki o długości 15 i 8 m. Słupy miały w przekroju poprzecznym kształt kwadratu i wymiary 20×20 cm (zob. ryc. 1). Udało się zatem rozpoznać zachodnią i północną granicę cmentarzyska, natomiast krańce południowy i wschodni pozostały nieuchwytnie.

Zarysy jam grobowych były czytelne w 257 przypadkach. Czytelne jamy pochówków osób dorosłych miały głębokość średnio ok. 40 cm, zaś jamy pochówków dziecięcych – ok. 20 cm, choć należy przypuszczać, że groby te zostały częściowo zniwelowane. Zaobserwowano zarówno jamy dość obszerne (np. w grobach: 12 – 190×80 cm, 20 – 195×80 cm, 46 – 226×56 cm, 61 – 180×60 cm, 64 – 215×105 cm, 66 – 227×110 cm), jak i częściej niewiele większe od długości i szerokości trumny (np. w pochówku 72 wymiary jamy grobowej wynosiły: 174×44×16 cm, zaś trumny: 172×42×12 cm, w pochówku 95 – wymiary jamy grobowej: 115×40×20 cm, a trumny: 111×24×20 cm, w pochówku 137 – wymiary jamy grobowej: 190×47×30 cm, trumny: 170×33×27 cm).

¹ Wstępne sprawozdanie z badań – zob. Limisiewicz, Roczek, Wachowski 2004.

² Badania były możliwe dzięki życzliwości i pomocy władz Uniwersytetu Wrocławskiego z ówczesnym rektorem, prof. dr. hab. Zdzisławem Latajką.

Trumny były na omawianym cmentarzysku stałym elementem obrządku pogrzebowego. Odkryto je w 232 pochówkach, co stanowi 73% wszystkich odsłoniętych grobów, przy czym w 168 przypadkach były to na pewno trumny, w 15 – pozostałości pojedynczych desek, den trumien bądź mar, zaś w 3 – nieokreślone fragmenty drewna. Trumny miały postać prostokątnych bądź trapezowatych skrzyń z desek, przykrytych wiekiem (ryc. 3, 4, 5, 6). W kilkunastu przypadkach zaobserwowano łączenie desek za pomocą żelaznych gwoździ, w innych być może stosowano łączenia stolarskie „na zakładki, kołki, na jaskółczy ogon” (Kizik 1998, s. 94)³. Wykonywano je z drewna jodłowego i sosnowego (odpowiednio 21 i 12 przypadków; Krapiec, Szychowska-Krapiec 2004, zob. tab. 1). Trumny te były raczej skromne, bez metalowych uchwytów, okuć czy aplikacji. Nie zauważono też śladów obić wnętrza trumny czy zewnętrznej malatury.

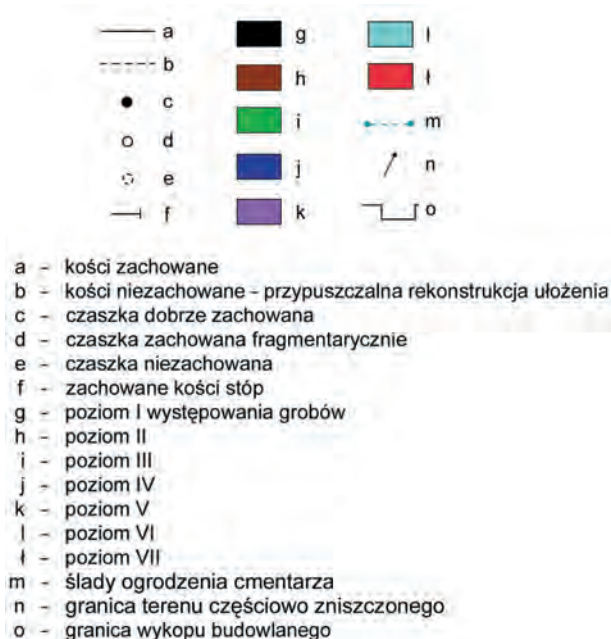
W odsłoniętych grobach spoczywały przeważnie szczątki pojedynczych osób. Jako pochówki podwójne zostały zidentyfikowane groby: nr 6, gdzie odkryto szkielety dwojga dzieci, oraz nr 167, ze szczątkami dwóch osób dorosłych, w tym mężczyzny w wieku

adultus/maturus. Być może pochówkiem podwójnym był też grób nr 58, gdzie odkryto dwa szkielety ułożone jeden na drugim (ryc. 2). Szkielet znajdujący się niżej, oznaczony jako 58B, był skierowany czaszką na zachód, zaś szkielet leżący wyżej (58A) został ułożony czaszką w kierunku wschodnim. Podobnie w przypadku grobu nr 66 w obrębie obszernej jamy grobowej odsłonięto źle zachowane szczątki dwóch osób leżących obok siebie. Złożenie zwłok dwóch osób w jednym grobie mogłoby sugerować jakiś stopień pokrewieństwa pomiędzy zmarłymi. Jest to tym bardziej prawdopodobne w przypadku podwójnego pochówku w jednej trumnie. Podobną sytuację stwierdzono na późnośredniowiecznym cmentarzysku przyszpitalnym w Heidelbergu. W jednej trumnie złożono tam szczątki dwóch kobiet w wieku ok. 30 lat. Dalsze badania antropologiczne miały wykazać, czy łączył je jakiś stopień pokrewieństwa (bliźniaczki? siostry?; Prohaska-Gross Ch. 1992, s. 30–32). Figurujące w dokumentacji groby 4A i B, 16A i B oraz 32A i B są najprawdopodobniej osobnymi pochówkami, nałożonymi ściśle jeden na drugi.

Zdecydowana większość zmarłych została pochowana według kościelnego rytuału pogrzebowego – w trumnie i z głową skierowaną na zachód. Takie ułożenie stwierdzono w 220 przypadkach⁴. Stanowią one zdecydowaną większość spośród 246 pochówków, u których było możliwe określenie ułożenia głowy zmarłego. Co ciekawe, odkryto również pochówki o odmienniej orientacji czaszki. W dwóch z nich, w grobach nr 82 i 113, zmarli zostali pochowani z głową skierowaną na południe. Oba pochówki znajdowały się blisko siebie i były najbardziej wysunięte na zachód, jednak nie były znacząco odsunięte od pozostałych grobów. Natomiast 8 zmarłych zostało pochowanych z głowami skierowanymi na wschód. Pochówki te nie tworzyły odrębnego skupiska, odsłonięto je w różnych częściach cmentarza. Jednak część z nich „współwystępowała” parami, tzn. zlokalizowane były blisko siebie, np. grób 58A i 131, 149 i 164 oraz 84 i 132, aczkolwiek dwa ostatnie groby znaleziono w różnych warstwach (III i V). Pozostałe szkielety z czaszkami skierowanymi na wschód odkryto w grobach 120 i 264.

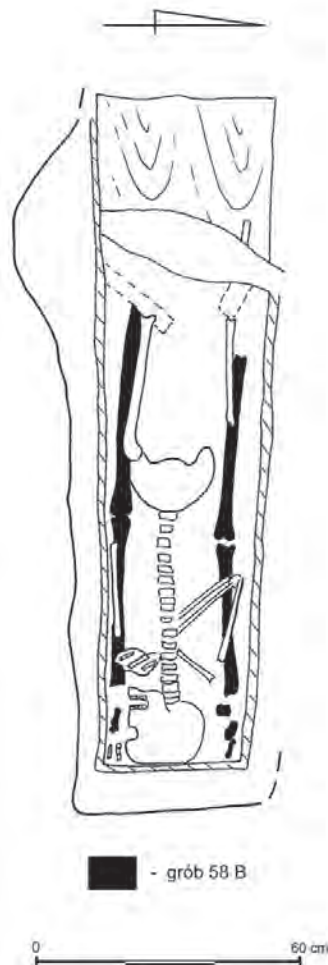
Jeśli chodzi o ułożenie rąk zmarłych, to ze względu na stan zachowania poszczególnych pochówków jest ono czytelne w niewielu przypadkach (77 pewnych i 26 przypuszczalnych). Nie widać też preferencji poszczególnych układów. W 12 pochówkach

³ Sposób łączenia desek trumny bez użycia gwoździ prezentuje P. Trybuszewski (2006, ryc. 1, s. 66) na podstawie znalezisk z krypty kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Toruniu.

← Ryc. 1. Wrocław – Zatumie. Plan cmentarzyska.
Oprac. N. Lenkow

⁴ W 14 przypadkach było widoczne lekkie odchylenie głów na NW i SW.

Ryc. 2. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 58 A i B

zmarli zostali pochowani z rękami ułożonymi bądź skrzyżowanymi na linii pasa, w 8 – z rękami ułożonymi bądź skrzyżowanymi na miednicy. W tej samej liczbie (8) odsłonięto szkielety z kośćmi lewej ręki ułożonymi na piersi, a prawej na linii pasa. Kości rąk ułożone bądź skrzyżowane na klatce piersiowej stwierdzono w 4 pochówkach (+3 przypuszczalne), a kości rąk wyciągnięte wyprostowane i ułożone wzdłuż boków zmarłego – w 3 pochówkach (+ 3 przypuszczalne). Pozostałe przypadki dotyczyły układów kombinowanych (jedna ręka ułożona na linii pasa, druga – na miednicy, jedna ułożona na klatce piersiowej, druga wyprostowana itd.), a także sytuacji, gdzie czytelny był układ tylko jednej ręki. Generalnie można stwierdzić przewagę układania rąk zmarłego na tułowie niż prostowania ich wzdłuż boków, jednak, jak wspomniano wcześniej, nie jest jednak widoczne częstsze stosowanie jakiegokolwiek z wariantów.

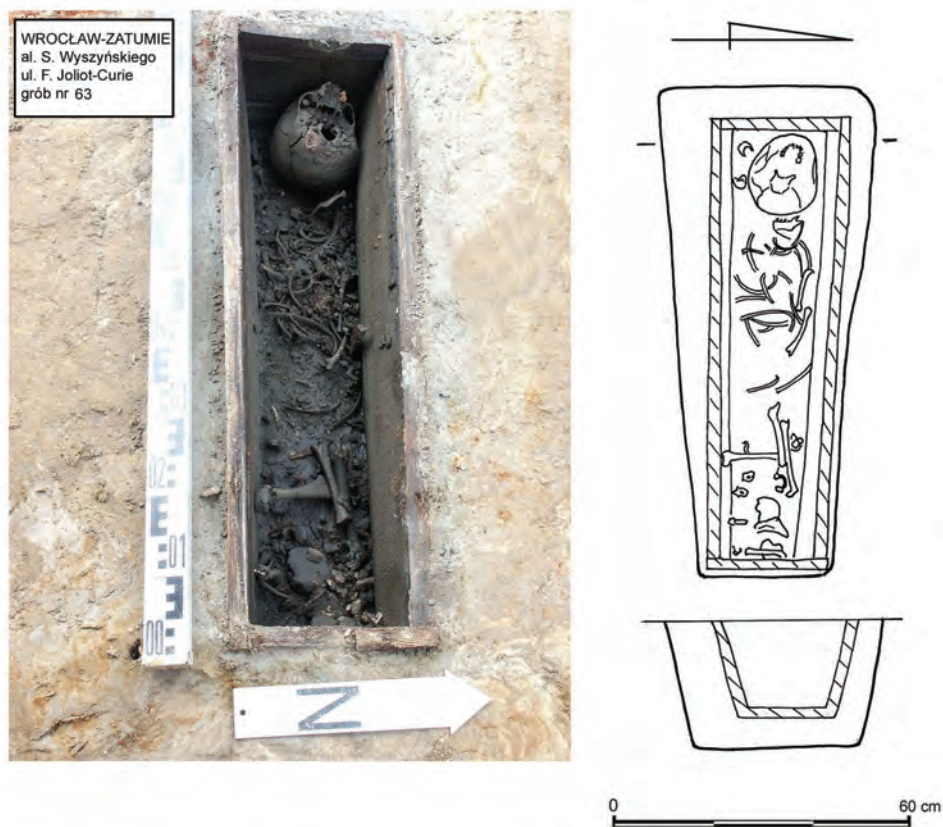
Szczątki kostne, jakkolwiek źle zachowane, zostały poddane analizie antropologicznej (Dąbrowski

i in. 2003; zob. tab.). W jej wyniku udało się określić płeć 112 osób i wiek 88 zmarłych. Liczną kategorią wiekową był *maturus* (25 osobników), a także *adultus* (23 osobników). Zidentyfikowano również szczątki 22 dzieci (*infans I* i *infans II*). Jednakże najwięcej osobników (185) określono jako „dorosły”, ze względu na niemożność bardziej sprecyzowanego określenia wieku zmarłego. Wyodrębniono również szczątki 68 kobiet oraz 44 mężczyzn (zob. wykres 1).

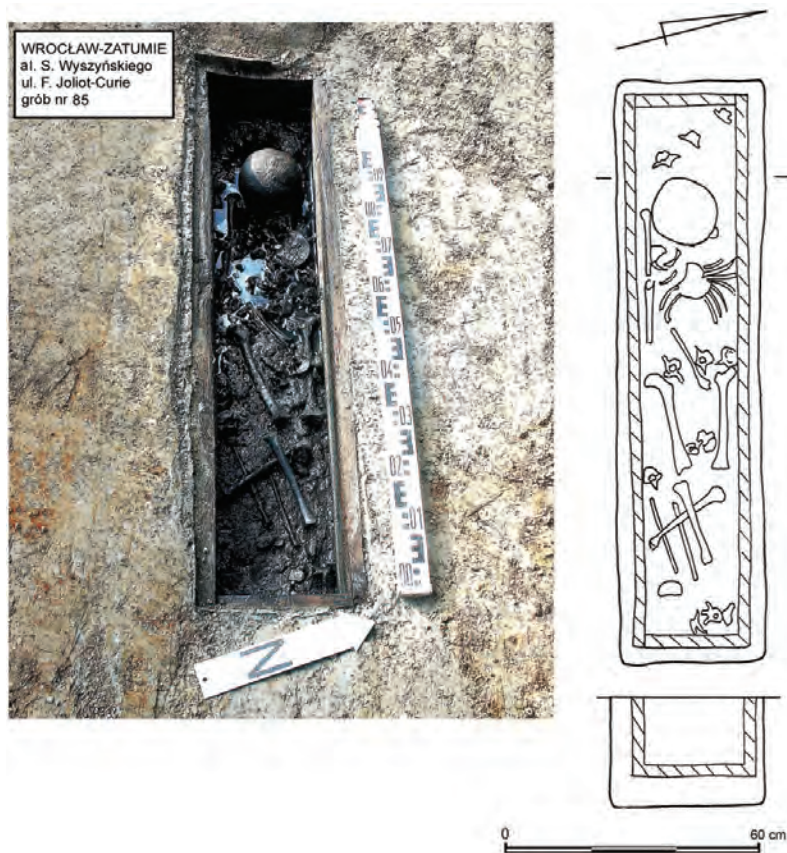
Wyposażenie odkrytych na Zatumiu grobów było więcej niż skromne. Odkryto je jedynie w 7 pochówkach. W pochówku nr 285 odkryto nóż żelazny. W grobie nr 35 natrafiono na 53 rozsypane drobne, kuliste i lekko spłaszczone paciorki ze szkła (?) barwy czarnej i turkusowej (ryc. 7). Część z nich miała średnicę 1 mm, pozostałe – 2 mm. Być może pierwotnie były naszyte na odzież zmarłego.

Niewątpliwie interesującym znaleziskiem grobowym jest moneta, znaleziona w grobie nr 302 (ryc.8). Według ekspertyzy Borysa Paszkiewicza jest to egzemplarz o nominale 6 krajcarów, wybity w Oleśnicy w 1674 r. przez księcia Sylwiusza Fryderyka. Obecność nowożytnej monety w grobie może świadczyć o długotrwałym przeżywaniu się zwyczaju składania tzw. obola zmarłych. Monety w pochówkach interpretowane są również jako ekwiwalent części majątku przynależnego zmarłemu. Upatruje się w nich także amuletów o funkcjach apotropaicznych. Według Z. i S. Kurnatowskich (2002, s. 133) zwyczaj wkładania monet do grobów trwał do ok. 2. poł. XVII w., po czym zaniknął w związku z ogólnopolskim kryzysem kulturowym (wojny, klęski morowego powietrza). Natomiast M. Rubinkova (1999, s. 68–72) przywołuje przykłady zarówno z Europy Wschodniej, jak i Zachodniej, potwierdzające trwanie tego zwyczaju jeszcze w XVIII w.

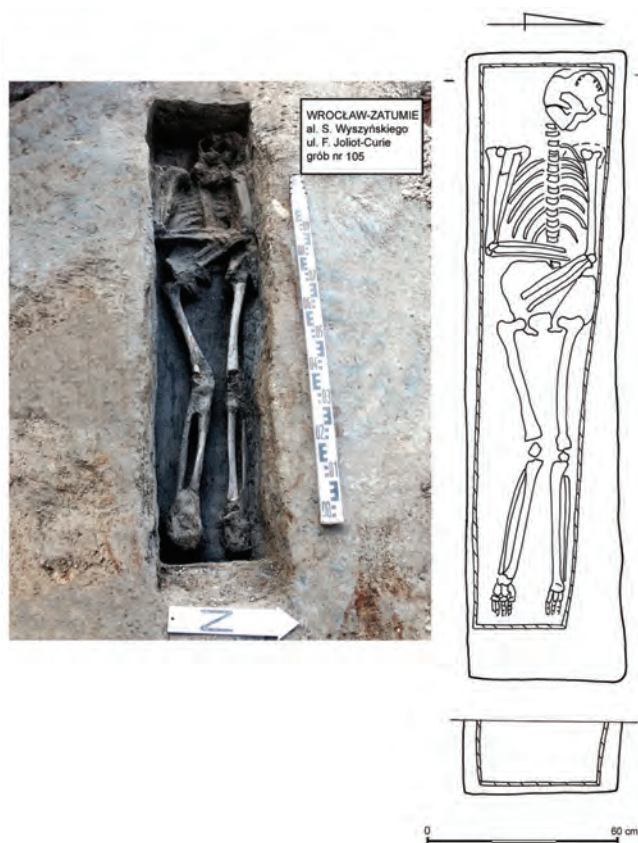
Kolejne znaleziska miały charakter dewocyjny. Pierwsze z nich to paciorki odkryte w pochówku nr 103 (ryc. 9). Było to 10 podłużnych facetowanych koralików wykonanych z kości, o długości 1 cm i średnicy 0,5–0,6 cm. Ich liczba i forma mogą wskazywać, iż są one pozostałością małego różańca, tzw. „dziesiątki”, który mógł być noszony w rękę (Descoedres i in. 1995, s. 89–90). Dalsze znalezisko to 2 owalne, cienkie szybki o wymiarach 1,8×1,5 cm, odkryte w grobie nr 282 (ryc.10), będące zapewne częścią relikwiarzyka. Pomiedzy nimi zachowały się resztki papieru, pozostałości „miniaturowej grafiki z przedstawieniem dewocyjnym” (Witkowski 2003, s. 4). Całość była przypuszczalnie objęta skromnym obramowaniem, które się nie zachowało. Chronolo-

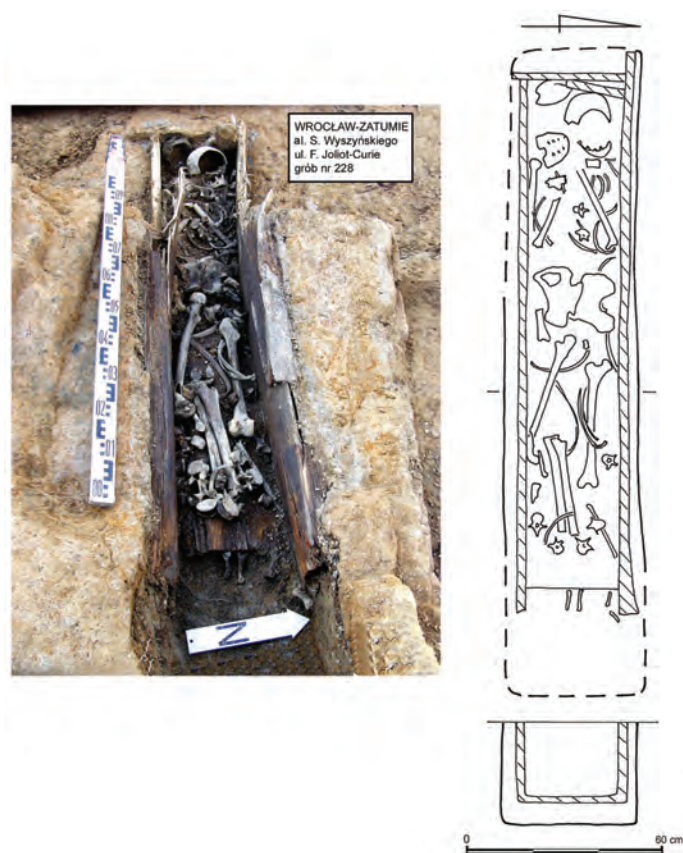
Ryc. 3. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 63. Fot. Ł. Włodarczyk

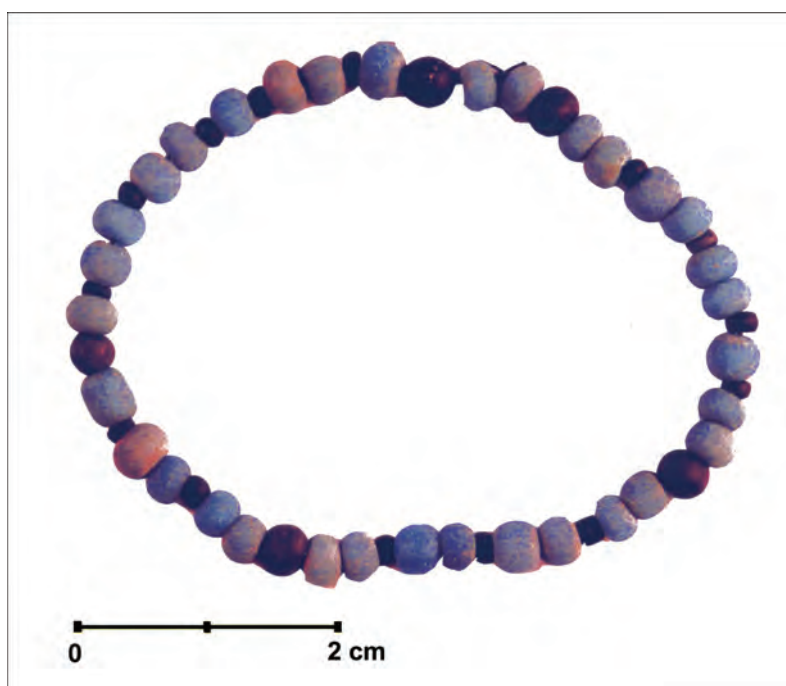
Ryc. 4. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 85. Fot. Ł. Włodarczyk

Ryc. 5. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 105. Fot. Ł. Włodarczyk

Ryc. 6. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 228. Fot. Ł. Włodarczyk

Ryc. 7. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 53. Paciorki. Fot. L. Kuźma

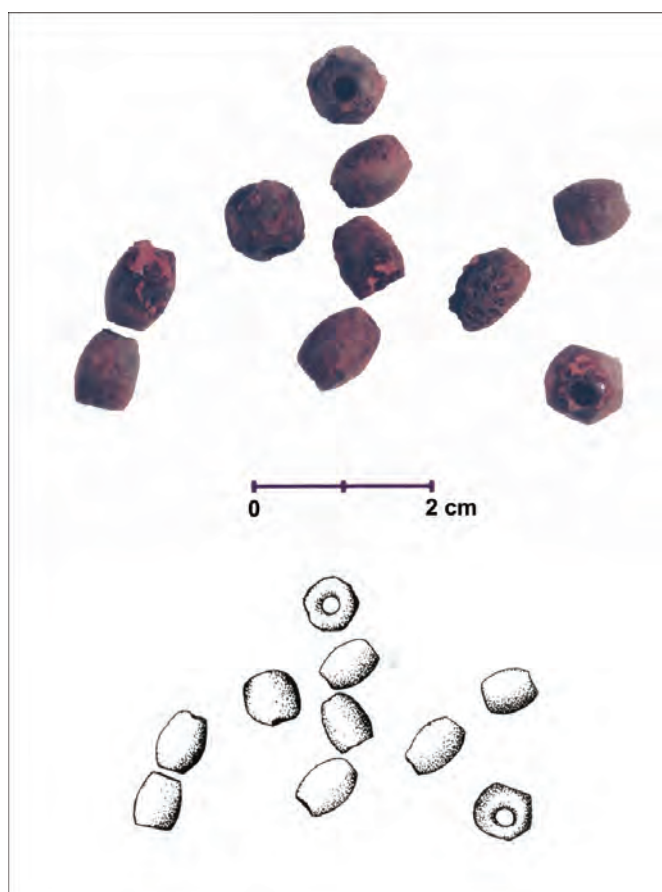
gię tego zabytku ustalono na 1. poł. XVIII wieku. Kolejny medalion odkryto pod grobem nr 12 (ryc. 11). Ten również składał się z 2 prawie okrągłych szybek o średnicy 3 cm. Były one obwiedzione ramką z nieokreślonego surowca, na którą nawleczono niewielkie turkusowe paciorki. Ramka była zachowana jedynie częściowo. Szybki pierwotnie przykrywała plecionka z cienkich drucików. Pomiędzy szybkami znajdowała się niewielka plakietka wykonana z wosku (ryc. 12). Na obu jej stronach widniało profilowe przedstawienie głowy ludzkiej, po jednej zapewne męskiej (widoczne są długie włosy i broda). Być może jest to wyobrażenie głowy Chrystusa. Drugi wizerunek jest mniej czytelny. Według Jacka Witkowskiego nawiązuje on „do stylizowanych przedstawień Chrystusa w manierze starorzymskiej, powstałych w klasycyzującej sztuce baroku we Włoszech i Francji. [...] naśladowano je czasami w Austrii, Czechach i na Śląsku.” (Witkowski 2003, s. 1). Znaleźisko to można datować na 4. ćw. XVII i pocz. XVIII wieku. Ostatni zabytek to relikwiarzyk medalionowy znaleziony przy kręgach szyjnych kobiety (?) *adultus* w grobie nr 139. Jest to owalna kapsułka o wymiarach 2,5×3 cm, wykonana z cyny (ryc. 13). U góry i u dołu jest ona zaopatrzona w niewielkie uszko, przy czym część uszka dolnego odłamała się. Na awersie medalionu wygrawerowano majuskułą litery IHS, inicjał Chrystusa (*Iesus Hominum Salvator*). Nad literką H wryto krzyżyk. Poniżej inicjału znajduje się wizerunek

serca przebitego trzema gwoźdźmi. Natomiast na rewersie widnieją 3 majuskułowe litery TEG, górą i dołem zaopatrzone w znak abrewiacji. Ich znaczenie jest zagadkowe. Być może stanowią początek słowa „tegimentum” – ochrona⁵. J. Witkowski uważa, iż omawiany zabytek powstał w kręgach jezuickich, o czym może świadczyć wyobrażone na jego rewersie godło zakonu jezuitów (inicjał IHS i 3 rozchodzące się promieniście gwoździe). Wewnątrz relikwiarzyka znajdowały się trzy przedmioty: niewielki paciorek z turkusa, okruch kryształu górskiego oraz wielokrotnie zwinięty kawałek zadrukowanego czerpanego papieru (ryc. 14). Na papierze wydru-

⁵ Serdecznie dziękuję panu dr. Jarosławowi Komorowskiemu za podsuniecie tej hipotezy.

Ryc. 8. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 302. Moneta. Fot. M. Wojcieszak

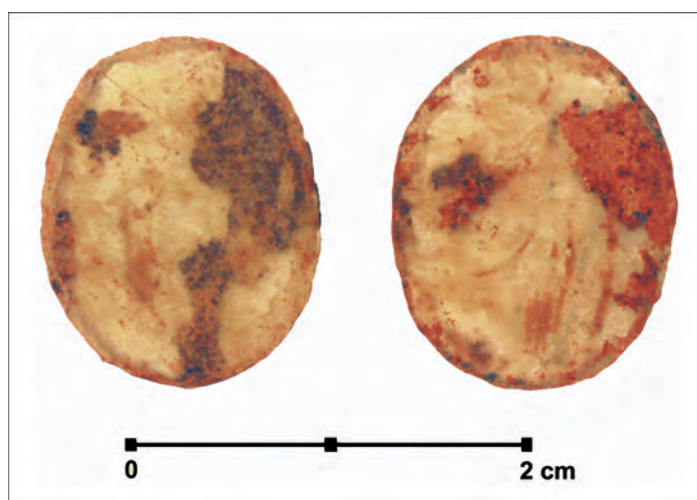
Ryc. 9. Wrocław – Zątümie. Cmentarzysko. Grób nr 103. Paciorki kościane. Fot. L. Kuźma, rys. N. Lenkow

kowano następujący tekst łaciński (za: Witkowski 2003; ryc.15):

I
N.+R.
I.

Qui verbum [...] Factus est [...] taris
in nobis, nascet [...] Maria virgine per in ef-

fabilem pietae [...] misericordiam suam
pijssimam, & [inter] cessionem [...] em
B.M. Virgine [,] Apostolorum, Sanctorumque
omnium & maximum Apostolorum & Evan-
gelistarum suorum Ioannis, Mathaei, Mar-
cii, & Lucae, ipsum quaeso, ut dignetur me
liberare, et conservare ab omni interstatione

Ryc. 10. Wrocław – Zątümie. Cmentarzysko. Grób nr 282. Pozostałości medalionu. Fot. L. Kuźma

Satanae, & ministrorum eius. Qui com Patre,
& Spiritu Sancto vivit, & regnat in saecula
saeculorum. Amen.

Benedictio Dei omni potentis, Patris, &
Filij, & Spiritus Sancti, descendat super nos,
& fructus [...]ae, & et semper. Amen

Na drugiej stronie karteczki znajdowały się m.in.
3 teksty błogosławieństw: św. Antoniego z Padwy,
św. Franciszka z Asyżu oraz „apokryficzne błogo-
sławieństwo Marii wypowiedziane do Apostołów,
wypisane z dzieł św. Andrzeja z Krety (ok. 660–
740)” (Witkowski 2003, s. 3):

JESVS + MARIA

Jesus Nazarenus Rex Iudeorum

Benedictio S. Antonij

De Padua

Ecce [...]m Domin[...]e partes ad-
versae, vicit Leo de Tellus [Iud]a Radix David

Alleluja, Alleluja, Allel[uja]

Benedictio Sancti Francissi

Be[ned]icat tibi Dominus, & [c]ustodiat te.
ostendat faciem suam tibi, & miseratur tui
convertat vultum suum ad te, & dat tibi pa-
cem. T. Dominus benedicat te.

Benedictio S. Mariae ad

Apostolos.

Benedicat vos filioli[...] [...]tur[...] hu[...] mun-
dum Dominus Deus Pater, & Sponsus meus
Iesus Christus filius inigentius meus, Spi-
ritus [San]ctus amormeus. Amen. Ex S. An-
drea Cretense.

Christus Rex + T. venit in pace [...] Et

Deus factus est homo +

Druk ten mógł zostać przywieziony z pielgrzymki
odbytej do Italii. J. Witkowski (2003, s. 3–4) przy-
puszcza, że owa karteczka mogła powstać w środo-
wisku franciszkańskim (teksty świętych franciszkań-
skich oraz obecność w nich znaku „tau”, godła za-
konu), bądź też pochodziła z Rzymu, ze względu na
obecne w tekście „odniesienia do Wcielenia i Bo-
żego Narodzenia oraz cytaty z tytułu z krzyża
Chrystusowego” (tytuł jest przechowywany
w skarbcu rzymskiej bazyliki Santa Croce, zaś reli-
kwie związane z Bożym Narodzeniem znajdują się
w bazylice Santa Maria Maggiore w Rzymie – Wit-
kowski 2003, s. 4). Omawiany relikwiarzyk mógł zo-
stać wykonany w 2. ćw. XVIII w.

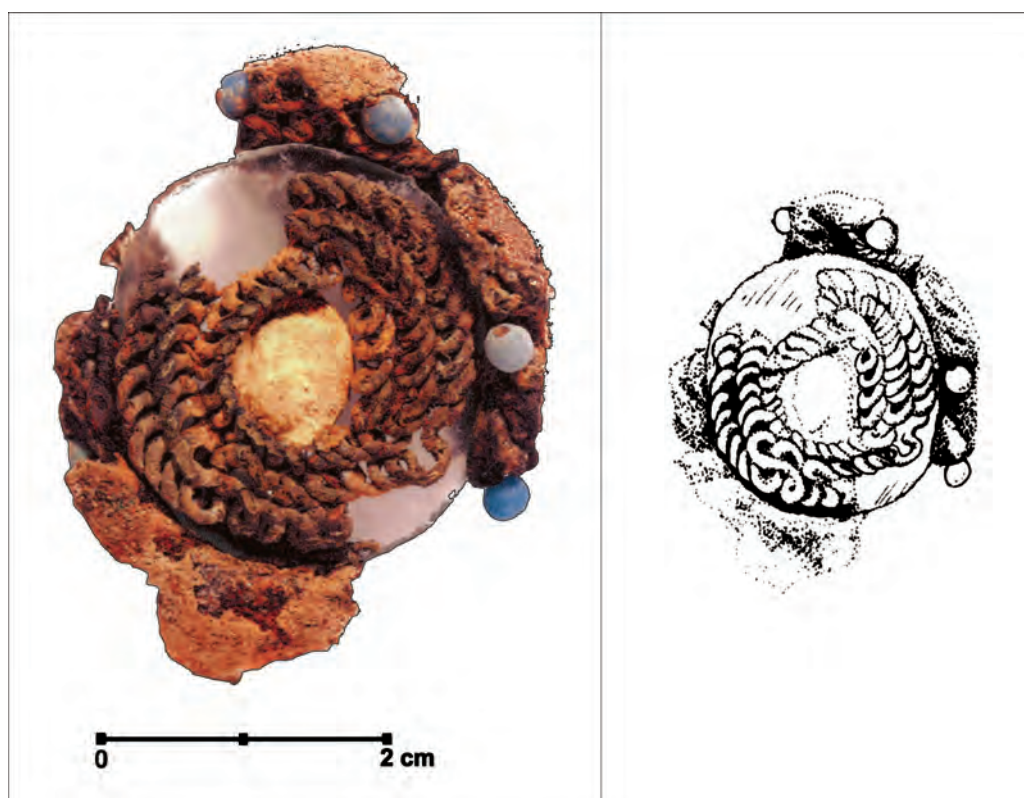
Przedstawienie analogii do omówionych dewo-
cjonałów napotyka na trudności spowodowane nie-
wielką liczbą publikacji nowożytnych dewocjona-

liów pochodzących z badań archeologicznych. Do
nielicznych wyjątków należą kolekcje medalików
odkrytych na cmentarzyskach w Lubiążu (Witkow-
ski 1990), Lubiniu (Białobłocki 1991–1992), San-
domierzu (Rostkowska 1996), Maniowach (Chudziń-
ska 1998) i Gliwicach (Furmanek 2003; Furmanek,
Michnik 2004)⁶. Jednak w omówionych zbiorach nie
występują bezpośrednie odpowiedniki przedstawi-
onych zabytków. Medaliki z papierową grafiką zna-
lezione na cmentarzyskach w Lubiniu (Białobłocki
1993, ryc. 7, s. 175; ryc. 8, s. 176; ryc. 9, s. 177),
Gliwicach (Furmanek 2003, ryc. 22, s. 333) i Ma-
niowach (Chudzińska 1998, fot. 2, s. 18; fot. 3, s.
19; fot. 5, s. 25), przy czym w owych medalikach
obrazki zachowały się, a postacie świętych były czy-
telne. Natomiast w przypadku zabytku z wrocław-
skiego Zatumia przetrwały jedynie szybki. Relikwia-
rzyk medalionowy odkryto podczas badań przy ko-
ściele p.w. Wszystkich Świętych w Gliwicach (Fu-
rmanek, Michnik 2004, ryc. 5, s. 408)⁷. Egzemplarz
ten różni się nieco od wrocławskiego kompozycją
i treścią rytów na ściankach zewnętrznych, aczko-
wiek na rewersie również przedstawiono godło je-
zuitów – monogram Chrystusa oraz 3 gwoździe.
Wewnątrz kapsuły znajdowała się niewielka figur-
ka kobiety (Maryi?) wykonana z gliny i owinięta
w materiał oraz zadrukowana kartka, pochodząca
z kalendarza liturgicznego. Z zamieszczonego na kar-
teczce tekstu wynika, iż mogła ona pochodzić z sank-
tuarium w Pradze-Strahovie (Furmanek, Michnik
2004, s. 407–409, 415). Można zatem wysunąć hi-
potezę, iż tego rodzaju medaliony były, same w so-
bie oraz ze względu na zawartość, pamiątką piel-
grzymki do miejsc kultu katolickiego.

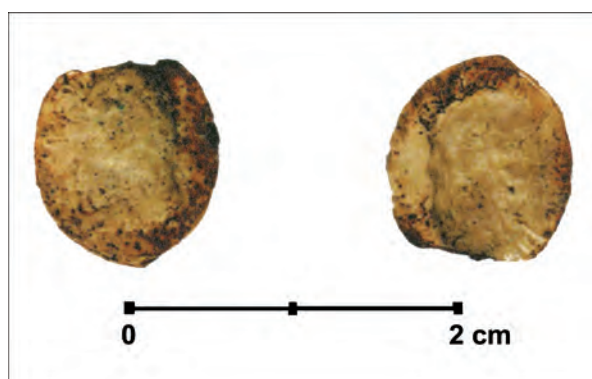
Podczas wstępnej analizy materiałów pochodzą-
cych z cmentarzyska na Zatumiu ustalono chronolo-
gię omawianego stanowiska na XIV–XVIII wiek (Li-
misiewicz i in. 2004, s. 179). Obecnie XIV-wieczną
metrykę nekropoli należy uznać za zbyt wczesną.
Podstawę datowania stanowią uzyskane dendroda-
ty oraz zabytki odkryte w grobach. Według analizy

⁶ Liczne egzemplarze dewocjonałów publikowane są w pra-
cach z terenu Czech (Znojmo – Dostal 1968, Opava – Fu-
rmanek, Michnik 2004), Austrii (Markgrafneusiedl – Macek
1993) czy Szwajcarii (Schwyz – Descoedres i in. 1995).
Szczególnie bogaty i ciekawy zbiór, pozyskany podczas
badań archeologicznych w krypcie katedry św. św. Piotra
i Pawła w Brnie, przedstawiła M. Rubinkova (1999).

⁷ Medalion ze schowanym wewnątrz drukiem znaleziono rów-
nież podczas badań archeologicznych prowadzonych we-
wnątrz kościoła w Grębieniu k. Wielunia – uprzejma infor-
macja prof. Leszka Kajzera.

Ryc. 11. Wrocław – Zątumię. Cmentarzysko. Znalezisko luźne. Medalion. Fot. L. Kuźma, rys. N. Lenkow

Ryc. 12. Wrocław – Zątumię. Cmentarzysko. Znalezisko luźne – plakietka z wnętrza medalionu. Fot. L. Kuźma

dendrologicznej ramy funkcjonowania cmentarzyska zamykają się w okresie od 1. poł. XVI do 1. poł. XVII w. (jedna niepewna dendrodata pochodzi z 1496 r.; Krąpiec, Szychowska-Krąpiec 2004; zob. tab. 1). Jednak ze względu na odkryte w pochówkach dewocjonalia górną granicę datacji nekropoli należy przesunąć na 1. poł. XVIII w.

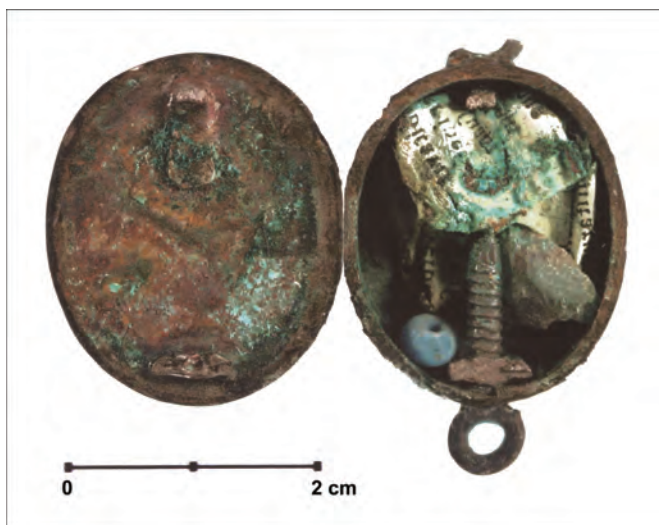
Problematyczna wydaje się identyfikacja omawianej nekropoli. Nie mamy żadnych informacji o tym, że na Zątumiu funkcjonował jakiegokolwiek obiekt sakralny, przy którym założono by cmentarz, bądź wzniesiono go jako kaplicę dla potrzeb sepulkralnych. Wiemy natomiast, że pozostałe cmentarze

wrocławskie (i nie tylko) funkcjonowały przy świątyniach⁸. Według wstępnej kwerendy historycznej Mateusza Golińskiego (2003) na Zątumiu mógł mieścić się cmentarz dla specjalnej grupy zmarłych. Autor przytacza opinię J. Jungnitza, badacza nowożytnych dziejów Kościoła wrocławskiego, iż „na «pastwisku» (Viehweide) na Zątumiu chowano tych, którym odmówiono pochówku kościelnego”. We-

⁸ Choć w jednym przypadku najpierw założono cmentarz – pierwszy cmentarz protestancki, położony za murami miejskimi, a następnie na jego potrzeby wzniesiono kościół cmentarny, któremu nadano wezwanie Salwatora/Zbawiciela.

Ryc. 13. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 139. Medalion. Awers i rewers. Fot. L. Kuźma, rys. N. Lenkow

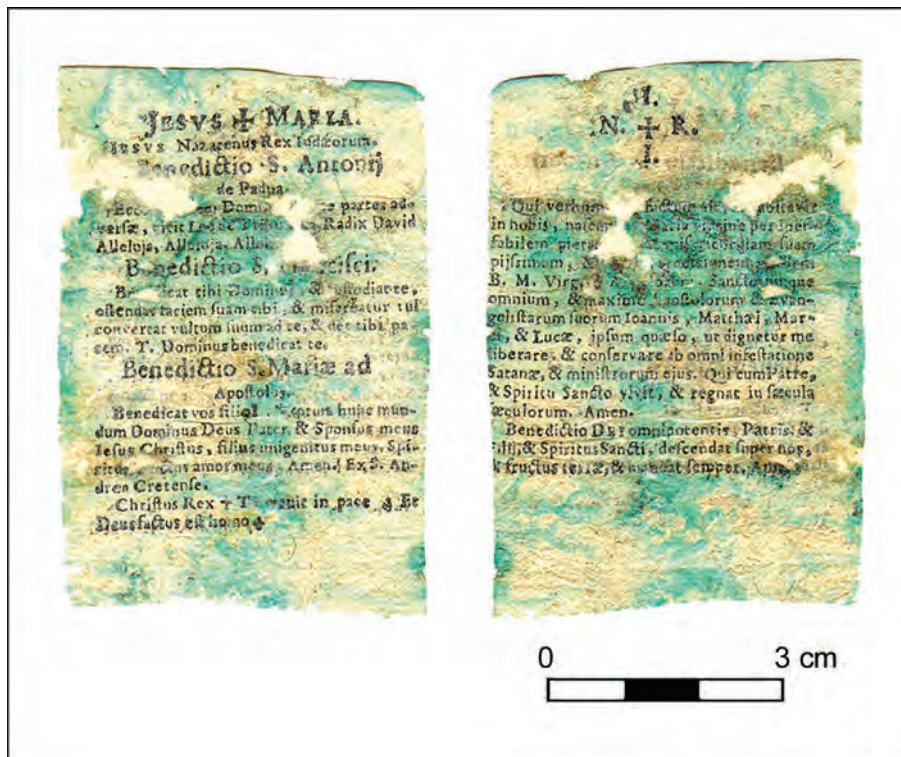

Ryc. 14. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 139. Medalion. Wnętrze. Fot. L. Kuźma

dług ówczesnych kryteriów byli to samobójcy, „odszczepieńcy”, czyli wyznawcy innych religii, nieochrzczone dzieci, nieznani topielcy czy niezidentyfikowane ofiary zabójstw. Miał się tam także mieścić cmentarz morowy. Zaś według badań Daniela Wojtuckiego na Zatumiu (w pobliżu drogi na Szczytniki?) funkcjonowało pod jurysdykcją biskupią miej-

sce kaźni⁹. Niewykluczone, iż skazańców pochowano w pobliżu miejsc ich stracenia.

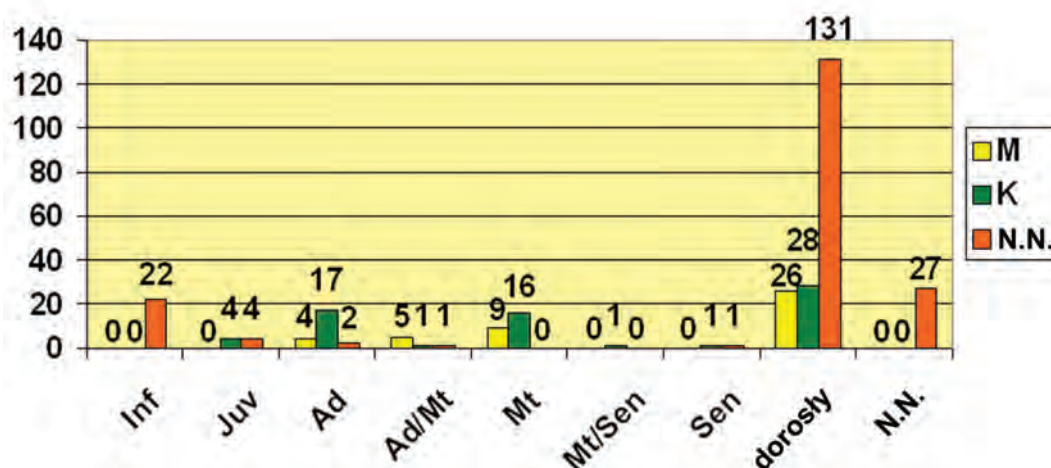
⁹ Koledze Danielowi Wojtuckiemu serdecznie dziękuję za udostępnienie niepublikowanych wyników jego szeroko zakrojonej kwerendy źródłowej. Potwierdzone źródłowo egzekucje wykonane na Zatumiu znane są z lat: 1580, 1593, 1635, 1642, 1651, 1673.

Ryc. 15. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Grób nr 139. Druk odkryty wewnątrz medalionu. Fot. K. Wachowski

Obszar Zatumia, przedmieścia wykształconego zapewne u schyłku późnego średniowiecza, należał do parafii katedralnej, obsługiwanej przez kościół św. Idziego (Goliński 2003, s. 1). Dla tejże parafii od 1587 r. prowadzono księgi metrykalne z zapisami chrztów i pogrzebów (Pater 1998, s. 41). Zapisy dotyczące pochówków przechowywane są obecnie w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu (sygnatura I (VII) o, p, q, r, s, t). Analiza zapisków z dwóch tomów ksiąg z lat 1587–1669 (sygn. I (VII) o) i 1669–1722 (sygn. I (VII) p) dostarczyła ciekawych informacji. W większości przypadków przy dacie dziennej pogrzebu i danych osobowych zmarłego zapisywano, gdzie został on pochowany. Generalnie miejscem pochówku był cmentarz katedralny św. Jana (*coemiterium S. Johannis* bądź *S. Jois*), a od 1621 r. również cmentarz przy tumskim kościele św. Piotra i Pawła (*ad Novum coemiterium apud S. Petro et Paulum*, potem *ad coemiterium S. Petri et Pauli*). Jednak w latach 1587–1601 występują również wzmianki, iż zmarły został pochowany *retro Insulam* czy wręcz *in prato retro Insulam*. Warto zauważyć, że nie występuje tu określenie *coemiterium*, ani tym bardziej wezwanie cmentarza. Można zatem przypuścić, że pochówków tych dokonano w niepoświęconej ziemi, co świadczyłoby o tym, iż części parafian Ostrowa Tumskiego z jakichś po-

wodów odmówiono pogrzebu na cmentarzu znajdującym się na Wyspie. Prawdopodobnie nawet nie wszyscy zmarli pochowani wówczas na Zatumiu zasługiwali na wspomnienie w księdze pogrzebów, gdyż w notce podsumowującej rok 1599 widnieje lapidarne sformułowanie: *In universum retro Insulam ultra centum homines sepulti sunt* (I (VII) o, s. 47), choć notki o pochówku „poza Wyspą” przy tej dacie rocznej były zaledwie 3. Powody wykluczenia niektórych zmarłych możemy także odnaleźć wśród zapisków w spisach pogrzebów. Bardzo wymowny zapis pochodzi z 17 VII 1587: *Sepultus est quidam retro Insulam nostram in prato, sine ceremoniis & sine cruce* [! – M.W.], *qui spernens Catholicam fidem* (I (VII) o, s. 6). Ów „gardzący wiarą katolicką” zmarły mógł być protestantem zamieszkałym na terenie parafii katedralnej i jako „odszczerpieniec” został pochowany z dala od prawowitej wspólnoty katolików. Inna wzmianka, z 12 V 1595 r., dotyczy mężczyzny, który „w desperacji” utopił się w Odrze. Ze względu na jego samobójczą śmierć *Decano Officiali* nie zezwolił na pochówek w poświęconej ziemi, więc pogrzeb odbył się *retro Insulam*. Przypomnijmy cytowany przez M. Golińskiego fragment pracy J. Jungnitza o „pastwisku” na Zatumiu, gdzie chowano tych, którym odmówiono kościelnej ceremonii pogrzebowej. Przy dacie 28 XI

Wykres 1. Wrocław – Zatumie. Dane antropologiczne (na podstawie: Dąbrowski i in. 2003, oprac. M. Wojcieszak)

Tabela 1. Wrocław – Zatumie. Cmentarzysko. Dane dendrologiczne (za: Krąpiec, Szychowska-Krąpiec 2004)

Lp.	Nr grobu	Poziom	Gatunek drewna	Data ścięcia drzewa
1	28	II	sosna	po 1576
2	32	I	jodła	po 1558
3	54	II	jodła	po 1528
4	57	III	jodła	po 1578
5	62 (2 próby)	III	jodła	po 1606 i po 1607
6	70	II	jodła	po 1584
7	74	I	jodła	po 1584
8	83	II	jodła	po 1496?
9	88	IV	jodła	po 1541
10	102 (2 próby)	V	jodła	po 1559 i po 1595
11	106	III	jodła	po 1553
12	157 (2 próby)	III	jodła	po 1561 i po 1599
13	178	III	jodła	po 1551
14	228	V	jodła	po 1601
15	278	IV	jodła	po 1587
16	285 (3 próby)	IV	jodła	po 1578, po 1580 i po 1578

1602 widnieje zapis: *Sepultus est in novum cimiterium Martinus [...], faber lignarius* (1 (VII) o, s. 51). Notka ta zgadzałaby się z zapisem źródłowym, według którego 9 IX 1602 r. biskup pomocniczy Adam Weißkopf wyświęcił na Zatumiu nowy cmentarz dla mieszkańców przedmieścia (Goliński 2003, s. 2). Wzmianki o pochówkach na „nowym cmentarzu” widnieją jeszcze pod datą: 22 V 1604, 30 VII 1604, 31 II 1605, 8 II 1606, 8 III 1606, 30 IV 1606 i 26 I 1608. Generalnie na tle zapisków ze wszystkich pogrzebów, które odbyły się w tych latach w parafii katedralnej, pochówki na „nowym cmentarzu” wydają się być nieliczne. Dyskusyjna jest kwestia lo-

kalizacji owego cmentarza. W księdze parafialnej tylko w jednej notce widnieje dopisek, iż znajdował się on poza Ostrowem (*post Summum* – 26 I 1608, 1 (VII) o, s. 57). M. Goliński (2003, s. 2) przytacza opinię J. Jugnitza, według którego obszar nowego cmentarza jest tożsamy z lokalizacją drewnianego kościoła św. Wawrzyńca z 1722 r. (obecnie w tym miejscu, przy ulicy Miłej, stoi kościół neogotycki), choć sam Goliński (2003, s. 2) przyznaje, iż owo stwierdzenie jest „zbyt pobieżne” i nie można wykluczyć „późniejszego przesunięcia [w okolice Miłej – M.W.] cmentarza dla przedmieszczań”. Być może wskazówką dla późniejszego założenia cmen-

tarza przy ul. Miłej byłaby wzmianka z 13 III 1690: *Sepultus é Joannes [...] mendicus post summum primus in Novo Coemeterio* (1 (VII) p, s. 85). Znaleziska archeologiczne zdają się potwierdzać, że pierwszy cmentarz dla parafian z Zatumia znajdował się u zbiegu obecnych ulic S. Wyszyńskiego i F. Joliot-Curie.

Lektura dalszych części ksiąg parafialnych uświadamia jednak, że nie był to jedynie cmentarz dla parafian katolickich. Owszem, do roku 1690 odnotowanych jest co najmniej 430 pogrzebów *post/extra/retro Summum* czy *post/extra/retro Insulam*. Ponad połowę z nich stanowiły pochówki dzieci – od kilkudniowych do kilkunastoletnich. Były to najprawdopodobniej dzieci ochrzczone – nieochrzczonymi prowadzący księgi metrykalne raczej się nie zajmowali. Około 120 zapisów dotyczy zmarłych dorosłych, najprawdopodobniej mieszkańców Zatumia (przy ich nazwiskach niejednokrotnie występuje sformułowanie *inquilinus post Summum*). Byli to ludzie raczej niezamożni – najemnicy czy drobni rzemieślnicy (szewcy, cieśle, rybacy), jak również wdowy, starcy, żebracy. Ponadto natrafiono na dwie wzmianki mówiące o kobietach zmarłych w połogu.

Dalsze notki dotyczące pochówków dokonanych poza Wyspą (co najmniej 21) wspominają o osobach zmarłych w wyniku zarazy (*peste*). Pojawiają się one w latach 1613, 1622 oraz 1625–1626¹⁰. Jednak żadna z nich nie wskazuje na istnienie odrębnego cmentarza morowego. Kolejne dwie mówią o zmarłych gwałtowną śmiercią – w jednym przypadku chodzi o topielca (23 XII 1617), w drugim – o ofiarę morderstwa (29 IV 1666). W znacznej części zapisków w księgach (ok. 60) przy imieniu i nazwisku zmarłego pojawia się określenie *hareticus*, *famina haretica* lub dopisek, iż odmówił on przyjęcia Sakramentów Świętych (*Ecclesiam sprevit* czy *sprevit Catholica Sacramenta*). Biorąc pod uwagę, iż mamy do czynienia z księgami parafii katolickiej, możemy domniemywać, że wspomnianymi „heretykami” byli protestanci, zamieszkujący parafię katedralną, którzy nie mogli sobie pozwolić na wykupienie miejsca, bądź nie otrzymali zgody duchownego z parafii katedralnej na pogrzeb na którymś z cmentarzy protestanckich. W księgach znajdują się zapiski poświadczające wyjątkowe przypadki, gdy proboszcz wydał specjalne zezwolenie na pogrzeb „heretyka” na in-

nym cmentarzu: *Mortuus est post Summum hareticus [...] vulgo [...] qui de mea licentia asportatus et sepultus est in coemiterium S. Mauritius ante Olaiuinsen portam* (12 I 1664, 1 (VII) p, s. 174), *Mortua fuit honesta virgo haretica Magdalena Christofori [...] tabernator post Insulam filia est ex meo consensu ad S. Mauritium sepulta* (15 IV 1667, 1 (VII) o, s. 189), *Sepultus est cum mea licentia defunctis Christophorus Lindner, hareticus et tabernator retro summum ad S. Mauritium* (30 VI 1667, 1 (VII) o, s. 191) czy też *Johannes Maij [...] Janio Lutheranus ad S. Mauritium deportas* (27 III 1677, 1 (VII) p, s. 3). „Heretyk” mógł zostać pogrzebany również na cmentarzu na Ostrowie: *Eodem sepultus est cum mea licentia Georgius [...] faber lignarius, ad Coemeterium S.S. Petri&Pauli, hareticus* (20 IV 1668, 1 (VII) o, s. 194), choć przysługiwał mu zapewne wyłącznie pochówek w niepoświęconej ziemi: *sepulta est in loco inconsecrato ad Coemiterium St P&P, haretica* (19 III 1625, 1 (VII) o, s. 117). Z zapisów w księgach wynika jednak, że w miejscu niepoświęconym, ale wyznaczonym przy cmentarzach na Ostrowie chowano prawdopodobnie nie tylko wyznawców innej wiary, gdyż występują także wpisy bez określenia *haretica* / *hareticus*: *sepultus est extra coemitarium* (zapisy z lat 1615–1619, 1 (VII) o, s. 77–98), [...] *sepultus est ad Coem. St. Petri&Pauli in loco inconsecrato* (II 1625, 1 (VII) o, s. 117) czy *ad Coem. P&P, in loco non consecratum* (26 V 1625, 1 (VII) o, s. 118). Chodzi tu prawdopodobnie o katolickich parafian, którym z jakichś przyczyn odmówiono pochówku kościelnego. Reasumując, zmarli protestanci parafianie z Ostrowa Tumskiego mogli zostać pochowani przy cmentarzu na Wyspie, ewentualnie starano się o pozwolenie na pogrzeb na cmentarzu protestanckim. Jednak pewna ich grupa została pochowana poza Wyspą. Istnieją zatem przesłanki, aby omawiane cmentarzysko na przedmieściu Za Tumem interpretować jako miejsce wiecznego spoczynku dla katolickich i protestanckich parafian Zatumia, ludzi raczej niezamożnych. Ponadto z zapisów wynika, że pogrzebów dokonywano tam także poza cmentarzem (notki z lat 1615–1616 oraz 1630), a w latach 1665–1670 – za płotem (!) cmentarnym¹¹. Wzmianki te dotyczą zarówno katolików, jak i protestantów. Możemy domniemywać, że katolicy i protestanci byli chowani razem, być może w osobnych kwaterach, na cmentarzu na Zatumiu, a część zmarłych obu wyznań,

¹⁰ Wiadomo też, że ofiary zarazy pochodziły nie tylko z Zatumia, ale też z Ostrowa Tumskiego, a dokładniej z rejonu kościoła św. Krzyża.

¹¹ Być może zatem między 1630 a 1660 rokiem cmentarz został ogrodzony.

którzy w ówczesnej świadomości nie zasługiwali na pochówek w poświęconej ziemi, nawet między ubogimi, grzebano poza obszarem nekropoli.

Z czasem, najprawdopodobniej od 2. poł. XVII w., omawiana nekropola zaczyna funkcjonować wśród mieszkańców Ostrowa Tumskiego jako cmentarz dla ubogich: *Sepultus est infans octodierum [...] post Summum ad coemiterium externum ob paupertatem* (18 X 1659, 1 (VII) o, s. 167), *Sepulta est puella Eva 9 annorum [...] in Coemiterium extra Summum propter paupertatem* (4 III 1661, 1 (VII) o, s. 168). Istniał tam także cmentarz luterański/„heretycki”: *Sepulta est Eva Wallin post Summum ad locum hareticorum [...]* (5 III 1664, 1 (VII) o, s. 176), *Sepultus é Nicolaus Lut[...] inquilinus post summum ad cemaeterium haereticorum post summum* (12 XI 1683, 1 (VII) p, s. 53), *Sepultus é quidam Lutheranus Nomine Christophorus Langner inquilinus post Summum ad locum Lutheranorum post Summum* (31 X 1684, 1 (VII) p, s. 58), *Sepulta é Elisabet [...] vidua post Summum ad coemiterium Lutheranorum* (19 II 1685, 1 (VII) p, s. 59), *Sepulta é Anna [...] haretica, Joannij [...] inquilini post Summum, cummulata é in Coemiterium hareticorum post Summum* (24 VII 1687, 1 (VII) p, s. 72), *Sepulta é Maria [...] post summum haretica, in coemeterio hareticorum, ad sidus Odra* (6 IV 1688, 1 (VII) p, s. 76). Nie wiemy jednak, czy był to jeden i ten sam cmentarz, czy też istniały tam dwie osobne nekropole.

Zapisy w księgach parafialnych nie są pomocne w określeniu końca użytkowania nekropoli na Zatumiu. Notki pochodzące z lat 1700–1751 zawierają jedynie imię i nazwisko zmarłego oraz datę pogrzebu. Brak przy nich wskazania miejsca pochówku czy też ewentualnych przyczyn zgonu. Jediną wskazówkę dostarczają źródła archeologiczne, dzięki którym można datować koniec omawianego cmentarza, jak już zostało to wspomniane, na początek XVIII w.

Aby podsumować wiedzę o nekropolach funkcjonujących w XVI–XVIII w. na Ostrowie Tumskim oraz na Zatumiu, spróbujmy wskazać kolejne cmentarze. Głównym i zaszczytnym miejscem wiecznego spoczynku był cmentarz przy katedrze św. Jana Chrzciciela. Został on założony zapewne już we wczesnym średniowieczu, choć jego dokładna lokalizacja nie jest znana¹². Średniowieczny i wczesno-

nowożytny cmentarz św. Jana Chrzciciela funkcjonował najprawdopodobniej przy północnej ścianie katedry. Wskazują na to pochówki odkryte w 1973 roku przez E. Małachowicza i Cz. Lasotę (Miszkie-wicz 1974, s. 95), jak również latarnia zmarłych (obecnie zrekonstruowana), umieszczona na kaplicy tzw. chóru cesarskiego (Małachowicz 2000, s. 65). Zapewne przestrzeń przeznaczona na pochówki systematycznie się kurczyła, gdyż, jak mówią przekazy źródłowe, w 1602 roku wyświęcono nowy cmentarz na Zatumiu, a w 1621 – przy kościele św. św. Piotra i Pawła. Sam cmentarz katedralny był jednak nadal użytkowany, prawdopodobnie do XIX w., co potwierdzają źródła pisane (Goliński 2003, s. 2) oraz znaleziska archeologiczne (medaliki odkryte w pochówkach przy katedrze datowane są na XVI–XVIII w., można przypuszczać, że pochodzą one głównie z XVII–XVIII w.). Wiadomo też, że co najmniej od późnego średniowiecza dokonywano pochówków przy kolegiacie św. Krzyża, w miejscu obecnego placu Kościelnego. Cmentarz ten został zlikwidowany w latach 30. XVIII w. (Czerska i in. 1996, s. 1–10)

Przedmieście na Zatumiu, jak zostało to wspomniane wcześniej, wykształciło się w późnym średniowieczu. W nieokreślonym momencie zaczęto chować na tamtejszym „pastwisku” osoby niegodne pochówku kościelnego, w tym być może skazańców. Wzmianki źródłowe potwierdzają ten proceder od końca XVI wieku. W 1602 r. został tam wyświęcony cmentarz dla parafian z Zatumia. Z zapisów prowadzonych w księgach metrykalnych wynika, iż grzebano na nim zarówno katolików, jak i protestantów. Ponadto dokonywano na nim pochówków ofiar zarazy, a także zmarłych gwałtowną śmiercią. Skromny inwentarz grobowy oraz wzmianki źródłowe wskazują, iż był to „cmentarz dla ubogich”. Około połowy XVII w. prawdopodobnie został ogrodzony. Przypuszczalnie w 1. poł. XVIII wieku został przeniesiony nieco dalej od brzegów Odry, w okolice obecnej ulicy Miłej, z uwagi na powtarzające się wezbrania rzeki, niszczące jego teren.

¹² K. Demidziuk (1998, s. 402) cytuje wzmiankę, iż pochówek datowany na wczesne średniowiecze został odkryty w 1934 r. na ul. Katedralnej.

KATALOG POCHÓWKÓW

Podane wymiary oznaczają długość, szerokość i głębokość jam grobowych oraz długość, szerokość i wysokość ścianek trumien. W przypadku zapisu np. 45/54 cm pierwszy wymiar oznacza szerokość minimalną obiektu, zaś drugi – szerokość maksymalną. Brak wymiaru ostatniego oznacza nieczytelność przekroju poprzecznego danego pochówku. Zapis np. (16) cm oznacza zachowany wymiar niepełny.

Grób 1. Na głębokości 115,61 m n.p.m. odsłonięto prostokątną w rzucie i w przekroju jamę o wymiarach (140)×ok. 50×(18) cm, zorientowaną wg osi E–W. Zmarłego (osobę dorosłą, przypuszczalnie płci żeńskiej) złożono w drewnianej trumnie o wymiarach (120)×36×(16) cm, prostokątnej w rzucie i trapezowatej w przekroju. Szkielet spoczywał w pozycji wyprostowanej, czaszką skierowaną na W. Zachowały się fragmenty kości czaszki oraz nieokreślone kości długie. W okolicy lewego nadgarstka znaleziono kółko żelazne, przypuszczalnie fragment okucia trumny.

Grób 2. Zarys jamy ukazał się na głębokości 115,25 m n.p.m. Prostokątna w rzucie i w przekroju jama o wymiarach 190×40 cm była zorientowana wg osi E–W. Kobiętę *maturus* pochowano w prostokątnej w rzucie i przekroju skrzyni drewnianej o wymiarach 160×38×32 cm. Została ona złożona w pozycji na wznak, głową na W. Zachowały się: czaszka, żebra, kość udowa, piszczelowa i strzałkowa. Kości uległy częściowemu przemieszczeniu. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 3. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Drewniana trumna, zorientowana wg osi E–W, ukazała się na głębokości 115,16 m n.p.m. Była to prostokątna skrzynia drewniana o wymiarach 114×32 cm. Przekrój poprzeczny był nieczytelny. Zmarłego (dziecko *infans I*) ułożono głową na W. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty czaszki oraz kości ramieniowe (?). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 4 A. Jama grobowa została zniszczona przez grób 3 oraz prace budowlane. Nie stwierdzono też śladów trumny. Szkielet mężczyzny *maturus* odsłonięto na głębokości 114,97 m n.p.m. Skierowany był czaszką na W, a zachowały się kości klatki piersiowej, kości miednicy, lewa kość ramieniowa, łokciowa i promieniowa, lewa kość udowa, piszczelowa, strzałkowa i rzepka. Zalegał on lekko na boku, prawym bokiem oparty o ścianę jamy grobowej. Spoczywał w pozycji wyprostowanej, z lewą ręką zgiętą i ułożoną na klatce piersiowej. Wyposażenia nie stwierdzono.

W trakcie eksploracji okazało się, że w obrębie jamy grobowej zalegają dwa szkielety. Oznaczono je numerami: 4A (szkielet leżący wyżej) i 4B (szkielet leżący poniżej).

Grób 4 B. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Nie stwierdzono śladów trumny. Kości odsłonięto na głębokości 114,60 m n.p.m., zachowały się fragmenty czaszki, kręgi, żebra, kości ramion i przedramion, ud i podudzi oraz miednicy. Zmarły (mężczyzna *adultus*) spoczywał w pozycji wyprostowanej, z głową skierowaną na W, lewą ręką wyprostowaną, zaś prawą ugiętą i złożoną na brzuchu. Na kalocie i klatce piersiowej odsłonięto silnie przylegające do kości fragmenty skorodowanego metalu. Pod kośćmi szkieletu znaleziono fragment tkaniny, być może całunu.

Grób 5. Prostokątny zarys jamy wystąpił na głębokości 115,40 m n.p.m. Jej przekrój był nieczytelny, zachowana dług. wynosiła 140 cm, szer. – 61 cm. Jama zorientowana wg osi E–W. Drewniana trumna o wymiarach 130 (dług. zachowana)×61 cm. Zmarły (osobnik *adultus*) spoczywał skierowany głową na W, z lewą ręką ułożoną na miednicy. Zachowały się kości czaszki, kręgi, fragment miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 6. Jama o zarysie prostokątnym wystąpiła na głębokości 114,85 m n.p.m. W drewnianej trumnie (zarys prostokątny, wymiary 70×28 cm) pochowano co najmniej dwoje małych dzieci (*infans I*) ułożonych głowami na W. Układ szkieletów niemożliwy do zrekonstruowania ze względu na znaczne przemieszczenie kości. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 7. Fragmentarycznie zachowaną jamę o kształcie prostokątnym odsłonięto na głębokości 115,40 m n.p.m. (wymiary: 180×40 cm). Zmarły (dorosły) spoczywał w pozycji wyprostowanej w drewnianej, prostokątnej trumnie, ułożony głową na W. Ze szkieletu zachowała się czaszka oraz obie kości udowe i piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 8. Na głębokości 115,42 m n.p.m. odsłonięto prostokątną jamę o wymiarach 166×55 cm. Zmarłego (mężczyznę *maturus*) złożono w prostokątnej trumnie (150×34 cm) z głową skierowaną na W oraz prawą ręką ułożoną na miednicy. Szkielet był niemal kompletny. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 9. Prostokątna jama grobowa została odsłonięta na głębokości 115,24 m n.p.m. Jej wymiary: 180×40 cm. Zmarły został pochowany w trumnie, prostokątnej skrzyni o wymiarach 152×30 cm. Ze szkieletu zachowała się czaszka oraz kości długie nóg. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 10. Szkielet odsłonięto na głębokości 115,68 m n.p.m. Zarys jamy grobowej był nieczytelny, nie stwierdzono też śladów trumny. Zmarły (dorosły) został ułożony głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty

kości miednicy oraz kości długie rąk i nóg. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 11. Prostokątną jamę grobową o wymiarach 210×110 cm odkryto na głębokości 115,46 m n.p.m. Zmarły (dorosły mężczyzna) został złożony w trumnie wydrążonej w kłodzie drewnianej (73×47 cm). Ułożono go głową na W, z rękami ułożonymi na miednicy. Szkielet był kompletny, ale słabo zachowany. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 12. Na głębokości 115,42 m n.p.m. odkryto podłużną jamę grobową o wymiarach 190×80 cm. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano w drewnianej trumnie (162×35 cm) z głową skierowaną przypuszczalnie na W i być może z lewą ręką złożoną na miednicy. Ze szkieletu zachowały się kości lewego ramienia i przedramienia oraz prawa kość udowa i kości piszczelowe. Pod grobem znaleziono medalion z woskową plakietką (ryc. 11, 12).

Grób 13. Jama grobowa o kształcie prostokątnym została odsłonięta na głębokości 115,20 m n.p.m. (wymiały: 183×46×25 cm). Nie zaobserwowano żadnych pozostałości trumny. Zmarła, kobieta *adultus*, została pochowana z głową skierowaną prawdopodobnie na W, w pozycji wyprostowanej, z prawą ręką wyciągniętą wzdłuż boku. Zachowały się fragmenty kości udowych, prawej kończyny górnej i 1 krąg szyjny. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 14. Zarys prostokątnej jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,64 m n.p.m. Jej wymiały: (175)×46×26 cm. Odsłonięto również trapezową trumnę o wymiarach (172)×32/37×23 cm. Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była skierowana przypuszczalnie na W, ręce złożone na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się kości udowe i piszczelowe, kości przedramion; bardzo słabo zachowane kości miednicy i ramieniowe. W zasypisku znaleziono gwoździ żelazny.

Grób 15. Fragmentarycznie zachowana jama grobowa wystąpiła na głębokości 115,34 m n.p.m. Jej zarys był przypuszczalnie prostokątny (zachowane wymiały: 135×28 cm). Zmarła, kobieta *adultus*, spoczywała w drewnianej trumnie (długość zachowana: 128, szerokość: 36 cm), z głową skierowaną przypuszczalnie na W. Zachowały się kości miednicy i kości udowe oraz fragmenty żeber i kość lewego przedramienia (?). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 16, szkielet A. Wkop jamy grobowej został zniszczony przez grób 42, jej zarys był nieczytelny. Zmarłego pochowano w drewnianej trumnie (150×31 cm), głową skierowanego na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty kości czaszki, fragmenty kości ramion i przedramion, miednica, kości udowe i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Bezpośrednio pod pochówkiem odkryto kolejny szkielet, któremu nadano numer 16 B.

Grób 16, szkielet B. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,24 m n.p.m. Miała ona kształt prostokąta i wymiały 154×36×(15) cm. Znaleziono również drewnianą trumnę tego samego kształtu, o wymiarach 146×30×13 cm. Zmarłego złożono prawdopodobnie głową na W. Ze szkieletu zachowały się kości nóg, w złym stanie były kości czaszki, tułowia i miednicy oraz fragmenty kości ramieniowej (?). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 17. Na głębokości 115,42 m n.p.m. odsłonięto trapezową jamę grobową o wymiarach 210×60/55×(16) cm. Zmarły (dorosły) spoczywał w drewnianej trumnie (170×26/29×(14) cm) z głową skierowaną na W i prawym przedramieniem złożonym na klatce piersiowej. Zachowały się fragmenty czaszki i miednicy, kości ramieniowe i prawego przedramienia, ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 18. Prostokątną jamę grobową (160×60×(15) cm) odsłonięto na głębokości 115,47 m n.p.m., podobnie jak prostokątną, drewnianą trumnę (120×28×(10) cm). Głowa zmarłego (*infans I/II*) skierowana była na W. Kości szkieletu zachowały się słabo – kości czaszki, prawa kość łokciowa, kości miednicy i ud, przemieszczone kości podudzi. Znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 19. Jama grobowa o kształcie prostokąta została odkryta na głębokości 115,41 m n.p.m. Jej wymiały: 205×35 cm. Odsłonięto również prostokątną trumnę (176×26 cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową skierowaną na W. Zachowały się fragmenty czaszki, miednicy i żeber oraz kości ramieniowe, udowe i piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 20. Prostokątny zarys jamy grobowej odsłonięto na głębokości 115,39 m n.p.m. (jej wymiały: 195×80××(16) cm). Nie odkryto żadnych pozostałości trumny. Głowa zmarłego (osobnika dorosłego) ułożona była na W. Zachowały się obie kości udowe, lewa kość piszczelowa, fragmenty kości prawej ręki oraz zarys czaszki i miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 21. Na głębokości 115,35 m n.p.m. znaleziono owalną jamę grobową o wymiarach 148×67/39×ok. (15) cm. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano w drewnianej prostokątnej trumnie, z głową na W. Ze szkieletu zachowała się czaszka oraz słabe zarysy kości ramieniowych, lewej kości łokciowej i promieniowej oraz kości udowych. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 22. Prostokątna jama grobowa o wymiarach 165×28×(15) cm wystąpiła na głębokości 115,21 m n.p.m. Odsłonięto również drewnianą trumnę w kształcie pro-

stokąta, o wymiarach 150×26×(12) cm. Zmarłego (osobę dorosłą) złożono głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgi, kilka żeber, kości ramieniowe, kości miednicy oraz kości udowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 23. Jamę grobową o kształcie prostokąta odsłonięto na głębokości 115,42 m n.p.m. (wymiar: 175×45×(10) cm). W jej obrębie znajdowała się drewniana trumna, również prostokątna (wymiar: 170×37×(7) cm), w której ułożono zmarłego (osobę dorosłą) głową skierowanego na W. Dość dobrze zachowały się kości kończyn górnych i dolnych; słabo zarysowana miednica i fragmenty żeber; mocno zniszczona czaszka. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 24. Jama grobowa została częściowo zniszczona przez prace budowlane. Natrafiono na nią na głębokości 115,41 m n.p.m. Zachowane wymiary wynosiły 152×36×8 cm. Z trumny zachował się jedynie fragment dna o wymiarach 145×34×7 cm, zaś ze szkieletu tylko fragmenty kości przedramion. Ich ułożenie sugeruje, że zostały złożone na klatce piersiowej. Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była przypuszczalnie skierowana na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 25. Na głębokości 115,12 m n.p.m. odsłonięto prostokątną jamę grobową o wymiarach 185×60 cm. Nie wystąpiły natomiast żadne pozostałości trumny. Zmarły (osobnik dorosły, przypuszczalnie płci żeńskiej) został złożony głową na W, z prawym przedramieniem na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się kości udowe i piszczelowe, kości prawej ręki i negatyw kręgosłupa; czaszka słabo zachowana. W zasypisku znaleziono mały fragment ceramiki.

Grób 26. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,19 m n.p.m. Jej zarys został częściowo zniszczony przez obiekt 1, jej zachowane wymiary wynosiły 111×43×25 cm. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano w prostokątnej trumnie ((109)×38×22 cm) z głową skierowaną przypuszczalnie na W. Fragmentarycznie zachowały się kości ud, podudzi, miednicy i prawej stopy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Zmarłego pochowano na wieku trumny z grobu 88.

Grób 27. Część zachodnia grobu została zniszczona przez obiekt 1. Odsłonięto go na głębokości 115,29 m n.p.m. Zachowane wymiary prostokątnej jamy grobowej wynosiły 143×44×(12) cm. Zachowała się również trapezowata drewniana trumna (wymiar: 141×35/40×(12) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano przypuszczalnie głową na W. Ze szkieletu zachowały się kości ud, podudzi oraz fragmenty kości miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 28. Na głębokości 115,41 m n.p.m. odkryto jamę o zarysie prostokątnym i wymiarach 178×63×30 cm.

Zmarła (kobieta *juvenis/adultus*) spoczywała w drewnianej trumnie (160×33/43×27 cm) z głową skierowaną na W i prawą ręką złożoną na brzuchu. Zachowały się kości udowe i piszczelowe oraz prawa kość ramieniowa i łokciowa, a także słabo zachowana miednica, łopatki i silnie zniszczona czaszka. W zasypisku znaleziono fragment ceramiki.

Grób 29. Prostokątna jama grobowa została znaleziona na głębokości 115,36 m n.p.m. Jej wymiary: 168×55×28 cm. Odkryto tu również drewnianą trumnę o kształcie trapezowatym (157×32/37×25 cm). Zmarłą (drosłą kobietę) ułożono głową na W, z lewą ręką na brzuchu i prawą wyciągniętą wzdłuż boku. Zachowały się kości łokciowe i ramieniowe, udowe, piszczelowe i strzałkowe, fragmenty prawej łopatki, częściowo zachowana czaszka. Na wysokości tułowia znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Po lewej stronie czaszki odsłonięto kołek drewniany o wymiarach 3,5×4 cm.

Grób 30. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,45 m n.p.m. (zachowane wymiary: 50×28 cm). Była zorientowana wg osi E–W. Nie zachowały się żadne ślady trumny; ze szkieletu zachował się jedynie fragment kości długiej kończyny dolnej. Pochowano tu osobę dorosłą. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 31. Jama grobowa wystąpiła na głębokości 115,50 m n.p.m. (wymiar: (120)×47×(14) cm), podobnie jak trapezowata drewniana trumna (wymiar: (111)×24/35×(11) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) ułożono głową na W. Ze szkieletu zachowała się kość ramieniowa prawa i udowa prawa, słabo zachowana czaszka; widoczne były negatywy po żebrach i kręgosłupie. W zasypisku znaleziono gwoździe żelazne i fragment ceramiki.

Grób 32, szkielet A. Na głębokości 115,61 m n.p.m. odkryto prostokątną jamę grobową o wymiarach 192×58 cm. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano prawdopodobnie bez trumny, z głową skierowaną na W. Zachowały się słabo czytelne fragmenty kości miednicy oraz prawa kość piszczelowa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Osobnika określonego jako szkielet 32 A pochowano na wieku trumny osobnika złożonego poniżej, oznaczonego jako szkielet 32 B.

Grób 32, szkielet B. Bezpośrednio pod grobem 32 A (na 115,61 m n.p.m.) znajdował się pochówek, który oznaczono jako 32 B. Zachował się prostokątny zarys jamy grobowej o wymiarach 192×58×23 cm oraz prostokątna drewniana trumna (176×38×21 cm). Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była skierowana na W, ręce złożone na brzuchu. Zachowały się kości ramieniowe i przedramion, ud i podudzi, miednicy i kręgosłupa oraz żebra. Nieco słabiej zachowała się czaszka.

Grób 33. Prostokątną jamę grobową odkryto na głębokości 115,34 m n.p.m. (wymiar: 56×36×(14) cm). W jej obrębie znajdowała się drewniana prostokątna trumna o wymiarach 50×21×(12) cm. Nie zachowały się żadne szczątki kostne. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 34. Prostokątny zarys jamy ukazał się na głębokości 115,51 m n.p.m. Jego wymiary wynosiły 210×50×30 cm. Odkryto również drewnianą trumnę w kształcie trapezowatym (185×30/35×24 cm). Ze szkieletu zachowały się jedynie kości udowe i piszczelowe, z ich ułożenia można wnioskować, że zmarłego (dorosłego mężczyznę) pochowano prawdopodobnie głową na W. W zasypisku znaleziono gwoździe żelazne i 6 fragmentów naczyń glinianych.

Grób 35. Na głębokości 115,42 m n.p.m. odsłonięto trapezową jamę grobową (89×28/40×28 cm) i prostokątną drewnianą trumnę (79×24×(15) cm), zorientowane wg osi E–W. Nie zachowały się żadne szczątki kostne, natomiast na dnie trumny znaleziono 53 drobne paciorki koloru niebieskiego i czarnego (ryc. 7) oraz fragment gwoździa żelaznego.

Grób 36. Pochówek został dość silnie zniszczony przez koparkę. Owalny zarys jamy uchwycono na głębokości 115,46 m n.p.m. (wymiar: 160×50/58×(13) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) złożono głową na W, prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi (nie zachowały się ślady trumny). Ze szkieletu zachował się jedynie fragment czaszki i bardzo słabo czytelny negatyw kręgosłupa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 37. Na głębokości 115,47 m n.p.m. ukazała się prostokątna jama grobowa o wymiarach 104×38 cm oraz trapezowaty fragment dna trumny o wymiarach 80×20/30 cm. Nie znaleziono żadnych szczątków kostnych ani elementów wyposażenia.

Grób 38. Prostokątną jamę grobową odkryto na głębokości 115,39 m n.p.m. (jej wymiary: 153×41×(16) cm). Zmarłego (osobnika *adultus*, przypuszczalnie kobietę) złożono w drewnianej prostokątnej trumnie (145×36×(16) cm) z głową skierowaną prawdopodobnie na W. Zachowane kości szkieletu były silnie przemieszane. Odsłonięto fragmenty prawej kości udowej i piszczelowej oraz miednicy, a także żuchwę; pod kością udową okryto czaszkę. Prawdopodobnie szkielet włożono do trumny we fragmentach.

Pochówek znajdował się na zachód od domniemanego ogrodzenia cmentarza. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 39. Jama grobowa została odsłonięta na głębokości 115,33 m n.p.m. Jej prostokątny zarys miał wymiary 138×44×(5) cm. Nie stwierdzono śladów trumny. Zmarły (dorosły) spoczywał z głową skierowaną na W i prawą ręką ułożoną na brzuchu. Nie znaleziono żadnego wyposażenia grobowego.

Grób 40. Na głębokości 115,32 m n.p.m. odsłonięto jamę o zarysie owalnym i wymiarach 151×28 cm. Nie zachowały się żadne pozostałości trumny. Prawdopodobnie grób został rozmyty przez warstwy powodziowe, gdyż szkielet zachował się tylko w postaci brunatnych smug. Głowa zmarłego była skierowana na W.

Grób 41. Prostokątną jamę grobową, zorientowaną wg osi E–W, odkryto na głębokości 115,41 m n.p.m. (wymiar: 185×60×(17) cm). Zachowała się również prostokątna trumna. Natomiast ze szczątków kostnych odsłonięto jedynie negatyw lewej kości ramieniowej. W zasypisku grobu znaleziono gwoździe żelazne i fragmenty glinianych naczyń.

Grób 42. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,14 m n.p.m. Jej zarys miał kształt prostokąta i wymiary 178×45 cm. Zmarłą kobietę *adultus* złożono głową na W i rękami skrzyżowanymi na linii pasa. Nie stwierdzono śladów trumny ani wyposażenia. Szkielet był niemal kompletny, brakowało jedynie kości lewej stopy.

Grób 43. Strop jamy grobowej został zniszczony przez grób 13. Trapezowaty zarys jamy odsłonięto na głębokości 115,13 m n.p.m. (wymiar: 208×43/55×25 cm). Tego samego kształtu trumna miała wymiary 182×26/40×24 cm. Zmarła kobieta *maturus* spoczywała z głową na W i rękami złożonymi na miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 44. Prostokątna jama grobowa ukazała się na głębokości 115,34 m n.p.m. (wymiar 217×63×22 cm). Zmarłego (kobietę? *adultus*?) złożono bezpośrednio w ziemi, głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości udowe i piszczelowe, prawa kość ramieniowa oraz negatywy żeber. Wyposażenia nie stwierdzono. Osobnika pochowano na wieku trumny z grobu 45.

Grób 45. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,30 m n.p.m. Miała kształt trapezowaty i wymiary 200×48/55×29 cm. Znaleziono również prostokątną drewnianą trumnę o wymiarach 190×38×27 cm. Zmarły spoczywał z głową na W i rękami złożonymi na miednicy. Ze szkieletu zachowały się kości ramieniowe, łokciowe, prawa kość promieniowa, kości udowe, piszczelowe i strzałkowe, kości kręgosłupa i miednicy oraz fragmenty czaszki. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 46. Trapezową jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,32 m n.p.m. (wymiar 226×40/56×28 cm). Zmarłą kobietę *adultus* pochowano w drewnianej trumnie (178×35×26 cm) z głową skierowaną na W i rękami złożonymi na linii pasa (ewentualnie lewa ręka mogła spoczywać na klatce piersiowej, a prawa w okolicy pasa). Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, fragmenty żeber, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi, kilka kości stóp. Nie stwierdzono wyposażenia.

Grób 47. Na głębokości 115,40 m n.p.m. odsłonięto jamę grobową o zarysie trapezowatym i wymiarach 160×40/45×(12) cm. Nie znaleziono śladów trumny ani wyposażenia. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano prawdopodobnie z głową na W. Ze szkieletu zachowały się kości udowe, piszczelowe i strzałkowe, zaś w miejscu, gdzie powinien znajdować się tułów, leżały luźno wrzucone kości ludzkie, być może należące do innego osobnika.

Grób 48. Drewnianą trumnę odkryto na głębokości 115,40 m n.p.m. (wymiarzy 180×39×(7) cm); zarys jamy grobowej był nieczytelny. Głowa zmarłego była skierowana na W. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty żeber. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 49. Pochówek został częściowo zniszczony przez grób 48. Zmarłego (osobę dorosłą) złożono z głową skierowaną na W do owalnej jamy o zachowanych wymiarach: 50×45×5 cm na głębokości 115,35 m n.p.m. Ze szkieletu zachowały się jedynie kości udowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 50. Pochówek został częściowo zniszczony przez grób 48. Jama grobowa była zorientowana według osi E–W, odsłonięto ją na głębokości 115,38 m n.p.m. (wymiarzy 60×36×(10) cm). W tym pochówku odkryto luźno wrzucone kości, bez porządku anatomicznego. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 51. Jama grobowa została częściowo zniszczona przez koparkę, jej zarys był nieczytelny. Na głębokości 115,33 m n.p.m. znaleziono fragment dna trumny o wymiarach 106×16/19 cm wraz z fragmentami kości ramieniowych. Innych części szkieletu ani wyposażenia nie stwierdzono. Jama była zorientowana wg osi E–W. Pochowano tu osobę dorosłą.

Grób 52. Na głębokości 115,29 m n.p.m. ukazała się jama grobowa o zarysie trapezowatym (wymiarzy 180×40/57×(4) cm), zorientowana wg osi E–W. Nie znaleziono żadnych pozostałości trumny. Ze szkieletu zachowało się jedynie kilka zębów. Nie stwierdzono wyposażenia grobowego.

Grób 53. Prostokątną jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,36 m n.p.m. Jej wymiarzy: 152×50×(12) cm. Zmarłego (osobę dorosłą) złożono bezpośrednio w ziemi, z głową skierowaną na W, lewą ręką ułożoną na brzuchu. Lewa noga była zgięta w kolanie do wewnątrz, w stronę nogi prawej. Zachowały się kości udowe i piszczelowe, kości lewego przedramienia oraz fragment kręgosłupa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 54. Jama grobowa o zarysie trapezowatym (196×35/55×25 cm) została odkryta na głębokości 115,38 m n.p.m. W jej obrębie znaleziono drewnianą trumnę o wy-

miarach 168×26/33×(18) cm, kształtu trapezowatego. Złożona w niej kobieta *maturus* leżała z głową skierowaną na W. Jej prawa ręka być może została ułożona na klatce piersiowej. Ze szkieletu zachowały się fragmenty kości czaszki, prawa kość ramieniowa, fragmenty kości żeber i miednicy, kości udowe i piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 55. Osobnik tu pochowany zapadł się do położonego niżej grobu 62. Jama grobowa o wymiarach 190×45×36 cm znajdowała się na głębokości 115,40 m n.p.m. Odsłonięto również trapezowatą drewnianą trumnę (127×25/48×(12) cm) wraz z fragmentami kości długich kończyn dolnych. Kierunek ułożenia głowy zmarłego (osoby dorosłej) był niemożliwy do ustalenia. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 56. Na głębokości 115,20 m n.p.m. odsłonięto trapezowatą jamę grobową (200×46/53×(12) cm) i trapezowatą trumnę drewnianą (177×31/37×(9) cm). Leżącego tu dorosłego pochowano z głową na W. Szkielet leżał na prawym boku. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgow i żeber oraz miednicy, kości udowe i piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 57. Na trapezowatą jamę grobową natrafiono na głębokości 115,33 m n.p.m. (wymiarzy: 150×32/40×25 cm). Zmarłego (osobę dorosłą) złożono do grobu w drewnianej trumnie, również trapezowatego kształtu (115×21/32×22 cm). Jego głowa była skierowana na W, lewa ręka spoczywała na brzuchu. Zachowały się: lewa kość ramieniowa i łokciowa, kręgi i fragmenty żeber oraz lewa kość udowa i piszczelowa. Był to najprawdopodobniej pochówek osoby dorosłej. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 58, szkielet A. Pochówek w części zachodniej został zniszczony przez obiekt 1. Odsłonięto prostokątną jamę grobową o wymiarach 174×47×40 cm i drewnianą trapezowatą trumnę (164×35/42×37 cm). Zmarłego złożono głową na E, z prawą ręką na klatce piersiowej. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości ramienne i prawego przedramienia, kości kręgosłupa i miednicy oraz kości udowe. Szkielet przypuszczalnie należał do dziecka ułożonego na nogach zmarłego określonego jako szkielet 58 B. Wyposażenia nie stwierdzono (ryc. 2).

Grób 58, szkielet B. Pochówek został zniszczony w zachodniej części przez obiekt 1. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,32 m n.p.m. Miała ona kształt prostokąta i wymiarzy 174 (długość zachowana)×47×40 cm. Zmarły (dorosły) został pochowany w drewnianej trumnie ((164)×35/42×37 cm), głową skierowany przypuszczalnie na W. Ze szkieletu zachowały się kości udowe i piszczelowe, prawa rzepekka oraz fragment kości lewego przedramienia. Wyposażenia nie stwierdzono (ryc. 2). W nogach zmarłego złożono dziecko (szkielet 58 A).

Grób 59. Jama grobowa o kształcie prostokąta i wymiarach 186×40×17 cm została odkryta na głębokości 115,20 m n.p.m. Nie znaleziono śladów trumny ani wyposażenia. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową skierowaną na W, z prawą ręką złożoną na brzuchu i z lewą na klatce piersiowej. Szkielet zachował się niemal kompletnie – brakowało jedynie kości dłoni i stóp oraz rzepek.

Grób 60. Zmarły spoczywał bezpośrednio w ziemi w owalnej jamie grobowej (150×38/50×(8) cm) na głębokości 115,29 m n.p.m. Pochowano go prawdopodobnie z głową w kierunku W. Ze szkieletu zachowały się kości udowe, piszczelowe oraz lewa kość strzałkowa, a także negatywy miednicy i kręgosłupa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 61. Pochówek znajdował się częściowo pod grobem 25. Zarys prostokątnej jamy grobowej odsłonięto na głębokości 115,09 m n.p.m. (wymiar: 180×60×(13) cm). Zmarły (*juvenis*) został pochowany bezpośrednio w ziemi, z głową skierowaną na W i dłońmi splecionymi na brzuchu. Szkielet zachował się kompletnie. Nie stwierdzono wyposażenia.

Grób 62. Prostokątna jama ukazała się na głębokości 115,40 m n.p.m. (wymiar: 190×45×36 cm). Odkryto tam również drewnianą trumnę o kształcie prostokątnym i wymiarach 180×37×30 cm. Zmarły (przypuszczalnie dorosły mężczyzna) spoczywał z głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki oraz nieokreślone kości długie. Szkielet nie zachował się w porządku anatomicznym. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 63. Na głębokości 115,21 m n.p.m. ukazała się trapezowata jama grobowa o wymiarach 103×28/38×26 cm. W jej obrębie znajdowała się przykryta wiekiem drewniana trumna o tym samym kształcie i wymiarach 92×24/28×22 cm. Odkryto ją w stanie nienaruszonym. Zmarłego pochowano z głową na W. Układ anatomiczny szkieletu został zaburzony. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgi i żebra, kości długie kończyn, kości miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono (ryc. 3). Był to pochówek małego dziecka (*infans I*).

Grób 64. Część północna grobu została zniszczona przez obiekt 1. Poniżej tego pochówku znajdował się grób 87. Owalny zarys jamy grobowej odsłonięto na głębokości 115,20 m n.p.m. (wymiar: 215×105×30 cm). Nie stwierdzono śladów trumny ani wyposażenia. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową w kierunku W i rękoma ułożonymi na miednicy. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, lewa kość ramieniowa, kości łokciowe, fragmenty kości miednicy, kości udowe i piszczelowe.

Grób 65. Jama o kształcie trapezowatym została odsłonięta na głębokości 115,15 cm. Jej wymiar: 200×44/

57×(13) cm. Zmarłego dorosłego mężczyznę złożono bezpośrednio w ziemi (brak pozostałości trumny) z głową w kierunku W i następującym układem rąk: prawe przedramię złożone na brzuchu, lewe zgięte na wysokości przepony i również ułożone na brzuchu; palce lewej ręki obejmowały dolną część prawego ramienia. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion, obojczyki, kręgosłup, żebra, kości miednicy, kości udowe i podudzi oraz kości stóp i rzepek. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 66, szkielet A. Na głębokości 115,29 m n.p.m. odkryto prostokątną jamę grobową (227×110×6 cm), a w niej niewielkie fragmenty kości udowych i piszczelowych. Nie znaleziono innych części szkieletu, żadnych pozostałości trumny ani wyposażenia. Zmarły (dorosły) został pochowany prawdopodobnie głową na W.

Na północ od szkieletu A pochowano drugiego osobnika, oznaczonego jako szkielet B.

Grób 66, szkielet B. Zmarły (osobnik dorosły) został pochowany bezpośrednio w ziemi, w prostokątnej jamie (227×110×(6) cm) na głębokości 115,29 m n.p.m. z głową w kierunku W. Ze szkieletu zachował się negatyw czaszki, kręgosłupa, żeber i prawego obojczyka, a także prawa kość ramieniowa, fragment miednicy, kości udowe oraz fragmenty kości piszczelowej. W zasypisku znaleziono fragment glinianego naczynia.

Grób 67. Jama grobowa o kształcie trapezowatym została odkryta na głębokości 115,42 m n.p.m. (wymiar: 176×38/43×30 cm). Znaleziono tam także drewnianą trumnę (173×34×25 cm). Zmarły (dorosły) został pochowany z głową na NW, z prawą ręką zgiętą i złożoną na brzuchu, lewą również zgiętą i ułożoną na klatce piersiowej. Lewa noga była wyprostowana, prawe podudzie zgięte i skierowane w stronę lewego. Dość dobrze zachowała się żuchwa, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi; słabo zachowana czaszka i kości miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 68. Trapezowatą jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,46 m n.p.m. Jej wymiary to: 183×34/38×(17) cm. Zmarłego (osobę dorosłą) złożono do grobu w drewnianej trumnie (174×29/35×(14) cm), bez dodatkowego wyposażenia. Jego głowa była skierowana na NW, prawa ręka wyciągnięta wzdłuż boku a lewa – lekko zgięta. Zachowały się fragmenty kości czaszki, negatywy kręgów oraz kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi.

Grób 69. Na głębokości 115,51 m n.p.m. została odkryta jama grobowa o zarysie prostokątnym i wymiarach 80×50×(13) cm. W jej obrębie znajdowała się drewniana trapezowata trumna (169×31/42×(8) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową w kierunku W, prawą ręką wyciągniętą wzdłuż boku i lewą złożoną na miednicy. Ze szkieletu zachowały się kości czaszki, kręgosłup

i żebra, kości miednicy, ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 70. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,70 m n.p.m.. Miała kształt prostokąta i wymiary 198×46×24 cm. Znalezione tam również drewnianą trumnę o kształcie prostokąta i wymiarach 185×37×20 cm. Zmarła, dorosła kobieta, została pochowana z głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki i żeber, kości miednicy, ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Porządek anatomiczny kości tułowia i kończyn górnych został zaburzony. Na wysokości tułowia znaleziono ząb zwierzęcy.

Grób 71. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,64 m n.p.m. Miała ona wymiary 206×47×(14) cm oraz kształt prostokąta. Zmarły (dorosły) spoczywał w drewnianej trumnie (195×35×(10) cm) z głową w kierunku W i rękoma skrzyżowanymi na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi, słabiej zachowane kości czaszki, miednicy, kilka kręgów i kości stóp. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 72. Prostokątną jamę grobową odkryto na głębokości 115,60 m n.p.m. (wymiary: 174×44×(16) cm), podobnie jak drewnianą trumnę tego samego kształtu (wymiary: 172×42×(12) cm). Zmarłego pochowano głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kości udowe i piszczelowe, lewa kość ramieniowa i łokciowa/promieniowa. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 73. Pochówek zalegał częściowo pod grobem 72. Prostokątna jama o wymiarach (100)×35×(14) cm zarysowała się na głębokości 115,50 m n.p.m. Na tej samej głębokości odkryto prostokątną trumnę drewnianą ((96)×25×(11) cm). Szkielet nie zachował się. W zasypisku znaleziono fragment ceramiki.

Grób 74. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,42 m n.p.m. (wymiary: 214×46/53×29 cm), podobnie jak trapezową trumnę drewnianą (wymiary: 181×34/40×26 cm). Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była skierowana na W, prawa ręka złożona na brzuchu, a lewa na klatce piersiowej. Zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion, miednicy oraz ud i podudzi, kręgi i fragmenty żeber. W zasypisku grobu znaleziono fragment ceramiki.

Grób 75. Część wschodnia jamy została zniszczona przez obiekt 6 (studnię ceglana). Jamę odkryto na głębokości 115,43 m n.p.m. Miała kształt prostokąta i wymiary: (96)×50×(14) cm. Zorientowano ją wg osi E–W. W drewnianej trumnie ((73)×32/36×(11) cm) zachowało się kilka nieokreślonych kości osobnika dorosłego leżących bez porządku anatomicznego – albo zostały przemieszczone podczas kopania studni, albo wrzucono je luzem do jamy grobowej. Na dnie jamy odsłonięto fragment

deski. W zasypisku znaleziono 3 fragmenty naczyń glinianych.

Grób 76. Na głębokości 115,42 m n.p.m. znaleziono jedynie fragment dna trumny o wymiarach (38)×24×(2) cm, bez żadnych śladów wkopu ani szczątków kostnych.

Grób 77. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,47 m n.p.m. Jej zarys był częściowo uszkodzony, a wymiary wynosiły (94)×52×(14) cm. Zmarły został pochowany w drewnianej trumnie ((88)×38×(10) cm) głową na W i z rękoma złożonymi na piersi. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości ramieniowe i łokciowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 78. Jama grobowa miała kształt trapezowaty i wymiary 134×33/42×(17) cm. Znalezione ją na głębokości 115,42 m n.p.m. jak i drewnianą trumnę o podobnym kształcie (wymiary: 133×34/38×(14) cm). W trumnie znajdowały się szczątkowo zachowane kości kończyn osobnika dorosłego. Nie stwierdzono dodatkowego wyposażenia. Pochówek był zorientowany wg osi E–W.

Grób 79. Prostokątną w rzucie jamę odkryto na głębokości 115,26 m n.p.m. (wymiary: 210×50×27 cm). W drewnianej trumnie (184×38×24 cm) został pochowany dorosły mężczyzna ułożony głową w kierunku W, z lewą ręką na klatce piersiowej a prawą – na linii pasa. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgi i żebra, kości ramion i przedramion, udowe i uszkodzone piszczelowe. W zasypisku znaleziono 3 fragmenty naczyń glinianych.

Grób 80. Pochówek ukazał się na głębokości 115,73 m n.p.m. Jama grobowa miała w rzucie kształt prostokąta i wymiary (123)×26×(10) cm. Zmarłego złożono w drewnianej trumnie ((131)×22×(8) cm), głową na W. Ze szkieletu bardzo słabo zachowały się negatywy czaszki, kości piszczelowej i być może fragment kończyny górnej. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 81. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,70 m n.p.m. (wymiary: (160)×50×(4) cm). Znalezione tu również prostokątną drewnianą trumnę ((155)×35×(2) cm). Zmarły (dorosły) został pochowany głową na W. Kości zachowane fragmentarycznie i przemieszczone. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 82. Na głębokości 115,65 m n.p.m. zarysowała się prostokątna jama grobowa o wymiarach (155)×50×31 cm. Zmarłego ułożono w drewnianej trumnie ((146)×39×30 cm) głową na S. Zachowały się fragmenty żeber i kręgosłupa, miednicy, kości udowe i piszczelowe oraz jedna rzepka. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 83. Na głębokości 115,15 m n.p.m. odkryto zarys jamy grobowej (74×28×18 cm) i drewnianą trumnę

(65×24×14 cm), nie zawierającą jednak żadnych szczątków kostnych ani wyposażenia.

Grób 84. W części zachodniej pochówek został zniszczony przez grób 85. W owalnej (?) jamie grobowej (55×57×13 cm) odsłonięto bardzo źle zachowaną czaszkę dorosłej kobiety ułożoną na E i fragment prawej kości ramieniowej. Nie stwierdzono śladów trumny ani wyposażenia. Niwelacja obiektu: 115,15 m n.p.m.

Grób 85. Pochówek ten zniszczył grób 84. Prostokątna jama grobowa została odsłonięta na głębokości 114,99 m n.p.m. (jej wymiary: 102×42×26 cm). Znalezione tam również drewnianą trumnę kształtu prostokątnego o wymiarach 78×28×22 cm. Głowa zmarłego (*infans II*) była skierowana na W. Kości leżały przemieszczone, bez porządku anatomicznego (ryc. 4). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 86. Jama grobowa została odkryta na głębokości 115,19 m n.p.m. Miała kształt prostokąta i wymiary 178×50×(13) cm. Przypuszczalną pozostałością trumny był fragment deski zachowany w okolicy lewej kości piszczelowej. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano głową w kierunku W. Słabo zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłupa, miednicy, kości ramion i prawego przedramienia oraz ud i podudzi, a także negatywy kości stóp. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 87. Górna część pochówku zniszczona przez grób 64. Zmarłego (osobę dorosłą, przypuszczalnie kobietę) pochowano na wieku trumny z grobu 102. Zarys jamy o wymiarach 201×46 cm stał się widoczny na głębokości 115,12 m n.p.m. Znalezione również drewnianą trumnę (171×31/37×(13) cm), w której złożono zmarłego ułożonego głową na W. Lewa ręka przypuszczalnie spoczywała na linii pasa. Zachowały się fragmenty kości ramion i przedramion, ud i podudzi oraz negatyw kręgosłupa. Kalotę, pochodzącą prawdopodobnie z grobu 87, odkryto przy zachodnim boku trumny grobu 102. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 88. Częściowo zniszczony przez obiekt 1. Pochówek dokonano na grobie 101. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,17 m n.p.m. (wymiary: (105)×30/38×29 cm). Zachowała się również drewniana trapezowata trumna ((100)×30/35×29 cm). Zmarłego, dorosłego mężczyznę, pochowano prawdopodobnie z głową w kierunku W. Lewa ręka przypuszczalnie była ułożona na miednicy. Ze szkieletu zachowały się kości lewego przedramienia oraz kości udowe i podudzia oraz część kości stóp. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 89. Pochówek zniszczony w części zachodniej przez obiekt 1. Odsłonięto go na głębokości 114,98 m n.p.m. Jama miała kształt prostokąta, a jej zachowane wymiary wynosiły 143×35 cm. Zmarły, dorosły mężczyzna, został pochowany bezpośrednio w ziemi (brak śla-

dów trumny), z głową skierowaną na W, prawą ręką ułożoną na klatce piersiowej a lewą – na brzuchu. Szkielet prawie kompletny – nie zachowały się jedynie kości czaszki oraz dłoni. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 90. Na głębokości 115,34 m n.p.m. ukazał się zarys jamy grobowej w kształcie prostokąta i wymiarach (139)×40×(14) cm. Znalezione tam również trapezowatą trumnę drewnianą ((110)×25/31×(12) cm), w której wystąpiło kilka niewielkich, nieokreślonych fragmentów kostnych. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 91. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,30 m n.p.m. Miał kształt trapezowaty oraz wymiary (135)×31/35×(9) cm. W jego obrębie znajdowała się drewniana, również trapezowata trumna ((102)×21/30×(7) cm). Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była skierowana na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłupa, ramion i przedramion oraz prawa kość udowa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 92. Prostokątną jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,28 m n.p.m. (wymiary: (169)×47×(10) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano w drewnianej trapezowatej trumnie ((158)×32×(4) cm) głową na W. Lewa ręka prawdopodobnie została ułożona na linii pasa. Ze szkieletu zachowały się słabo widoczne negatywy lewej ręki, słabo zachowane fragmenty czaszki, kości prawego przedramienia. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 93. Zmarłego pochowano na wieku trumny z grobu 114. Zarys jamy grobowej był nieczytelny, nie wystąpiły również ślady trumny. Na głębokości 115,50 m n.p.m. odsłonięto jedynie fragment lewej kości ramieniowej. Pochówek był prawdopodobnie zorientowany wg osi E–W, zmarłego pochowano głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 94. Jama grobowa została odkryta na głębokości 115,48 m n.p.m. (wymiary: 191×54×(14) cm), podobnie jak drewniana, trapezowata trumna (174×23/40×(11) cm). Zmarły został pochowany z głową na W, z lewą ręką złożoną na miednicy. Dość dobrze zachowały się kości lewej ręki i żebra, oraz fragmenty czaszki, słabo widoczne kości miednicy i kręgosłupa; przemieszczone kości kończyn dolnych. W zasypisku znaleziono fragmenty przedmiotów żelaznych (gwoździ?) i 2 fragmenty ceramiki naczyniowej.

Grób 95. Na głębokości 115,38 m n.p.m. odkryto prostokątną jamę grobową (115×40×22 cm) i prostokątną trumnę (111×24×20 cm). Zmarłego ułożono głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kość udowa i kości piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 96. Prostokątny zarys jamy grobowej stał się widoczny na głębokości 115,38 m n.p.m. (wymiary: (148)×37/41×(9) cm). Zmarły (dorosły) spoczywał

w drewnianej trumnie ((145)×35/40×(8) cm) z głową skierowaną na NW i z rękoma skrzyżowanymi na miednicy. Szkielet zachowany był niemal kompletnie – brakowało jedynie kości piszczeli i stóp. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 97. Jama grobowa o nieregularnym zarysie pojawiła się na głębokości 115,21 m n.p.m. (jej wymiary: 180×4676×(12) cm). Znalaziono tam również drewnianą trumnę o kształcie trapezowatym. (172×28/38×(8) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową na NW, z lewą ręką ułożoną na linii pasa, prawą – na klatce piersiowej. W złym stanie zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłupa, miednicy i kości kończyn. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 98. Prostokątną jamę grobową (189×45×(19) cm) oraz trapezową trumnę (169×22/34×(13) cm) odsłonięto na głębokości 115,15 m n.p.m. Były one zorientowane wg osi E–W. Nie znaleziono żadnych szczątków kostnych ani wyposażenia.

Grób 99. Na głębokości 115,35 m n.p.m. znaleziono prostokątną jamę grobową (119×40×22 cm) oraz trapezową trumnę z drewna (110×23/28×20 cm). W trumnie znajdowały się jedynie trzy kości długie kończyn dolnych osobnika dorosłego. Z ich ułożenia można wnioskować, że zmarły został złożony do grobu głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 100. Jama grobowa została odkryta na głębokości 115,36 m n.p.m. Miała kształt trapezowaty i wymiary 92×27/34×(13) cm. Została zorientowana wg osi E–W. Znalaziono tam również drewnianą trumnę (87×29/32×(11) cm). Z kości szkieletu zachowały się nieliczne zęby osobnika *infans I* znalezione w zachodniej części pochówku. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 101. W części zachodniej został zniszczony przez obiekt 1. Zmarłego (przypuszczalnie dorosłego mężczyznę) pochowano na grobie 130. Prostokątny zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 114,92 m n.p.m. ((136)×36×(12) cm). Zmarłego pochowano bezpośrednio w ziemi, z głową na W. Ze szkieletu zachowały się kości udowe i piszczelowe oraz kości miednicy i fragment kręgosłupa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 102. Pochówek zniszczony przez grób 87. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,15 m n.p.m. (wymiar: 188×35/45×32 cm). Zmarła, kobieta *maturus*, została pochowana w drewnianej trumnie (170×31/37×28 cm), głową skierowaną na W, z prawą ręką wyciągniętą wzdłuż boku. Zachowały się fragmenty czaszki, żebra, kości prawego ramienia i przedramienia, prawego uda i podudzia oraz fragmenty miednicy i kości stóp. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 103. Pochówek zlokalizowano na głębokości 115,18 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt prostokątny i wymiary 195×55×29 cm. Kobieta *juvenis* złożono do grobu w prostokątnej drewnianej trumnie (155×30×26 cm) z głową skierowaną na W. Zachowały się fragmenty czaszki, żeber, kręgosłupa i miednicy, kości udowe, piszczelowe i strzałkowe. Znalaziono tu 10 kościanych paciorków (ryc. 9).

Grób 104. Na głębokości 150,50 m n.p.m. znaleziono jedynie niewielki fragment dna trumny bez żadnych szczątków kostnych ani wyposażenia.

Grób 105. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,51 m n.p.m. (195×47/52×23 cm). Zmarłego, mężczyznę *maturus*, pochowano w drewnianej trumnie (181×29/44×(14) cm) z głową w kierunku W, prawą ręką złożoną na linii pasa, lewą – na miednicy. Szkielet zachował się prawie kompletnie – brakowało jedynie kości dłoni (ryc. 5). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 106. Pochówek został zniszczony przez grób 107. Jamę grobową o kształcie trapezowatym i wymiarach 170×30/40×32 cm odsłonięto na głębokości 115,16 m n.p.m. Znalaziono również drewnianą trumnę o wymiarach 160×28/37×30 cm. Zmarły (mężczyzna *adultus/maturus*) spoczywał z głową skierowaną na W i rękoma skrzyżowanymi na linii pasa. Zachowała się czaszka, fragmenty kręgosłupa, żeber i miednicy, obojczyk, kości ramienne i łokciowe oraz udowe i piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 107. Pochówek zniszczył jamę grobu 106. Na głębokości 115,19 m n.p.m. znaleziono trapezową jamę grobową ((132)×34/38×(6) cm), a w niej fragmenty prawej (?) kości udowej i piszczelowej osobnika dorosłego. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 108. Na głębokości 115,26 m n.p.m. odkryto niewielki fragment dna trumny – zachowane wymiary wynosiły 53×23 cm. Nie znaleziono żadnych szczątków kostnych ani elementów wyposażenia.

Grób 109. Od zachodu pochówek przylegał do jamy grobu 110. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,40 m n.p.m. (77×32×(11) cm) wraz z drewnianą trumną kształtu prostokątnego (69×14×(9) cm). Były one zorientowane wg osi E–W. Szkielet nie zachował się, ale był to prawdopodobnie pochówek dziecięcy. Granica między wkopami pod groby 109 i 110 była nieczytelna – być może w jednej jamie grobowej złożono dwie trumny.

Grób 110. Pochówek od strony wschodniej sąsiedował z grobem 109. Zarys jamy grobowej odkryto na głębokości 115,54 m n.p.m. (wymiar: 85×32×(11) cm). Zorientowano ją wg osi E–W. Znalaziono tam również drewnianą trumnę o wymiarach 79×20×(9) cm. Szkielet

nie zachował się, ale był to prawdopodobnie pochówek dziecięcy. Granica między wkopami pod groby 109 i 110 była nieczytelna – być może w jednej jamie grobowej złożono dwie trumny.

Grób 111. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,49 m n.p.m. Miała zarys prostokątny i wymiary 102×34×(4) cm, zorientowano ją wg osi NW–SE. Z trumny zachował się jedynie fragment dna o wymiarach 75×22×(3) cm. Nie znaleziono natomiast żadnych szczątków kostnych. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 112. Część jamy grobowej została zniszczona przez grób 113. Jej zarys ukazał się na głębokości 115,52 m n.p.m. (wymiar: 180×60×(7) cm). Wraz z nią odkryto trapezową trumnę o wymiarach 170×32/40×(4) cm. Zmarły (dorosły) spoczywał z głową na W i rękoma skrzyżowanymi na miednicy. Ze szkieletu zachowały się kości ud i podudzi, fragmenty czaszki i żeber, kości ramion i przedramion. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 113. Od wschodu do jamy przylegał krótszy bok grobu 112. Jamę odsłonięto na głębokości 115,49 m n.p.m. Miała kształt prostokątny, jej zachowane wymiary wynosiły 100×65×34 cm. W jej obrębie znaleziono drewnianą trumnę kształtu trapezowego i o wymiarach: 153×47/52×25 cm. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową w kierunku S i prawą ręką ułożoną na miednicy, a lewą wyciągniętą wzdłuż boku. Dobrze zachowały się kości czaszki, kręgosłup, obojczyki, kości ramion i przedramion oraz ud i prawego podudzia. Na czaszce zachowały się włosy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 114. Na wieku grobu 114 pochowano osobnika z grobu 93. Trapezowata jama grobowa została odkryta na głębokości 115,46 m n.p.m. Jej wymiary: 184×44/48×(18) cm. Zmarła (dorosła kobieta) została złożona w drewnianej trumnie (176×28/42×(16) cm), z głową w kierunku W i rękami złożonymi na klatce piersiowej. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 115. Na głębokości 115,55 m n.p.m. natrafiono na trapezową jamę grobową o wymiarach 193×35/62××(4) cm. Z trumny zachował się jedynie fragment dna o wymiarach 174×38×(3) cm. Nie znaleziono żadnych szczątków kostnych ani wyposażenia.

Grób 116. Słabo czytelny zarys jamy grobowej odsłonięto na głębokości 115,10 m n.p.m. Przybliżone wymiary to 166×60×(10) cm, orientacja: E–W. Zmarłego (osobę dorosłą) złożono bezpośrednio w ziemi (brak śladów trumny). Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości udowych lub piszczelowych. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 117. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,83 m n.p.m. (wymiar: (127)×51/66×30 cm). W jej

obróbie odkryto trapezową trumnę o wymiarach (110)××31/41×25 cm. Pochowana w niej dorosła kobieta spoczywała z głową skierowaną na W. Zachowały się fragmenty żuchwy, żebra, obie łopatki, kości ramieniowe (?), kości miednicy oraz prawego uda i podudzia. Kości tułowia przemieszane. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 118. Jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,86 m n.p.m. Miała kształt prostokąta o wymiarach (96)×40×33 cm. Zorientowano ją wg osi E–W. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano bezpośrednio w ziemi (nie znaleziono śladów trumny). Zachowały się kości udowe oraz przemieszczone kości miednicy i przedramion. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 119. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Na głębokości 115,87 m n.p.m. znaleziono drewnianą trumnę o wymiarach (70)×27×33 cm. Zmarła (dorosła kobieta) spoczywała prawdopodobnie z głową na W. Ze szkieletu zachowały się: lewa kość udowa i prawa kość piszczelowa oraz nieokreślone fragmenty kostne. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 120. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Nie znaleziono również pozostałości trumny. Na głębokości 115,98 m n.p.m. odsłonięto jedynie fragmenty kości ramieniowych i łopatek osobnika *infans II*. Z ułożenia kości można wnioskować, że zmarłego ułożono głową na E. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 121. Część SW jamy zniszczona przez grób 120. Odsłonięto ją na głębokości 115,93 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 170 (długość zachowana)×34/37×30 cm. Zmarłego, dorosłego mężczyznę, pochowano w drewnianej trapezowej trumnie o wymiarach 168×21/31×28 cm, z głową skierowaną na W. Ze szkieletu zachowały się kości ramieniowe, fragmenty żeber, kręgosłupa (odcinek lędźwiowy i krzyżowy) i miednicy oraz kości ud i podudzi. Znaleziono również fragment gwoźdźcia żelaznego.

Grób 122. Trapezową jamę grobową odkryto na głębokości 115,98 m n.p.m. (jej wymiary: (170)×54/60 cm). Zachował się również fragment dna trumny. Zmarłego złożono do grobu w pozycji wyprostowanej, z głową na W i lewą ręką na klatce piersiowej. Kości prawego przedramienia leżały wzdłuż zewnętrznej krawędzi prawej kości ramieniowej. Zachowały się fragmenty czaszki, żeber i kręgów, kości ramion i przedramion oraz kości udowych. W zasypisku znaleziono gwoździe żelazne i fragmenty naczyń glinianych.

Grób 123. Trapezowaty zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,92 m n.p.m. (wymiar: (145)××41/31×30 cm). Zachowała się również drewniana trumna o kształcie trapezowym i wymiarach (142)×21/34×27 cm. Zmarły (dorosły mężczyzna) został pochowany

z głową w kierunku W. Prawa jego ręka była przypuszczalnie wyprostowana, kości lewej nie zachowały się. Odslonięto fragmenty żeber i kręgow, prawą kość łokciową, kości miednicy, udowe i piszczelowe oraz rzepki. W zasypisku znaleziono fragment gwoźdźcia żelaznego.

Grób 124. Jama grobowa została odkryta na głębokości 115,88 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły: (82)×36×22 cm. Nie znaleziono żadnych śladów trumny. Zmarłego, dorosłego mężczyznę, pochowano z głową skierowaną przypuszczalnie na W. Ze szkieletu zachowały się jedynie kości udowe oraz fragmenty kości piszczelowych i strzałkowych. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 125. Prostokątną jamę grobową o zachowanych wymiarach (48)×38×(4) cm odslonięto na głębokości 115,91 m n.p.m. Zmarłego (osobę dorosłą) złożono do grobu prawdopodobnie bez drewnianej trumny, z głową przypuszczalnie na W. Zachowały się jedynie kości piszczelowe i strzałkowe oraz rzepki. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 126. Zarys jamy grobowej o kształcie prostokąta i wymiarach 154×36×(9) cm stał się widoczny na głębokości 115,92 m n.p.m. Zmarły (*infans II*) spoczywał z głową na W. Zachowały się jedynie fragmenty kości czaszki i przypuszczalnie kończyn górnych. Nie stwierdzono śladów trumny, ale w zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych oraz 5 fragmentów naczyń glinianych.

Grób 127. Na głębokości 115,90 m n.p.m. odkryto jamę grobową (wymiały: 191×33/38×(16) cm) i drewnianą trumnę (wymiały: 185×27/32×(13) cm). Głowa zmarłej kobiety *adultus* była skierowana na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłupa i żeber, kości ramieniowe (?) oraz udowe i piszczelowe (przemieszczone). W zasypisku znaleziono fragment ceramiki naczyniowej.

Grób 128. Na głębokości 115,37 m n.p.m. odslonięto niewielki fragment dna trumny o wymiarach 84×24/29 cm, bez widocznego zarysu jamy grobowej ani zachowanych szczątków kostnych i wyposażenia.

Grób 129. Trumnę drewnianą odkryto na głębokości 115,43 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły (30)×25×(2) cm. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. W trumnie zachował się jedynie niewielki fragment kości długiej. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 130. Strop pochówku został zniszczony przez grób 101, część zachodnia jamy zniszczona przez jamę 1. Zmarłego pochowano na grobie 141. Jama zarysowała się na głębokości 114,79 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły 135×47×6 cm. Kobieta *adultus* pochowano prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi, z głową skiero-

waną na E i rękoma ułożonymi na brzuchu. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłupa, żeber i miednicy, kości ramion i przedramion oraz kości udowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 131. Jamę grobową odkryto na głębokości 114,98 m n.p.m. (wymiały: 168×47×(13) cm). Zmarły (dorosły) został pochowany bezpośrednio w ziemi, z głową w kierunku E. Zachowały się fragmenty czaszki, żeber, kręgosłupa i miednicy, kości ramieniowe i lewa kość łokciowa oraz kości ud, podudzi i stóp. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 132. Zarys jamy grobowej stał się widoczny na głębokości 114,92 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły 165×35/45×(17) cm. Ze szkieletu zachował się jedynie fragment czaszki i lewej kości ramieniowej. Z ich ułożenia można wnioskować, że zmarła (kobieta *maturus*) została pochowana z głową na E. Nie stwierdzono śladów trumny ani wyposażenia.

Grób 133. Prostokątną trumnę drewnianą odslonięto na głębokości 115,40 m n.p.m. Wkop był niewidoczny. Wymiary trumny wynosiły 183×35/40×31 cm. Dorosła kobieta została pochowana z głową w kierunku W, prawą ręką ułożoną na klatce piersiowej i lewą prawdopodobnie na miednicy. Słabo zachowała się czaszka, ponadto znaleziono kilka żeber, kości miednicy, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi, a także część kości stóp. W zasypisku wystąpiły liczne fragmenty ceramiki.

Grób 134. Na głębokości 115,37 m n.p.m. odkryto prostokątną jamę grobową (wymiały: 213×52×(14) cm) i tego samego kształtu trumnę (178×34×(11) cm). Zmarły (dorosły) spoczywał z głową w kierunku W. Ze szkieletu zachowały się: czaszka, część żeber, fragment kręgosłupa i miednicy, lewa kość ramieniowa (?), kości udowe i fragmenty kości piszczelowych. W zasypisku stwierdzono gwoździe żelazne i liczne fragmenty ceramiki.

Grób 135. Prostokątna jama grobowa zarysowała się na głębokości 115,62 m n.p.m. ((54)×24×(16) cm). Drewniana trumna miała kształt trapezu i wymiary (52)×38/42×(15) cm. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości piszczelowych, z ich ułożenia można wnioskować, że zmarłego (osobę dorosłą) pochowano głową w kierunku W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 136. Jamę grobową o kształcie trapezu odkryto na głębokości 115,69 m n.p.m. (jej wymiary: (70)×38/44×(16) cm). Zachowała się również częściowo uszkodzona drewniana trumna o wymiarach (50)×40×(14) cm. Odslonięte tam kości były silnie przemieszane, wyróżniono jedynie fragmenty nieokreślonych kości długich dorosłego osobnika. Grób był zorientowany wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 137. Na głębokości 115,32 m n.p.m. odsłonięto prostokątną jamę grobową (190×47×30 cm) i prostokątną drewnianą trumnę (170×33×27 cm). Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości długich. Grób był zorientowany wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 138. Jama grobowa zarysowała się na głębokości 115,47 m n.p.m. Miała ona kształt prostokąta o zaokrąglonych narożnikach i wymiary 190×48×(8) cm. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano z głową na W, na co wskazywałoby ułożenie zachowanych kości: udowych i piszczelowych oraz fragmentu lewej kości ramieniowej. Nie stwierdzono śladów trumny, ale w zasypisku znaleziono fragment gwoździa żelaznego.

Grób 139. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,86 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły: (134)×70×(14) cm. Znaleziono również drewnianą trumnę o wymiarach (124)×36/42×(10) cm. Zmarły (przypuszczalnie kobieta *adultus*) spoczywał z głową ułożoną w kierunku NW, prawą ręką ułożoną przypuszczalnie na klatce piersiowej i lewą na miednicy. Zachowały się fragmenty czaszki, żeber i kręgosłupa, miednica, kości ramion i przedramion, prawa kość udowa i fragment lewej. Na wysokości żuchwy i kręgów szyjnych znaleziono cynowy relikwiarzyk (ryc. 13–15).

Grób 140. Na głębokości 115,44 m n.p.m. odsłonięto niewielki fragment dna trumny (48×35×2 cm), bez śladów wkopu ani szczątków kostnych. Grób był zorientowany wg osi E–W.

Grób 141. Jama grobowa została zniszczona przez grób 130 i obiekt 1. Zmarłego pochowano bezpośrednio w ziemi, z głową skierowaną na W. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości ud i podudzi oraz miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono. Był to pochówek dziecięcy (*infans I*).

Grób 142. Prostokątną jamę grobową znaleziono na głębokości 115,57 m n.p.m. (wymiary: (63)×28×(11) cm). W drewnianej trumnie (zachowane wymiary (20)×25×(14) cm), zorientowanej wg osi E–W, odkryto jedynie fragment kości miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 143. Pochówek został wkopany w starszy grób 157. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,31 m n.p.m. (wymiary: 124×48×24 cm). Odsłonięto również drewnianą trumnę o kształcie trapezowatym i wymiarach 91×19/22×21 cm. Nie zachowały się żadne szczątki kostne. W zasypisku znaleziono 2 fragmenty ceramiki.

Grób 144. Pochówek odkryto na głębokości 115,30 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt prostokąta i wymiary 185×54×25 cm, zaś prostokątna trumna – 164×40×20 cm. Zmarły (dorosły) został pochowany głową na W i z ręką

koma złożonymi na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, część kręgów, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 145. Jama grobowa została odsłonięta na głębokości 115,39 m n.p.m. (zachowane wymiary: 166×43×(5) cm). Zmarłego złożono bezpośrednio w ziemi, układając głowę na W. Ręce zmarłego były przypuszczalnie ułożone na klatce piersiowej. Zachowały się: fragment czaszki, kości ramion i przedramion fragmenty kości ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 146. Na głębokości 115,50 m n.p.m. odsłonięto fragmenty obu kości udowych osobnika dorosłego bez widocznych śladów wkopu czy trumny. Pochówek był prawdopodobnie zorientowany wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 147. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,54 m n.p.m. Miała kształt prostokąta i zachowane wymiary: 95×46×14 cm. Zachowała się też drewniana trumna, również prostokątnego kształtu i o wymiarach 56×21×11 cm. W trumnie odsłonięto jedynie fragment nieokreślonej kości. Wyposażenia nie stwierdzono. Grób usytuowano na osi E–W.

Grób 148. Na głębokości 115,36 m n.p.m. znaleziono drewnianą trumnę bez śladu wkopu. (jej wymiary: 111×23/29×(11) cm). Ze szkieletu zachował się fragment czaszki oraz fragmenty nieokreślonych kości długich. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 149. Jama grobowa tego pochówku została prawie całkowicie zniszczona przez prace budowlane. Zachował się jedynie fragment czaszki znaleziony w części wschodniej grobu oraz fragmenty kości ramieniowych (?). Nie stwierdzono żadnych śladów trumny ani wyposażenia. Był to pochówek osoby dorosłej.

Grób 150. Od strony północnej jama grobowa zniszczyła pochówek 151. Jej zarys zarejestrowano na głębokości 115,57 m n.p.m. (wymiary: 196×50/60×(22) cm). Znaleziono również drewnianą trumnę o kształcie trapezowatym i wymiarach 172×30/36×(18) cm. Zmarłego (mężczyznę *adultus*) pochowano z głową w kierunku W, z prawą ręką ułożoną na miednicy a lewą – przypuszczalnie wyciągniętą wzdłuż boku. Ze szkieletu zachowały się kości czaszki, część żeber, fragmenty kręgosłupa i miednicy, oba obojczyki, kości ramion i przedramion, kości udowe oraz fragment lewej kości piszczelowej, obie rzepki. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 151. Pochówek został silnie zniszczony przez groby 150 i 152. Fragmentarycznie zachowana jama grobowa została odsłonięta na głębokości 115,43 m n.p.m. Odkryta tu drewniana trumna miała trapezowaty kształt

i wymiary $(83) \times 30/42 \times (6)$ cm. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości nóg. Ich ułożenie może sugerować, że zmarły (dorosły) został pogrzebany z głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 152. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,37 m n.p.m. (jej wymiary: $193 \times 33/52 \times (10)$ cm). Znalaziono tam również drewnianą trumnę o wymiarach $180 \times 32/42 \times (8)$ cm. Zmarły (osobnik dorosły) został pochowany głową na W, z rękoma przypuszczalnie skrzyżowanymi na linii pasa. Zachowały się fragmenty czaszki i kręgosłupa, kości lewego ramienia i przedramienia oraz prawej piszczeli (?). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 153. Prostokątna jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,37 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły: $(55) \times 44 \times (10)$ cm. Zachowana trumna drewniana miała kształt prostokąta i wymiary $(40) \times 38 \times (8)$ cm. Zmarły (dorosły) spoczywał z głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, górny odcinek kręgosłupa oraz fragment obojczyka. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 154. Na głębokość 115,47 m n.p.m. odsłonięto drewnianą trumnę o wymiarach $(120) \times 24 \times (11)$ cm. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Głowa zmarłego mężczyzny *adultus/maturus* była prawdopodobnie skierowana na W. Zachowały się fragmenty czaszki, prawa kość ramieniowa, lewy obojczyk, kości udowe, kilka kręgów; szczątki kostne były silnie przemieszane. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 155. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,29 m n.p.m. Miała kształt trapezu i wymiary $198 \times 47/60 \times (15)$ cm. W jej obrębie natrafiono jedynie na obie kości udowe i piszczelowe. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano prawdopodobnie z głową na W. Wyposażenia ani śladów trumny nie stwierdzono.

Grób 156. Trapezowata jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,57 m n.p.m. (zachowane wymiary: $84 \times 30 \times 14$ cm). W zachowanym fragmencie trumny ($76 \times 8/21 \times 11$ cm) nie znaleziono żadnych szczątków kostnych ani wyposażenia. Pochówek zorientowany był wg osi E–W.

Grób 157. Na głębokości 115,26 m n.p.m. odsłonięto trapezowatą jamę o wymiarach $136 \times 48/56 \times 27$ cm. Znalaziono również drewnianą trumnę o wymiarach $113 \times 26/34 \times 24$ cm. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki (znalezione w zachodniej części trumny) oraz kości długich. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 158. Zarys jamy grobowej odkryto na głębokości 115,30 m n.p.m. (wymiary: $168 \times 38/45 \times (8)$ cm). Zachowana trumna drewniana miała również kształt trapezu i wymiary $168 \times 26/28 \times (11)$ cm. Zmarłego złożono do grobu głową na W oraz z prawą ręką ułożoną na miednicy. Ze szkieletu zachowały się: prawa kość ramieniowa

oraz łokciowa i promieniowa, kilka żeber, kość udowa, piszczelowa i strzałkowa (lewa? prawa?). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 159. Na pochówek natrafiono na głębokości 115,38 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt prostokąta i wymiary $144 \times 51 \times (22)$ cm. Wymiary znalezionej tam trumny wynosiły $121 \times 16/23 \times (19)$ cm. Zmarły został pochowany z głową na W. Zachowały się jedynie: lewa kość ramieniowa oraz prawa kość udowa (?). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 160. Jama grobowa została odkryta na głębokości 115,52 m n.p.m. (wymiary: $205 \times 60 \times (15)$ cm). Drewniana trumna miała kształt trapezu i wymiary $166 \times 31/38 \times (11)$ cm. Ze szkieletu zachował się jedynie fragment czaszki (w zachodniej części trumny) oraz fragmenty kości nóg. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 161. Zarys prostokątnej jamy grobowej stał się widoczny na głębokości 115,50 m n.p.m. (wymiary: $72 \times 32 \times 18$ cm). Na tej samej głębokości odsłonięto drewnianą trumnę o wymiarach $60 \times 30 \times 16$ cm. W jej wnętrzu nie zachowały się żadne szczątki kostne ani wyposażenie. Grób był usytuowany na osi E–W.

Grób 162. Jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,48 m n.p.m. Jej zarys miał kształt prostokąta i zachowane wymiary: $100 \times 32 \times (15)$ cm. Z trumny zachował się jedynie fragment dna ($97 \times 18 \times (13)$ cm), a ze szkieletu fragment nieokreślonej kości. Wyposażenia nie stwierdzono. Pochówek zorientowano wg osi E–W.

Grób 163. Fragmentarycznie zachowaną jamę grobową odkryto na głębokości 115,54 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły $54 \times 16 \times (12)$ cm. Zachowała się również drewniana prostokątna trumna o wymiarach $52 \times 12 \times (11)$ cm, natomiast nie natrafiono na żadne szczątki kostne. W zasypisku znaleziono fragment żelaznego gwoźdźcia. Grób usytuowany był na osi E–W.

Grób 164. Zmarłego pochowano nad grobem 176. Jama grobowa zarysowała się na głębokości 115,42 m n.p.m. (wymiary: $136 \times 47 \times 17$ cm). Ścianki trumny zachowały się na wysokość 14 cm, ale jej rzut poziomy był nieczytelny. Zmarły (osoba dorosła) został pochowany głową na E. Ze szczątków kostnych zachowały się: fragment czaszki i lewa kość udowa (przypuszczalnie złamana). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 165. Wschodnia część grobu została zniszczona przez obiekt 6 (studnię). Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Zachowane wymiary trumny wynosiły: $85 \times 37 \times 6$ cm, natomiast ze szkieletu odnaleziono dwa fragmenty nieokreślonych kości długich osobnika dorosłego. Pochówek przypuszczalnie był zorientowany wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 166. Jama grobowa została silnie uszkodzona przez fundament kamienicy. Jej zarys stał się widoczny na głębokości 116,04 m n.p.m. Miała kształt prostokąta i wymiary 186×65×ok.(12) cm. Pochowana tam dorosła kobieta spoczywała z głową na W. Kości szkieletu były silnie przemieszane; zachowały się fragmenty czaszki, żebra, fragmenty miednicy, kości udowe i fragmenty innych, nieokreślonych kości długich. Nie stwierdzono żadnych śladów wyposażenia ani trumny. Smugi drewna widoczne w jamie grobowej mogą być związane z innym, zupełnie rozmytym przez powódź pochówkiem.

Grób 167. Pochówek został silnie zniszczony przez powódź. Zarys jamy, przypuszczalnie prostokątny, odsłonięto na głębokości 116,02 m n.p.m. Jego wymiary wynosiły 187×80×(10) cm. W jamie grobowej zalegały co najmniej dwa szkielety, silnie przemieszane – zachowały się dwie zmiażdżone czaszki (w zachodniej części jamy grobowej), żebra, fragmenty kości długich. Jednym z pochowanych tam osobników był mężczyzna *adultus/maturus*. Nie stwierdzono śladów trumny ani wyposażenia.

Grób 168. Strop grobu został zniszczony przez grób 119. Pochówek został wkopany w grób 169. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Prostokątną trumnę wraz z zachowanymi fragmentami kości nóg odsłonięto na głębokości 115,88 m n.p.m. Zmarłego pochowano przypuszczalnie z głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 169. Pochówek odkryto na głębokości 115,88 m n.p.m. Jama miała zarys prostokątny i wymiary (97)×44×(18) cm. Zachowała się również drewniana trumna o wymiarach (95)×40×(16) cm. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości ud i podudzi. Z ich ułożenia wynikało, że zmarły (dorosły) spoczywał z głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 170. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,32 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły (94)×35×(12) cm. Znalezione również drewnianą trumnę o wymiarach (74)×20/24×(9) cm. Nie zachowały się żadne szczątki kostne ani ewentualne wyposażenie grobowe.

Grób 171. Grób zlokalizowano na głębokości 115,38 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt owalny i wymiary 123×50×20 cm., natomiast trumna – kształt trapezowaty, a jej wymiary wynosiły 102×17/25×14 cm. Ze szkieletu zachował się jedynie negatyw czaszki oraz 1 ząb. Zmarłego złożono prawdopodobnie głową na W. W zasypisku znaleziono gwoździe żelazne i ich fragmenty oraz 4 ułamki ceramiki naczyniowej.

Grób 172. Z pochówku zachował się jedynie zarys jamy grobowej, widoczny na głębokości 115,49 m n.p.m., kształtu trapezowatego i o wymiarach 186 (długość zachowana)×30/39×21 cm. Zorientowano ją wg osi E–W.

Grób 173. Jama grobowa została odsłonięta na głębokości 115,29 m n.p.m. (wymiary: 125×48×(12) cm), podobnie jak drewniana trumna kształtu trapezowatego (71×18/25×(10) cm). Nie zachowały się żadne szczątki kostne ani dodatkowe wyposażenie. W zasypisku znaleziono 1 fragment ceramiki naczyniowej.

Grób 174. Zarys trapezowatej jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,24 m n.p.m. (wymiary: 116×31/38×(9) cm). W jej obrębie odsłonięto drewnianą trumnę o wymiarach 86×20/26×(6) cm. W jej wnętrzu znaleziono jedynie kilka zębów (*infans I*). Zmarły został pochowany głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 175. Odkryta tu jama grobowa miała kształt trapezu i wymiary 172×32/40×(14) cm. Zmarłą dorosłą kobietę złożono bezpośrednio w ziemi, z głową skierowaną na W i rękoma ułożonymi na linii pasau. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki i miednicy, fragmenty kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono. Niwelacja obiektu: 115,13 m n.p.m.

Grób 176. Pochówek odsłonięto na głębokości 115,33 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt prostokąta i wymiary (190)×50×(25) cm. Zmarłego pochowano w drewnianej trumnie ((170)×30/37×(21) cm), z głową w kierunku W i rękoma skrzyżowanymi na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki i kręgosłupa, kości ramion i przedramion, miednicy oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 177. Zarys jamy grobowej odkryto na głębokości 115,12 m n.p.m. (wymiary: 123×30/38×(21) cm). W jej obrębie odsłonięto drewnianą trapezowatą trumnę o wymiarach 111×24/29×(17) cm. Zmarły (dorosły) spoczywał z głową przypuszczalnie na W. Zachowały się jedynie fragmenty czaszki i nieokreślonych kości długich. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 178. Pochówek został zlokalizowany na głębokości 115,28 m n.p.m. Prostokątna jama grobowa miała wymiary 132×34×28 cm, a trumna – 128×32×23 cm. Zmarłego (*juvenis*) pochowano przypuszczalnie głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty kręgosłupa, kilka żeber oraz obie kości udowe. W zasypisku znaleziono 5 fragmentów ceramiki naczyniowej.

Grób 179. Prostokątną jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,32 m n.p.m. (wymiary: 176×42×(12) cm). Zmarłego pochowano prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi (nie stwierdzono śladów trumny). Zachował się jedynie fragment kości długiej oraz negatywy bliżej nieokreślonych kości. W zasypisku znaleziono fragment przedmiotu żelaznego. Pochówek był usytuowany na osi E–W.

Grób 180. Strop grobu został zniszczony przez pochówek 162. Na głębokości 115,40 m n.p.m. odkryto zarys jamy grobowej (97×42×(15) cm), niewielki fragment boku trumny oraz fragment nieokreślonej kości długiej. Śladów wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 181. Jama grobowa zarysowała się na głębokości 115,21 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły 123×32×(18) cm. Znalaziono również prostokątną trumnę drewnianą o wymiarach 104×17×(14) cm. Zachowały się jedynie fragmenty czaszki i kilka zębów *infans II*, odsłonięte w zachodniej części trumny. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 182. Fragmentarycznie zachowaną jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,28 m n.p.m.. Miała kształt owalu i wymiary (94)×46×(13) cm. Zachowała się również drewniana trumna kształtu trapezowatego i o wymiarach (79)×23/27×(9) cm. Ułożenie znalezionych w niej kości piszczelowych może świadczyć o zorientowaniu głowy zmarłego w kierunku zachodnim. Był to pochówek osoby dorosłej. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 183. Jama grobowa zachowała się na głębokości 115,58 m n.p.m. (wymiary: 180×32×28 cm). Zmarłą kobietę *maturus* złożono do grobu w drewnianej trumnie (170×24×24 cm), z głową w kierunku W, prawą ręką ułożoną na miednicy i lewą wyciągniętą wzdłuż boku. Szkielet zachował się niemal kompletnie – brakowało jedynie kości dłoni i stóp; kości tułowia były przemieszane. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 184. Pochówek ten zniszczył grób 185. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Odkryto drewnianą trumnę o wymiarach (124)×22/26×(10) cm wraz z zachowanymi kośćmi miednicy, ud i podudzi. Zmarłego (przypuszczalnie dorosłą kobietę) pochowano prawdopodobnie głową na W. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 185. Pochówek został zniszczony przez grób 184. Zlokalizowano go na głębokości 115,72 m n.p.m. Zachował się zarys trapezowatej jamy grobowej (o wymiarach: (130)×35/45×44 cm) i trapezowatej trumny (o wymiarach (125)×25/37×44 cm). Odkryte kości były silnie przemieszane i rozdrobnione, w lepszym stanie była jedynie prawa kość udowa i piszczelowa. Zmarły (osoba dorosła) został pochowany przypuszczalnie głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 186. Na głębokości 115,74 m n.p.m. zlokalizowano prostokątną jamę grobową ((94)×43×(17) cm), a w jej obrębie trumnę drewnianą ((87)×33×(14) cm). Ze szkieletu zachowały się jedynie kości ud i podudzi. Ich ułożenie wskazywałoby na zorientowanie głowy zmarłego na W. Był to pochówek osoby dorosłej. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 187. Zarys jamy grobowej odsłonięto na głębokości 115,82 m n.p.m. (wymiary: (152)×47×(8) cm). Zachowała się również drewniana trumna o wymiarach 150×4×(6) cm. Znalaziono fragmenty prawej kości łokciowej, prawej kości udowej oraz piszczeli. Głowa zmarłego (dorosłego mężczyzny) była przypuszczalnie skierowana na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 188. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,69 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły (70)×35/38×(5) cm. W zachowanej drewnianej trumnie ((60)×31/34×(4) cm) znaleziono jedynie nieokreślony fragment kostny. Pochówek był usytuowany na osi NW–SE. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 189. Prostokątna jama grobowa została odkryta na głębokości 115,67 m n.p.m. (zachowane wymiary: (93)×27×(22) cm). W jej obrębie znaleziono również drewnianą trumnę ((85)×18×(18) cm), a wraz z nią kilka paliczek osoby dorosłej (innych szczątków kostnych nie stwierdzono). W zasypisku wystąpiły fragmenty gwoździ żelaznych. Grób zorientowano wg osi E–W.

Grób 190. Pod pochówkiem znajdował się grób 207. Pochówek zlokalizowano na głębokości 115,72 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt prostokąta, a jej zachowane wymiary wynosiły: 204×43×(17) cm. Znalaziono również drewnianą trumnę o wymiarach 120×41×(16) cm. Zmarły (kobieta *adultus* ?) został pochowany głową na W i z rękoma złożonymi na linii pasa bądź miednicy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 191. Jamę grobową o wymiarach (118)×40×21 cm odsłonięto na głębokości 115,23 m n.p.m. W jej obrębie zachowała się drewniana trumna ((103)×33×18 cm) oraz fragment kości długiej i zęby. Zmarły został pochowany przypuszczalnie głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 192. Pochówek został zniszczony w partii stropowej przez grób 138. Owálną jamę grobową odkryto na głębokości 115,16 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 206×56×(9) cm. Zmarłego pochowano bezpośrednio w ziemi, z głową na W i prawą ręką ułożoną na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się obojczyki, kręgosłup, kilka żeber, fragment miednicy, kości prawego ramienia i przedramienia, oraz kości udowe i piszczelowe.

Grób 193. Na głębokości 115,59 m n.p.m. ukazała się trapezowata jama grobowa (190×34/48×(22) cm) oraz trapezowata drewniana trumna (167×26/36×(20) cm). Zmarły (osoba dorosła) spoczywał głową na W, z lewą ręką przypuszczalnie ułożoną na linii pasa. Zachowały się fragmenty czaszki, lewa kość ramieniowa fragmenty kości prawego i lewego przedramienia, lewa kość udowa oraz obie kości piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 194. Jamę grobową (172×38×(14) cm) oraz drewnianą trumnę (75×15/24×(10) cm) znaleziono na głębokości 115,47 m n.p.m. Ze szczątków kostnych zachowały się jedynie zęby, zlokalizowane w zachodniej części jamy grobowej. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 195. Na głębokości 115,62 m n.p.m. odsłonięto jamę grobową, której zachodnia część naruszyła pochówek 197. Wymiary jamy wynosiły 215×45×28 cm. Odkryto tu również drewnianą trumnę (190×36×22 cm), w której pochowano dorosłego zmarłego. Spoczywał on w pozycji wyprostowanej, z głową skierowaną prawdopodobnie na W i lewą ręką ułożoną przypuszczalnie na piersi. Ze szkieletu zachowały się kości lewego ramienia i przedramienia, lewa część miednicy, lewa kość udowa oraz piszczelowa i strzałkowa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 196. Pochówek został uszkodzony przez grób 150. Zlokalizowano go na głębokości 115,26 m n.p.m. Trapezowata jama grobowa miała wymiary 183×25/57××27 cm, tego samego kształtu trumna – 171×22/37×23 cm. Zmarła kobieta *adultus* została pochowana z głową na W i rękoma złożonymi na linii pasa. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, żeber i miednicy, kości ramion i przedramion oraz kości udowe i piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 197. Od strony wschodniej pochówek niszczył jamę grobu 195. Został odsłonięty na głębokości 115,41 m n.p.m. Zachowała się prostokątna jama grobowa (172××38×(22) cm) oraz trapezowata trumna drewniana (162××24/30×(18) cm). W obrębie trumny natrafiono na fragmenty nieokreślonych kości długich osoby dorosłej, a w zasypisku grobu znaleziono fragmenty przedmiotu wykonanego z żelaza. Zmarłego pochowano przypuszczalnie głową na W.

Grób 198. Częściowo zniszczona jama grobowa została odkryta na głębokości 115,31 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły (55)×32/40×(10) cm. Zachowała się również drewniana trumna o kształcie prostokąta i wymiarach (53)×28/32×(6) cm, w której znaleziono jedynie fragmenty kości podudzi. Głowa zmarłego była przypuszczalnie skierowana na W. W zasypisku zachowały się fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 199. Częściowo zniszczony zarys jamy grobowej odkryto na głębokości 116,05 m n.p.m. (zachowane wymiary: (115)×20×(5) cm). Zmarły (dorosły) został pochowany prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi (nie stwierdzono śladów trumny). Ze szkieletu zachowały się fragmenty uzębienia, fragmenty żeber i kości udowej. Pochówek był zorientowany wg osi E–W. W zasypisku grobu znaleziono fragment żelaznego gwoźdź.

Grób 200. Pochówek znajdował się bezpośrednio pod grobem 166. Zlokalizowano go na głębokości 115,98 m n.p.m. Odsłonięto tam prostokątną jamę grobową (250×55×(12) cm) wraz z drewnianą trumną (173×38×(8) cm). Zmarłego mężczyznę (*adultus/maturus*) pochowano głową w kierunku W i rękoma ułożonymi wzdłuż tułowia. Zachowały się fragmenty czaszki, obojczyki, żebra, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 201. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 116,13 m n.p.m. (wymiar: 180×23/28×(8) cm). Zmarły mężczyzna (*maturus*) został prawdopodobnie pochowany bezpośrednio w ziemi, z głową w kierunku W i lewą ręką ułożoną na miednicy. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłup, żebra, kości lewego ramienia i przedramienia, lewa część miednicy oraz część kości lewej stopy. W zasypisku znaleziono żelazne gwoździe i ich fragmenty.

Grób 202. W części północnej jama grobowa została zniszczona przez grób 201. Odsłonięto ją na głębokości 116,09 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 87×36×(8) cm. Zachowała się również drewniana trumna o kształcie trapezowatym i wymiarach 76×19/26×(5) cm. W jej zachodniej części znaleziono kilka zębów – nie natrafiono na żadne inne szczątki kostne. W zasypisku wystąpiły fragmenty nieokreślonego przedmiotu z żelaza i gwoździ wykonany z tego samego metalu.

Grób 203. Trapezowatą jamę grobową o wymiarach 198×34/48×22 cm odsłonięto na głębokości 116,13 m n.p.m. W jej obrębie zachowała się drewniana trumna (184×30/38×20 cm) zawierająca szczątki kostne dorosłej osoby – fragment czaszki (?) oraz lewej kości ramiennej bądź łokciowej. Pochówek zorientowano wg osi E–W. W zasypisku grobu znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych i 3 ułamki ceramiki naczyniowej.

Grób 204. Pochówek został przypuszczalnie zniszczony przez grób 203. Zachowała się jedynie uszkodzona jama grobowa o wymiarach (117)×35 cm, zorientowana wg osi E–W. Niwelacja obiektu: 115,95 m n.p.m. W zasypisku grobu znaleziono 4 fragmenty ceramiki naczyniowej.

Grób 205. Zarys jamy grobowej zlokalizowano na głębokości 115,68 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły (151)×32×(17) cm. W drewnianej trumnie (wymiar: (146)×28×(15) cm) pochowano kobietę *maturus*, z głową skierowaną na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki i miednicy oraz nieokreślonych kości długich. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 206. Strop grobu został częściowo zniszczony przez pochówek 189. Zmarłego pochowano przypuszczalnie

nie na wieku trumny z grobu 226. Pochówek odkryto na głębokości 115,54 m n.p.m. Zachował się zarys jamy grobowej (prostokąt o wymiarach (110)×30×(11) cm), natomiast brak śladów trumny. Ze szczątków kostnych odsłonięto fragmenty miednicy oraz ud i podudzi osobnika dorosłego. Był on przypuszczalnie pochowany głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 207. Pochówek znajdował się poniżej grobu 190. Na głębokości 115,72 m n.p.m. natrafiono na szkielet bez widocznych śladów wkopu ani trumny. Zmarły (osoba dorosła) spoczywał głową na W i z rękoma przypuszczalnie wyciągniętymi wzdłuż tułowia. Ze szkieletu zachował się fragment czaszki, żuchwa, kilka żeber, odcinek lędźwiowy kręgosłupa, fragment miednicy, obie kości udowe oraz jedna kość piszczelowa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 208. Pochówek znajdował się w jednej jamie wraz z pochówkiem 230. Zarys jamy odsłonięto na głębokości 116,25 m n.p.m. (182×36/65×(12) cm). Zmarły (dorosły mężczyzna) został pochowany prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi, z głową skierowaną na E. Zachowały się: lewa część miednicy oraz obie kości udowe. W zasypisku grobu znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 209. Na głębokości 115,06 m n.p.m. natrafiono na ludzkie kości bez widocznego zarysu jamy grobowej, śladów trumny czy wyposażenia grobowego. Zmarły (przypuszczalnie mężczyzna) został pochowany prawdopodobnie głową na W. Zachowały się fragmenty kości prawej ręki oraz prawej nogi.

Grób 210. Na głębokości 115,99 m n.p.m. znaleziono jamę grobową o zarysie prostokątnym (zachowane wymiary: (85)×38×(20) cm) oraz prostokątną trumnę z drewna ((83)×32×(18) cm). Głowa zmarłej kobiety była skierowana przypuszczalnie na W. Ze szkieletu zachowały się: lewa część miednicy, kości ud i podudzi oraz część kości stóp. W okolicy prawego stawu skokowego znaleziono niewielki przedmiot z miedzi, a w zasypisku – niewielkie gwoździe żelazne.

Grób 211. Odkryta na głębokości 115,92 m n.p.m. jama grobowa była w znacznej mierze zniszczona przez prace budowlane – jej zachowane wymiary wynosiły (40)×30/40×25 cm. Znaleziono również fragment drewnianej trumny ((35)×30×(12) cm) wraz ze szczątkami obu kości piszczelowych i strzałkowych. Głowa zmarłego była prawdopodobnie skierowana na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 212. Na głębokości 115,79 m n.p.m. znaleziono fragmentarycznie zachowaną jamę grobową bez śladów wkopu ani szczątków kostnych. Jej zachowane wymiary wynosiły (30)×35×(16) cm, a usytuowana była wg osi E–W.

Grób 213. Pochówek zapadł się do grobu 225. Zachowały się jedynie dwie nieokreślone kości długie osoby dorosłej, bez widocznych śladów wkopu czy drewnianej trumny. Pochówek był zorientowany wg osi E–W. Niwelacja obiektu: 115,33 m n.p.m.

Grób 214. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,88 m n.p.m. (wymiar: (169)×34/50×35 cm). Zmarłą kobietę *adultus* złożono do grobu w drewnianej trumnie ((158)×32/44×32 cm) z głową na W, lewą ręką wyciągniętą wzdłuż boku, a prawą ułożoną na miednicy. Szkielet był niemal kompletny – brakowało jedynie paliczek dłoni i stóp. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 215. Strop grobu został zniszczony przez pochówek 195. Zlokalizowano go na głębokości 115,47 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt trapezu i wymiary 202×45/52×30 cm. Zachowała się również tego samego kształtu trumna o wymiarach 186×32/37×25 cm, w której złożono szczątki dorosłej kobiety. Spoczywała ona z prawą ręką ułożoną na klatce piersiowej, a lewą – na linii pasa, z głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 216. Pochówek znajdował się pod grobami 190 i 207. Został odkryty na głębokości 115,47 m n.p.m. Dorosłego osobnika złożono bezpośrednio w ziemi (brak śladów trumny). Ze szkieletu zachowały się fragmenty kości nóg. Nie znaleziono dodatkowego wyposażenia. Pochówek usytuowano na osi E–W.

Grób 217. Jamę grobową o kształcie trapezu odsłonięto na głębokości 116,13 m n.p.m. (195×36/45×(11) cm). Pochowano w niej mężczyznę *maturus*, przypuszczalnie bez trumny. Spoczywał on głową na W, z prawą ręką złożoną na miednicy, a lewą – na klatce piersiowej. Szkielet był niemal kompletny – nie zachowały się jedynie paliczki dłoni. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznego gwoźdźa i ułamek ceramiki naczyniowej.

Grób 218. Zarys grobu ukazał się na głębokości 116,10 m n.p.m. Zachowała się trapezowata jama grobowa o wymiarach 167×36/45×28 cm oraz prostokątna drewniana trumna (156×34×25 cm). Pochowano w niej kobietę w wieku *maturus*. Głowa zmarłej była skierowana na W, lewa ręka ułożona na miednicy, zaś prawa – na linii pasa. Szkielet zachował się niemal w całości, choć kości były silnie przemieszane. W zasypisku natrafiono na fragmenty żelaznych gwoździ i 3 ułamki ceramiki naczyniowej.

Grób 219. Pochówek odkryto na głębokości 115,88 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt prostokąta i wymiary 170×35×30 cm. Nie stwierdzono pozostałości trumny. Szkielet, należący do osoby dorosłej, zachował się niemal kompletnie – brakował jedynie paliczek dłoni i stóp. Czaszka była skierowana na W, ręce – wyciągnięte wzdłuż boków, nogi – zgięte w kolanach i ułożone na boku. W zasypisku znaleziono 10 fragmentów ceramiki naczyniowej oraz żelazne gwoździe.

Grób 220. Pochówek zniszczył grób 244. Zarys jamy grobowej był nieczytelny, nie stwierdzono również śladów trumny. Na głębokości 116,32 m n.p.m. odsłonięto szkielet kobiety *adultus*, pochowanej głową na W. Zachowały się: fragment czaszki, krąg szyjny oraz nieokreślone fragmenty kości długich. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 221. Poniżej tego pochówku znajdował się grób 228. Odkryto go na głębokości 115,59 m n.p.m. Jama grobowa zachowana była fragmentarycznie ((110)×44 cm), podobnie jak drewniana trumna ((104)×35×(10) cm). Pochowano w niej osobę dorosłą, z głową skierowaną na W. Ze szkieletu zachowało się kilka kręgów lędźwiowych, miednica (przemieszczona), kości ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 222. Jama grobowa, w dużej mierze zniszczona przez koparkę, została odsłonięta na głębokości 116,13 m n.p.m. (wymiary: (48)×38×(21) cm). Dorosłą kobietę pochowano przypuszczalnie bez trumny, głową w kierunku W. Zachowały się jedynie fragmenty kości piszczelowych i strzałkowych oraz paliczki stóp. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 223. Pochówek znajdował się pod grobem 183. Jamę grobową (187×78×25 cm) i drewnianą trumnę (160×34/40×23 cm) zarejestrowano na głębokości 115,25 m n.p.m. Zachował się niemal kompletny szkielet (dorośła kobieta), o silnie przemieszanych kościach tułowia. Głowa zmarłej była skierowana na W, a ręce przypuszczalnie ułożono na linii pasa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 224. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,48 m n.p.m. (wymiary: 101×23×(18) cm). Zachowała się również drewniana trumna o kształcie trapezowatym i wymiarach 91 (długość zachowana)×16/31×(14) cm. Pochowano w niej osobę dorosłą o nieustalonej płci. Głowa zmarłego była skierowana na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłup, żebra, kości lewego ramienia i przedramienia. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 225. Partia stropowa grobu prawdopodobnie została zniszczona przez grób 213. Odkryto ją na głębokości 115,39 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 162×34×(20) cm. Znaleziono również drewnianą trumnę (146×30×(17) cm), w której zachowały się jedynie fragmenty nieokreślonych kości długich osobnika *infans I*. Grób był zorientowany wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 226. Jama grobowa o wymiarach 187×52/58×30 cm zarysowała się na głębokości 116,11 m n.p.m. W drewnianej trumnie (177×37/46×26 cm) pochowano kobietę w wieku *juvenis/adultus*. Jej głowa była ułożona na W, lewa ręka leżała na klatce piersiowej, a prawa – na linii pasa. Szkielet był kompletny. W zasypisku natrafiono na brązowe okucia trumny (?).

Grób 227. Pochówek odsłonięto na głębokości 115,62 m n.p.m. Zachowała się tam prostokątna jama grobowa (wymiary 108×31×(12) cm) i drewniana trumna (104×27×(10) cm). W jej zachodniej części odsłonięto jedynie kilka zębów osobnika *infans I*. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 228. Na głębokości 115,60 m n.p.m. natrafiono na trapezowatą jamę grobową (202×39/44×32 cm) oraz prostokątną trumnę (170×39×25 cm). W trumnie odkryto szkielet kobiety *maturus*, z czaszką na W. Ręce zmarłej były prawdopodobnie ułożone na klatce piersiowej. Szkielet zachował się niemal całkowicie – brakowało jedynie paliczków. Kości tułowia były silnie przemieszane i przemieszczone. Wyposażenia nie stwierdzono (ryc. 6).

Grób 229. Jama grobowa zarysowała się na głębokości 116,08 m n.p.m. (wymiary: 54×26×(4) cm). Zachowana była również drewniana trumna (52×19×(2) cm). Ze szkieletu bardzo słabo zachowały się fragmenty czaszki (w zachodniej części trumny) oraz kości długich. Prawdopodobnie był to pochówek małego dziecka. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 230. Pochówek ten znajdował się w jednej jamie z pochówkiem 208. Jamę grobową odkryto na głębokości 116,25 m n.p.m. (wymiary: 180×33/63×(15) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano przypuszczalnie bezpośrednio w ziemi (brak śladów trumny), głową w kierunku W. Ze szkieletu zachowały się obie kości piszczelowe i strzałkowe, kości stóp oraz bliżej nieokreślone fragmenty kostne. W zasypisku grobu znaleziono 2 fragmenty ceramiki naczyniowej.

Grób 231. W grób 231 został wkopany pochówek 235. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 116,28 m n.p.m. (wymiary: 170×20/46×20 cm). Pochowano tam mężczyznę *adultus/maturus*, prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi. Głowa zmarłego była skierowana na W. Szkielet zachowany bardzo dobrze – brakowało jedynie paliczków i kości lewego przedramienia (prawe ułożone na linii pasa). Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 232. Jama grobowa, słabo czytelna, została odsłonięta na głębokości 116,06 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły 47×16/20×(2) cm. Nie znaleziono śladów trumny, natomiast odkryto tam fragmenty kręgosłupa i żeber, kilka zębów oraz nieokreśloną kość długą. Zmarłego (małe dziecko) pochowano głową na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 233. Na głębokości 116,29 m n.p.m. zarysowała się prostokątna jama grobowa o wymiarach 138×40×20 cm. Pochowano tam kobietę *juvenis*, przypuszczalnie bez trumny. Zmarła została ułożona głową na W, z rękoma na piersi. Zachowały się fragmenty czaszki, żeber, kręgosłupa i miednicy, fragmenty kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 234. Pochówek został wkopany w starszy grób 226. Jamę grobową uchwycono na głębokości 115,85 m n.p.m. (wymiary: 31×17×(3) cm). Nie stwierdzono śladów trumny ani wyposażenia. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki i nieokreślonych kości długich (piszczelowej i strzałkowej?). Zmarłego pochowano głową na W. Był to pochówek małego dziecka.

Grób 235. Pochówek został wkopany w grób 231. Zlokalizowano go na głębokości 116,05 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt trapezu i wymiary 80×17/21×(10) cm. Szczątki kostne leżały bezpośrednio w jamie – zachowały się fragmenty czaszki oraz nieokreślone kości długie. Zmarły został pochowany głową na W. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 236. Na głębokości 115,81 m n.p.m. odsłonięto jedynie niewielki fragment dna trumny o wymiarach 10×14 cm oraz fragmenty nieokreślonych kości długich osobnika dorosłego. Pochówek usytuowany był na osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 237. Partia stropowa pochówku została zniszczona przez grób 203. Zarys jamy grobowej zarejestrowano na głębokości 115,78 m n.p.m. (wymiary: 210×46/57××52 cm). W drewnianej trumnie (188×36/42×50 cm) pochowano dorosłego mężczyznę, głową skierowanego na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, prawa kość ramieniowa i fragment lewej, fragmenty kości przedramion, fragmenty miednicy, kości ud i podudzi oraz stóp. W zasypisku natrafiono na fragmenty żelaznego gwoździa oraz 2 ułamki ceramiki naczyniowej.

Grób 238. Pochówek został zniszczony przez groby 150 i 151. Jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,18 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 184×43/56××(12) cm. W jej obrębie zachowała się drewniana, prostokątna trumna (140×34×(9) cm). Zmarły został pochowany przypuszczalnie głową na W. Ze szczątków kostnych zachowały się jedynie kość udowa i piszczelowa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 239. Pochówek został uszkodzony przez grób 242. Wymiary jamy grobowej wynosiły 185×44/48×(13) cm, a drewnianej trumny – 176×34/43×(11) cm. Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była przypuszczalnie ułożona na W. Zachowały się jedynie fragmenty nieokreślonych kości długich. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 240. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 116,08 m n.p.m. (wymiary: (143)×25/43×(12) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano przypuszczalnie bezpośrednio w ziemi, głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty kości przedramion oraz kości ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 241. Jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,97 m n.p.m. Miała kształt trapezowaty, a jej wymiary wynosiły 162×33/44×(23) cm. Pochowana tu kobieta spoczywała w pozycji wyprostowanej, głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber, kręgosłup, miednica, kości ramion i przedramion (układ zaburzony) oraz ud i podudzi, kilka paliczków stóp, rzepki. W zasypisku znaleziono żelazne gwoździe i ich fragmenty oraz ułamek ceramiki naczyniowej.

Grób 242. Pochówek został wkopany w grób 239. Odsłonięto go na głębokości 115,89 m n.p.m. W prostokątnej jamie grobowej (wymiary: 120×28 cm) została złożona drewniana trumna (113×20×(7) cm), w której zachował się jedynie fragment nieokreślonej kości długiej. W zasypisku znaleziono żelazne gwoździe i ich fragmenty. Pochówek był zorientowany wg osi E–W.

Grób 243. Odkryto tu trapezowatą jamę grobową (wymiary: 184×34/48×24 cm) i tego samego kształtu drewnianą trumnę (173×28/40×20 cm). Spoczywał w niej osobnik młodociany (*juvenis*), z głową skierowaną na NW i rękoma skrzyżowanymi na miednicy. Szkielet był niemal kompletny. W zasypisku natrafiono na fragmenty żelaznych gwoździ i 4 ułamki ceramiki. Niwelacja obiektu: 115,92 m n.p.m.

Grób 244. Pochówek został zniszczony przez grób 220. W owalnej jamie grobowej (głębokość: 115,88 m n.p.m., wymiary: 162×38×20 cm) pochowano kobietę *maturus*, z głową skierowaną na NW. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki oraz nieokreślonych kości długich. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 245. W pochówek wkopano dwa groby dziecięce oznaczone numerami 254 i 255. Na głębokości 115,79 m n.p.m. odsłonięto trapezowatą trumnę (182×40/45×(15) cm) bez śladów wkopu. Pochowano w niej mężczyznę *maturus*, ułożonego głową na NW. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłup, kilka żeber, kości ramion i przedramion (kości przedramion przemieszczone), miednica, kości ud i podudzi, część paliczków stóp oraz lewa rzepka. W zasypisku grobu natrafiono na żelazne gwoździe.

Grób 246. Jama grobowa została odkryta na głębokości 115,64 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły 189×40/56×33 cm. Pochowano tu przypuszczalnie osobnika płci męskiej, z prawą ręką ułożoną na klatce piersiowej a lewą na miednicy. Głowa zmarłego była skierowana na NW. Szkielet leżał w drewnianej trumnie (184×37/54×28 cm) i był niemal kompletny – brakowało jedynie kości lewej stopy. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 247. Zarys jamy grobowej o wymiarach 163××26/36×21 cm odsłonięto na głębokości 115,96 m n.p.m. Zmarły (dorosły) został pochowany przypuszczalnie bez-

pośrednio w ziemi, z głową skierowaną na NW, lewą ręką ułożoną na klatce piersiowej i prawą – na linii pasa. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. W zasypisku znaleziono żelazne gwoździe i ich fragmenty.

Grób 248. Pochówek zlokalizowano na głębokości 115,96 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt trapezu i wymiary 180×27/34×(16) cm. Pochowano w niej kobietę *adultus*, w pozycji wyprostowanej i z głową ułożoną w kierunku W. Zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber i kręgów, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi; kości przemieszczone. W zasypisku natrafiono na fragmenty żelaznych gwoździ. W części wschodniej grobu odkryto fragment drugiej czaszki (mężczyzna *adultus*) – przypuszczalnie część pochówku wtórnego.

Grób 249. Na głębokości 115,92 m n.p.m. odsłonięto trapezową drewnianą trumnę o wymiarach 182×22/38××29 cm. Ślady wkopu były niewidoczne. Zmarły (dorosły) został pochowany głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion, miednica, kości ud i podudzi; kości rąk i miednicy były przemieszczone. W zasypisku grobu znaleziono żelazne gwoździe oraz fragment ceramiki naczyniowej.

Grób 250. Trapezowata trumna ukazała się na głębokości 115,97 m n.p.m. (wymiarzy: 180×35/44 cm). Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Zmarły (*maturus*) spoczywał z głową na W, lewą ręką wyciągniętą wzdłuż boku, a prawą – przypuszczalnie na linii pasa. Zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion, miednica, kości ud i podudzi, kilka kości stóp. W zasypisku natrafiono na żelazne gwoździe i ich fragmenty.

Grób 251. W części zachodniej jama grobowa została zniszczona przez groby 201 i 202. Jej trapezowaty zarys uchwycono na głębokości 115,67 m n.p.m. (wymiarzy: 212×43/49×(13) cm). W drewnianej trumnie (195××30/38×(11) cm) pochowano osobnika (mężczyznę?) *maturus*, głową skierowanego na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłup, żebra, miednica, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. W zasypisku znaleziono gwoździe żelazne.

Grób 252. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. Odkryto drewnianą, trapezową trumnę o wymiarach (168)×21/29×30 cm. Pochowano w niej osobnika płci męskiej, z głową ułożoną na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłup, kilka żeber, kości ramion i przedramion, miednica oraz kości ud i podudzi; kości tułowia i rąk były przemieszczone. Wyposażenia nie stwierdzono, w zasypisku znaleziono jedynie fragment naczynia glinianego (ułamek stalowoszarego wylewu, datowanego na XV w.). Niwelacja obiektu – 115,59 m n.p.m.

Grób 253. Na głębokości 115,53 m n.p.m. odsłonięto jamę grobową (186×42×23 cm) i drewnianą trumnę

(175×40×(10) cm). Została w niej złożona kobieta *maturus*. Jej głowa była skierowana na W, a prawa ręka ułożona na biodrze. Zachowały się fragmenty czaszki, kości prawego ramienia i przedramienia, lewa kość ramieniowa, miednica, kości ud i podudzi; kości tułowia i rąk były przemieszczone. W zasypisku grobu znaleziono żelazne gwoździe oraz 4 fragmenty ceramiki naczyniowej.

Grób 254. Był to jeden z pochówków wkopanych w grób 245; pod nim zalegał pochówek 255. Zarys jamy grobowej był nieczytelny, natomiast na głębokości 115,77 m n.p.m. zarejestrowano drewnianą trumnę (wymiarzy: 93×21 cm). Zachowały się też drobne fragmenty czaszki i żeber oraz przypuszczalnie kości udowe. Był to prawdopodobnie pochówek małego dziecka (*infans I*), pochowanego głową na W.

Grób 255. Pochówek został wkopany w grób 245. Nad nim zalegał grób 254. Na głębokości 115,73 m n.p.m. zlokalizowano prostokątny zarys trumny (120×20 cm), a w nim fragmenty czaszki, kręgosłupa, kości rąk i nóg. Był to prawdopodobnie pochówek dziecka *infans II*, głową zwróconego na W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 256. Strop grobu został zniszczony przez grób 230. Pochówek zapadł się do grobu 268. Na głębokości 115,90 m n.p.m. znaleziono jedynie fragment nieokreślonej kości długiej osoby dorosłej bez śladów wkopu czy pozostałości trumny.

Grób 257. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,63 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły (128)×40/50×(20) cm. Zmarłego mężczyznę pochowano w drewnianej trumnie ((115)×35/39×(18) cm), z głową skierowaną prawdopodobnie na W i lewą ręką ułożoną na miednicy. Zachowały się kości lewego przedramienia, miednica, kości ud i podudzi. W zasypisku natrafiono na żelazne gwoździe.

Grób 258. Trapezowata jama grobowa została odkryta na głębokości 115,63 m n.p.m. Zachowane wymiary: (165)×28/39×(8) cm. Zmarły (*infans II*) został pochowany w drewnianej trumnie ((104)×29/32×(6) cm). Ze szczątków kostnych zachowały się jedynie fragmenty kostne we wschodniej części jamy oraz kilka zębów. W zasypisku znaleziono gwóźdź żelazny. Pochówek był usytuowany na osi E–W.

Grób 259. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,69 m n.p.m. (wymiarzy: (164)×60×32 cm). Zachowała się również drewniana trumna ((155)×40×29 cm), a w niej fragmenty czaszki i miednicy, kość udowa, obie kości podudzi, kilka zębów oraz nieokreślone kości długie; kości były przemieszczone, z wyjątkiem kości podudzi. Głowa zmarłego (osoby dorosłej) była skierowana przypuszczalnie na W. W zasypisku natrafiono na fragmenty gwoździ żelaznych.

Grób 260. W części zachodniej pochówek został zniszczony przez grób 261. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,60 m n.p.m. (zachowane wymiary: 137×51/59 cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano przypuszczalnie bezpośrednio w ziemi. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki oraz nieokreślonych kości długich; kości były przemieszane. Pochówek zorientowano wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 261. Pochówek został wkopany w grób 260. Zachował się jedynie usytuowany na osi E–W zarys jamy grobowej o kształcie prostokąta i zachowanych wymiarach 31×18×(8) cm. Niwelacja obiektu: 115,54 m n.p.m.

Grób 262. Pochówek został zniszczony w części stropowej przez grób 237. Jamę grobową odkryto na głębokości 115,59 m n.p.m. (190×39/46×35 cm). Zmarły spoczywał w drewnianej trumnie (163×26/36×30 cm), głową na W, prawą ręką ułożoną na linii pasa, a lewą wyciągniętą wzdłuż boku. Ze szkieletu zachowały się: żuchwa, obojczyk, fragmenty kręgosłupa, kilka żeber, kości ramion i przedramion, miednica, kości ud i podudzi oraz kilka kości lewej stopy. W zasypisku znaleziono żelazny gwoździ i fragment kolejnego.

Grób 263. Pochówek został zniszczony przez grób 247. Na głębokości 115,63 m n.p.m. natrafiono na trapezowaty zarys jamy grobowej (113×26/38×(9) cm). Zachowała się także drewniana trumna o wymiarach 100×23/29×(6) cm, a w jej zachodniej części – kilka zębów *infans I*. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 264. Pochówek został zniszczony przez grób 247. Odkryto tam trapezową jamę grobową (głębokość: 115,70 m n.p.m., zachowane wymiary: 111×33/43×11 cm). Zmarłą kobietę złożono prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi, z głową skierowaną być może na E. Zachowały się fragmenty czaszki, żebra, fragment miednicy oraz fragmenty nieokreślonych kości. W zasypisku grobu znaleziono żelazne gwoździe.

Grób 265. Jama grobowa o wymiarach 194×56/48×25 cm zarysowała się na głębokości 115,69 m n.p.m. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano w drewnianej trapezowej trumnie (178×28/35×20 cm), głowę kierując na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber, negatyw kręgosłupa, prawa kość udowa oraz obie kości piszczelowe. W zasypisku znaleziono 3 fragmenty ceramiki naczyniowej.

Grób 266. Część stropowa pochówku została zniszczona przez grób 249. Zarys jamy grobowej zarejestrowano na głębokości 115,58 m n.p.m. (wymiar: 201×44×26 cm). Kobieta *adultus* złożono w drewnianej trumnie (169×20/37×24 cm), z głową skierowaną na W i prawą ręką ułożoną przypuszczalnie na brzuchu. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki i żeber, kości ramion i przedramion, miednica, kości ud i podudzi. W zasypi-

sku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ oraz ułamek ceramiki naczyniowej.

Grób 267. Strop pochówku został zniszczony przez grób 252. Na głębokości 115,58 m n.p.m. zachował się prostokątny zarys jamy grobowej 180×50×35 cm) oraz trapezowata trumna (172×24/34×33 cm). Pochowano w niej mężczyznę *maturus*, ułożonego głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kręgosłup, fragmenty żeber i miednicy oraz kości ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 268. Strop grobu został zniszczony przez grób 256. Na głębokości 115,48 m n.p.m. odsłonięto trapezową drewnianą trumnę bez widocznych śladów jamy grobowej. Jej wymiary wynosiły 155×35/28×17 cm. Był to pochówek dziecka (*infans II*) ułożonego głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 269. Jamę grobową, usytuowaną na osi E–W odkryto na głębokości 115,57 m n.p.m. (zachowane wymiary: 55×28×(17) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano przypuszczalnie bezpośrednio w ziemi. Ze szkieletu zachowały się jedynie fragmenty kości piszczelowych. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ żelaznych i ułamek ceramiki naczyniowej. Poniżej znajdował się grób 280.

Grób 270. Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano nad grobem 272. Jama grobowa stała się widoczna na głębokości 115,56 m n.p.m. (zachowane wymiary: 180×49 cm). Znaleziono w niej jedynie fragment kości udowej. Pochówek był usytuowany na osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 271. Pochówek ten niszczył grób 273. odsłonięto go na głębokości 115,60 m n.p.m. Zachowane wymiary jamy grobowej wynosiły 131×40 cm. Zmarły (osobnik *adultus/maturus*) został przypuszczalnie pochowany bez trumny, z głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki i nieokreślonych kości długich. W zasypisku grobu znaleziono fragment przedmiotu wykonanego z żelaza.

Grób 272. Strop grobu został zniszczony przez grób 270. Poniżej znajdował się pochówek 277. Na głębokości 115,40 m n.p.m. natrafiono na fragmenty kości nóg bez widocznych śladów wkopu ani trumny. Zmarły (dorosły) spoczywał przypuszczalnie z głową na W. W zasypisku znaleziono gwoździe żelazne i ułamek ceramiki naczyniowej.

Grób 273. Pochówek został uszkodzony przez grób 271. Poniżej znajdował się pochówek 279. Zarys jamy grobowej zarejestrowano na głębokości 115,49 m n.p.m. (wymiar: 165×38/45×(18) cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano prawdopodobnie bez trumny, z głową skierowaną na NW. Zachowały się fragmenty czaszki oraz

kości długie rąk i nóg. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ i przedmiotów żelaznych.

Grób 274. Pochówek zlokalizowano na głębokości 115,46 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt trapezu i wymiary 160×35/42×(9) cm. Zmarłego pochowano w drewnianej trumnie (150×23/39×(7) cm), głową przypuszczalnie na W. Ze szczątków kostnych zachowały się niewielkie fragmenty kości nóg. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 275. Zmarły został pochowany na wieku trumny z grobu 281. Drewnianą trumnę o wymiarach 122×30×(5) cm odsłonięto na głębokości 115,42 m n.p.m. Zarys jamy grobowej był nieczytelny. W trumnie znaleziono jedynie 2 zęby osobnika dorosłego. Pochówek był zorientowany wg osi E–W. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 276. Trapezowata jama grobowa (182×53/59×27 cm) została odkryta na głębokości 115,66 m n.p.m. W jej obrębie zachowała się drewniana trumna (176×45×24 cm), a w niej fragmenty czaszki, łopatki, kości ramion i przedramion, kilka żeber oraz kości ud i podudzi (kości tułowia i rąk były przemieszczone). Zmarłego pochowano z głową na W. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ i nieokreślonych przedmiotów z żelaza.

Grób 277. Pochówek został uszkodzony przez grób 272. Zmarłego pochowano na wieku trumny z grobu 278. Znaleziono tam prostokątną jamę grobową (166×50×32 cm) i prostokątną trumnę drewnianą (164×40×(15) cm). Był to pochówek kobiety *maturus*, złożonej głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, prawa kość ramieniowa (?), fragment kości lewego przedramienia, fragmenty miednicy i fragmenty kości nóg. Niwelacja obiektu: 155,55 m n.p.m.

Grób 278. Strop jamy został uszkodzony przez grób 277. Jej wymiary wynosiły 180×43×24 cm. Niwelacja obiektu: 115,15 m n.p.m. Zmarłą kobietę *maturus/senilis* złożono do grobu w drewnianej trumnie (175×37×22 cm), głową na W, z lewą ręką złożoną na miednicy, a prawą być może na brzuchu. Zachowały się fragmenty czaszki, żebra, kręgosłup (kości przemieszczone), kości lewego ramienia i przedramienia, prawa kość łokciowa (?), fragment miednicy, kości ud i podudzi, kilka kości stóp. W zasypisku grobu natrafiono na fragmenty przedmiotów żelaznych.

Grób 279. Strop jamy został zniszczony przez grób 273. Poniżej znajdował się grób 282. Zarys jamy grobowej odsłonięto na głębokości 115,32 m n.p.m., jej zachowane wymiary wynosiły 188×40/45×32 cm. Zmarły (osoba dorosła) został pochowany w drewnianej trumnie (175×35/27×26 cm), z głową prawdopodobnie skierowaną na W i prawą ręką ułożoną na linii pasa. Ze szkieletu zachowały się fragmenty kości prawego ramienia

i przedramienia oraz prawa kość udowa. W zasypisku znaleziono fragmenty przedmiotów z żelaza.

Grób 280. Strop jamy został zniszczony przez grób 269. Poniżej znajdował się grób 284. Częściowo zniszczoną jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,43 m n.p.m. (wymiary: (75)×40×(19) cm). Zachowała się także drewniana prostokątna trumna ((62)×29×(16) cm), a w niej obie kości piszczelowe i strzałkowe osoby dorosłej. Zmarłego pochowano przypuszczalnie z głową w kierunku W. W zasypisku wystąpiły fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 281. Strop jamy został zniszczony przez grób 275. Odkryto ją na głębokości 115,31 m n.p.m. (wymiary: 161×55×(14) cm). W jej obrębie odsłonięto drewnianą trumnę o kształcie prostokąta (132×26×(11) cm). Zachowały się fragmenty kości długich nóg oraz kilka zębów. Głowa zmarłego (*adultus*) była przypuszczalnie skierowana na W. W zasypisku znaleziono fragment przedmiotu wykonanego z żelaza.

Grób 282. Strop jamy został zniszczony przez grób 279. Jej trapezowaty zarys ukazał się na głębokości 115,27 m n.p.m. (wymiary: 176×56/44×30 cm). W drewnianej trumnie (174×44/33×25 cm) pochowano kobietę *adultus*. Jej głowa była skierowana na W, a ręce wyciągnięte wzdłuż tułowia. Zachowały się fragmenty czaszki, żuchwa, żebra i kręgi (przemieszczone), kości ramion i przedramion, miednica, kości ud i podudzi, część paliczek dłoni i stóp. Znaleziono tam 2 owalne szkiełka będące prawdopodobnie pozostałościami medalionu (ryc. 10).

Grób 283. Zarys jamy został zlokalizowany na głębokości 115,79 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły 200×37/46×26 cm. Pochowany tam mężczyzna *maturus* został złożony w drewnianej trumnie (186×30/38×(22) cm), z głową skierowaną na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber i kręgów, miednica, kość udowa, kości podudzi oraz kości śródstopi (szczątki kostne były silnie przemieszczone). W zasypisku znaleziono kulkę ołowianą i żelazne gwoździe.

Grób 284. Strop pochówku został zniszczony przez grób 280. Poniżej znajdował się grób 285. Na głębokości 115,20 m n.p.m. odkryto fragment dna trumny o wymiarach (38)×28 cm oraz nieokreślony fragment kostny (być może krąg). Nie stwierdzono wyposażenia. Pochówek usytuowano na osi E–W.

Grób 285. Strop jamy został zniszczony przez grób 284. Odsłonięto go na głębokości 115,21 m n.p.m. (zachowane wymiary jamy grobowej: (107)×47×25 cm). Zmarła kobieta została pochowana w drewnianej trumnie ((98)×34×24 cm), z głową ułożoną przypuszczalnie na W. Zachowały się kości udowe, piszczelowe i strzałkowe oraz kilka paliczek. W zasypisku znaleziono nóż żelazny ze złamanym sztychem.

Grób 286. Pochówek został zniszczony przez grób 287. W trapezowatej jamie grobowej (wymiary: 193×45/16 cm) odsłonięto kawałki dna trumny wraz z fragmentami czaszki i kości długich osoby dorosłej oraz częścią żelaznej sztabki. Niwelacja obiektu: 115,76 m n.p.m. Grób usytuowano na osi E–W.

Grób 287. Pochówek zniszczył grób 286. Jama grobowa ukazała się na głębokości 115,79 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 206×40×(22) cm. Zachowała się też drewniana trumna (180×33×(19) cm) i fragmenty kości piszczelowych, lewej strzałkowej i nieokreślone fragmenty kostne osobnika dorosłego. Głowa zmarłego była przysuszczalnie skierowana na W.

Grób 288. Jamę grobową o wymiarach 208×30 cm zlokalizowano na głębokości 115,83 m n.p.m. Zmarły (dorosły) został pochowany prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi, z głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty prawej kości udowej oraz obu piszczelowych oraz fragment kości długiej prawej ręki. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 289. Na głębokości 115,98 m n.p.m. odsłonięto prostokątną jamę grobową o wymiarach 180×50 cm oraz drewnianą trumnę (160×30 cm). Pochowano tam kobietę *adultus*, z głową skierowaną na W i lewą ręką wyciągniętą wzdłuż boku. Zachowały się fragmenty czaszki, fragment kręgosłupa i kilka żeber, kości lewego ramienia i przedramienia, fragment miednicy, kości ud i podudzi oraz kilka kości stóp. W zasypisku grobu znaleziono fragmenty przedmiotów żelaznych, przypuszczalnie gwoździ.

Grób 290. Trapezowata jama grobowa o zachowanych wymiarach (135)×33/38 cm zarysowała się na głębokości 115,89 m n.p.m. Znaleziono również drewnianą trumnę ((12)8×30/48 cm), zawierającą szczątki zmarłego: fragmenty kości ramieniowych, kości przedramion, miednicę, kości ud i podudzi oraz kości śródstopia. Pochowano go głową na W, z rękoma wyciągniętymi wzdłuż tułowia.

Grób 291. Na głębokości 115,80 m n.p.m. ukazała się jama grobowa o nieregularnym zarysie i wymiarach 205×48×(4) cm. Został tam pochowany osobnik płci męskiej, prawdopodobnie bez trumny. Spoczywał on z głową na W. Ze szczątków kostnych zachowały się fragmenty kości ramion i przedramion (przemieszczone), fragmenty miednicy oraz kości ud i podudzi. W zasypisku znaleziono fragmenty przedmiotów wykonanych z żelaza.

Grób 292. Jamę grobową odsłonięto na głębokości 115,82 m n.p.m. (wymiary: 190×40 cm). Zmarły (osoba dorosła) został pochowany prawdopodobnie bezpośrednio w ziemi. Zachowała się jedynie część kości stóp. W zasypisku znaleziono również fragmenty gwoździ i przedmiotów z żelaza. Pochówek był usytuowany na osi E–W. Poniżej znajdował się grób 302.

Grób 293. Pochówek odkryto na głębokości 115,69 m n.p.m. W prostokątnej jamie grobowej (180×30 cm), usytuowanej na osi E–W, odsłonięto nieokreślone fragmenty kości długich oraz kości lewego śródstopia osobnika dorosłego. W zasypisku znaleziono fragmenty przedmiotów z żelaza.

Grób 294. Jama grobowa została odsłonięta na głębokości 115,78 m n.p.m. (wymiary: 184×55×(13) cm). Zachowała się również prostokątna drewniana trumna o wymiarach 160×41×(12) cm, zawierająca szczątki zmarłego: fragmenty czaszki, lewy obojczyk, prawa łopatka, kilka żeber, kości ramion i przedramion, fragmenty miednicy, kości ud i podudzi oraz negatywy kości stóp. Zmarły (osoba dorosła) został pochowany głową na W i z rękoma złożonymi na miednicy. W zasypisku natrafiono na żelazne gwoździe.

Grób 295. Zarys prostokątnej jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,85 m n.p.m. Jej wymiary wynosiły 180×38 cm. W prostokątnej trumnie (161×30 cm) pochowano kobietę *maturus* (?). Jej głowa była skierowana na W, lewa ręka złożona na klatce piersiowej, a prawa – na linii pasa. Zachowały się fragmenty czaszki i żeber, kości ramion i przedramion, miednica, obie kości udowe i prawa piszczelowa oraz fragmenty kości stóp. W zasypisku znaleziono ułamek ceramiki naczyniowej i fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 296. Dorosły zmarły został pochowany bezpośrednio w trapezowatej jamie grobowej ((123)×43/54 cm), z głową ułożoną na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, fragmenty kości ramion i przedramion oraz nieokreślone fragmenty kostne. W zasypisku wystąpiły fragmenty przedmiotu żelaznego oraz 1 gwoździe. Niwelacja obiektu: 115,86 m n.p.m.

Grób 297. Prostokątną jamę grobową odkryto na głębokości 115,87 m n.p.m. Jej zachowane wymiary wynosiły 162×43×37 cm. Zachowała się również drewniana trumna o wymiarach (160)×35×(12) cm. Zmarłego złożono głową na W, z lewą ręką na miednicy, a prawą – na linii pasa. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, negatywy żeber i kręgosłupa, kości ramion i przedramion, miednica, kości udowe (obie złamane w tym samym miejscu, w pobliżu nasad dalszych). W zasypisku znaleziono żelazne gwoździe i 2 fragmenty ceramiki naczyniowej.

Grób 298. Zarys trapezowatej jamy grobowej został odsłonięty na głębokości 115,86 m n.p.m. (wymiary: 177×53/71 cm). W prostokątnej trumnie (163×43 cm) pochowano osobnika płci męskiej, układając go głową w kierunku W, z lewą ręką ułożoną na klatce piersiowej i prawą – na linii pasa. Szkielet był niemal kompletny – nie zachowały się kręgi szyjne, lewa kość piszczelowa, kości dłoni oraz stóp. W zasypisku natrafiono na żelazne gwoździe.

Grób 299. Pochówek zlokalizowano na głębokości 115,96 m n.p.m. Zmarły (osoba dorosła) został pochowany bezpośrednio w trapezowatej jamie grobowej (187×26/36 cm), z głową na W. Zachowały się niewielkie fragmenty czaszki i żeber, fragment lewej kości łokciowej (?), prawej kości udowej oraz obu kości piszczelowych. Znalaziono fragmenty przedmiotów z żelaza.

Grób 300. Odkryta tam jama grobowa miała kształt prostokąta i wymiary 147×40/46×(14) cm. Zmarły (dziecko *infans I/II*) został pogrzebany w drewnianej trumnie (134×28×(12) cm), z głową na W. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, żeber i miednicy, fragment prawej kości ramieniowej i lewej łokciowej (?), kości ud i podudzi (przemieszczone). W zasypisku natrafiono na żelazne gwoździe i ułamek ceramiki naczyniowej. Niwelacja obiektu: 115,86 m n.p.m.

Grób 301. Na głębokości 115,82 m n.p.m. odsłonięto prostokątną jamę grobową o wymiarach 101×47×(12) cm. Z drewnianej trumny (90×40×(11) cm) zachowały się jedynie negatywy desek wraz z fragmentami gwoździ. Nie zachowały się żadne szczątki kostne. Był to pochówek dziecka, usytuowany na osi E–W.

Grób 302. Pochówek został zniszczony przez grób 292. Zapadł się do grobu 312. Zlokalizowano go na głębokości 115,71 m n.p.m. Był to pochówek dorosłej kobiety złożony w drewnianej trumnie (169×24/30 cm). Zmarła spoczywała z głową na W i rękami skrzyżowanymi na linii pasa bądź miednicy. Jama grobowa miała zarys prostokątny i wymiary 180×45 cm. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, negatyw kręgosłupa, kości ramion i przedramion, miednica oraz kości ud i podudzi. W zasypisku znaleziono monetę (ryc. 8) oraz fragmenty przedmiotów żelaznych.

Grób 303. Na głębokości 115,52 m n.p.m. odkryto drewnianą trumnę (wymiar: 78×16×11 cm) bez śladów wkopu. Znalaziono w niej jedynie fragmenty czaszki, leżące w jej zachodniej części, a także żelazne gwoździe i 2 fragmenty ceramiki naczyniowej (w zasypisku). Prawdopodobnie był to pochówek dziecięcy.

Grób 304. Pochówek został zniszczony przez grób 290. Zarys jamy grobowej ukazał się na głębokości 115,74 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt trapezu (wymiar: 194×34/54 cm), podobnie jak drewniana trumna (184×29/40 cm). Zmarłego (osobę dorosłą) pochowano głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki oraz prawej kości udowej i obu piszczelowych. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 305. Pochówek został zniszczony przez grób 301. Poniżej znajdował się grób 307. Jama grobowa zarysowała się na głębokości 115,76 m n.p.m., jej wymiary wynosiły 80×22/25×(9) cm. Zachowała się także drewniana trumna (76×18/21×(7) cm), w której znaleziono

niewielkie, nieokreślone fragmenty kostne. W zasypisku natrafiono na gwoździe i fragmenty przedmiotów żelaznych. Pochówek był usytuowany na osi E–W.

Grób 306. Pochówek zlokalizowano na głębokości 115,45 m n.p.m. W prostokątnej jamie grobowej (172×45×(17) cm) złożono drewnianą trumnę (162×35×(15) cm) ze szczątkami dorosłej kobiety. Głowa zmarłej była skierowana na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion (przemieszczone) oraz kości ud i podudzi. W zasypisku znaleziono fragmenty gwoździ i ułamek ceramiki naczyniowej.

Grób 307. Pochówek został zniszczony przez grób 305. W obrębie jamy grobowej (194×36×23 cm) odsłonięto drewnianą trumnę (178×32×21 cm), w której została pochowana dorosła kobieta. Złożono ją głową na W, z prawą ręką wyciągniętą wzdłuż tułowia. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kości ramieniowe i fragment prawej kości łokciowej, fragment miednicy (przemieszczone) oraz kości ud i podudzi. W zasypisku natrafiono na fragmenty gwoździ i przedmiotów żelaznych. Niwelacja obiektu: 115,75 m n.p.m.

Grób 308. Strop jamy został zniszczony przez grób 297. Jej prostokątny zarys zarejestrowano na głębokości 115,59 m n.p.m. (wymiar: 200×56×(18) cm). Zmarły został pochowany w drewnianej trumnie (184×31/34×(16) cm). Był to osobnik przypuszczalnie płci męskiej. Ułożono go głową na W, z lewą ręką wyciągniętą wzdłuż tułowia, a prawą – na linii pasa. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber, negatyw lędźwiowego odcinka kręgosłupa, kości ramion i przedramion oraz ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 309. Odkryto go na głębokości 115,75 m n.p.m. Jama grobowa miała kształt trapezowaty i wymiary 171×43/56×30 cm. Zmarłego pochowano w drewnianej trumnie (159×37/43×28 cm), z głową skierowaną na NW i rękoma skrzyżowanymi na klatce piersiowej. Zachowały się fragmenty czaszki, żuchwa, kręgosłup, żebra, kości ramion i przedramion, miednica, kości ud i podudzi. W zasypisku znaleziono fragmenty żelaznych gwoździ.

Grób 310. Został zniszczony przez grób 295. Zachował się zarys prostokątnej jamy grobowej (175×40×(18) cm) oraz drewniana trumna (165×27×(15) cm) ze szczątkami mężczyzny *maturus*. Niwelacja obiektu: 115,52 m n.p.m. Zmarłego pochowano głową na W z rękoma skrzyżowanymi na linii pasa bądź na klatce piersiowej. Zachowały się fragmenty czaszki, fragmenty kości ramion i przedramion, lewa kość udowa, kości piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 311. Pochówek został zniszczony przez grób 310. Jego zarys uchwycono na głębokości 115,59 m n.p.m. W obrębie jamy grobowej (170×41/45×(21) cm) odsłonięto trapezowatą trumnę (164×34/40×(18) cm), a w niej

fragmenty czaszki i nieokreślone kości długie. Zmarły (osoba dorosła) został pochowany głową na W. W zasypisku znaleziono fragment ceramiki naczyniowej.

Grób 312. Pochówek został zniszczony przez grób 302. Zapadł się do grobu 314. Zachowała się prostokątna jama grobowa (185×50 cm) oraz drewniana prostokątna trumna (172×30 cm). Niwelacja obiektu: 115,59 m n.p.m. Spoczywała tam dorosła kobieta, głową skierowana na W i z rękoma prawdopodobnie wyciągniętymi wzdłuż tułowia. Odsłonięto fragmenty czaszki, obojczyki, lewą kość ramieniową, obie kości łokciowe oraz kości udowe i piszczelowe. W zasypisku znaleziono fragmenty przedmiotów z żelaza.

Grób 313. Pochówek został zniszczony przez grób 303. W prostokątnej jamie grobowej (206×35×(8) cm) złożono drewnianą trumnę (177×30×(6) cm) ze szczątkami kobiety *adultus/maturus*. Niwelacja obiektu: 115,44 m n.p.m. Zmarła została pochowana głową na W, z lewą ręką złożoną na linii pasa, a prawą – na klatce piersiowej. Ze szkieletu zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber, kości ramion i przedramion, miednica, kości ud, podudzi i śródstopi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 314. Został zniszczony przez grób 312. Znaleziono go na głębokości 115,39 m n.p.m. Trumnę (165×31/38×(8) cm) odsłonięto w obrębie trapezowatej jamy grobowej (182×44/47×(19) cm). Był to pochówek kobiety *maturus*, złożonej głową w kierunku W. Zachowały się fragmenty czaszki, kości ramion i przedramion (przemieszczone), fragment miednicy, kości ud i podudzi. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 315. Pochówek został zniszczony przez grób 306. Jama grobowa o wymiarach 170×36/42×25 cm, za-

rysowała się na głębokości 115,31 m n.p.m. Zmarły (osobnik *juvenis*) został pochowany w drewnianej trumnie (160×26/34×23 cm), z głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, żuchwa, fragmenty żeber, fragment miednicy oraz kości ud i podudzi. W zasypisku grobu znaleziono fragment ceramiki naczyniowej.

Grób 316. Pochówek został zniszczony przez grób 307. Zarys jamy grobowej o wymiarach 188×45×(12) cm odsłonięto na głębokości 115,49 m n.p.m., podobnie jak drewnianą trumnę (172×34×(9) cm) ze szczątkami dorosłej kobiety. Pochowano ją głową na W, z lewą ręką przypuszczalnie wyciągniętą wzdłuż boku. Znaleziono fragmenty czaszki, obojczyk, łopatkę, kości lewego ramienia i przedramienia, lewą kość udową i fragment prawej oraz kości piszczelowe. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 317. Pochówek został zniszczony przez grób 313. Zmarłą kobietę *maturus* pochowano na wieku trumny z grobu 318. Na głębokości 115,26 m n.p.m. zaobserwowano zarys jamy grobowej o wymiarach 187×42/57 cm oraz drewnianą trapezową trumnę (172×32/47 cm). Głowa zmarłej była skierowana na W, ręce przypuszczalnie złożone na linii pasa. Wyposażenia nie stwierdzono.

Grób 318. Pochówek został zniszczony przez grób 317. Na głębokości 115,17 m n.p.m. zachowała się drewniana trumna kształtu trapezowatego (172×32/40 cm). Zarys jamy grobowej był niewidoczny. Był to pochówek kobiety *senilis*, ułożonej głową na W. Zachowały się fragmenty czaszki, kilka żeber i kręgów, kości ramion i przedramion, fragment miednicy, kość udowa oraz kości piszczelowe. Szczątki kostne były silnie przemieszczone. Wyposażenia nie stwierdzono.

LITERATURA

- Białobłocki K.
1991–1992 *Zbiór medalików z wykopalisk archeologicznych w Lubiniu pod Kościanem*, *Slavia Antiqua*, t. 33, [1993], s. 161–195.
- Chudzińska B.
1998 *Dewocjonalia z nowożytnego cmentarzyska we wsi Maniowy na Podhalu*, Kraków.
- Czerska B., Bykowski K., Limisiewicz A., Rzeźnik P.
1996 *Wyniki badań archeologicznych prowadzonych na terenie Ostrowa Tumskiego we Wrocławiu*, w: *Współpraca z wymianą sieci wodociągowej*, Wrocław (mpis w archiwum Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego).
- Dąbrowski P., Krzyżanowska M., Kwiatkowska B., Szczurowski J.
2003 *Wstępna ocena antropologiczna szczątków kostnych z nowożytnego cmentarza przy ul. Wyszyńskiego we Wrocławiu* (mpis w Instytucie Archeologii UW).
- Demidziuk K.
1998 *Archiwalia archeologiczne z terenu Wrocławia do 1945 r.*, Wrocław.
- Descœudres G., Cueni A., Hesse CH., Keck G.
1995 *Sterben in Schwyz: Beharrung und Wandlung im Totenbrauchtum einer ländlichen Siedlung vom Spätmittelalter bis in die Neuzeit*, Basel.
- Dostál B.
1968 *Spätburgwallzeitliche und neuzeitliche Grabstätte in Znojmo-Hradište*, *Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské Univerzity*, t. 17, s. 7–66.
- Furmanek M.
2003 *Wstępne wyniki badań archeologiczno-architektonicznych w rejonie kościoła pw. Wszystkich Świętych w Gliwicach*, *Rocznik Muzeum w Gliwicach*, t. 18, s. 315–342.

- Furmanek M., Michnik M.
2004 *Dewocjonalia z cmentarza przy kościele pw. Wszechśw. Świętych w Gliwicach*, Rocznik Muzeum w Gliwicach, t. 19, s. 401–418.
- Goliński M.
2003 Identyfikacja cmentarza nowożytnego odkrytego przy ul. Wyszyńskiego w świetle historiografii (mpis w archiwum Instytutu Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego).
- Jungnitz J.
1896 *Die Feststellung der katholischen Pfarrsprengel Breslaus*, Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, t. 30.
- Kizik E.
1998 *Śmierć w mieście hanzeatyckim w XVI–XVIII wieku. Studium z nowożytnej kultury funeralnej*, Gdańsk.
- Krapiec M., Szychowska-Krapiec E.
2004 *Wyniki analizy dendrochronologicznej i dendrologicznej prób drewna pochodzących z badań archeologicznych prowadzonych we Wrocławiu, al. kard. S. Wyszyńskiego, Biblioteka Uniwersytecka* (mpis w Instytucie Archeologii UW).
- Kurnatowscy Z. i S.
2002 *Obol zmarłych w wielkopolskich zwyczajach pogrzebowych* [w:] *Moneta mediaevalis*, Warszawa, s. 129–134.
- Limisiewicz A., Roczek M., Wachowski K.
2004 *Sprawozdanie z badań przeprowadzonych w 2003 roku na terenie budowy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Wrocławskiego, Śląskie Sprawozdania Archeologiczne*, t. 46, s. 175–180.
- Macek M.
1993 *Bestattungen in der Mariä Himmelfahrt in Markgrafneusiedl, Niederösterreich*, Fundberichte aus Österreich, t. 32, s. 381–410.
- Małachowicz E.
2000 *Katedra wrocławska. Dzieje i architektura*, Wrocław.
- Miskiewicz B.
1974 *Analiza antropologiczna materiałów kostnych z Ostrowa Tumskiego (katedry wrocławskiej) z XVI–XVIII wieku*, Prace i Materiały Antropologiczne, t. 88, s. 95–106.
- Pater J.
1998 *Pfarrbücherverzeichnis für das Erzbistum Breslau, Regensburg*.
- Prohaska-Gross Ch.
1992 *Der Spitalfriedhof* [w:] D. Lutz, Ch. Prohaska-Gross (red.), *Vor dem grossen Brand. Archäologie zu Füßen des Heidelberger Schlosses*, Stuttgart, s. 27–33.
- Rostkowska B.
1996 *Dewocjonalia, medaliki i krzyżyki. Tkaniny ozdobne* [w:] *Sandomierz. Badania 1969–1975*, S. Tabaczynski (red.), t. 2, *Collegium Gostomianum*, Warszawa, s. 405–420.
- Rubinková M.
1999 *Pohřební rítus 17. a 18. století na Morave*. Praca magisterska w archiwum Katedry Antropologii Wydziału Przyrodniczego Uniwersytetu Masaryka w Brnie.
- Trybuszewski P.
2006 *Wygląd trumien określony na podstawie badań archeologicznych przeprowadzonych w kościele Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny* [w:] *Non omnis moriar. Zwyczaje pogrzebowe w XVII i XVI-II-wiecznym Toruniu* (katalog wystawy), Muzeum Okręgowe w Toruniu, s. 64–71.
- Witkowski J.
1990 *Inwentarz zabytków ruchomych odkrytych w krypcie kościoła pocysterskiego w Lubiążu* [w:] *Lubiąż. Klasztor cystersów. Wyniki badań z lat 1988–89*, T. Kaletyn (red.), WOAK we Wrocławiu, Wrocław, s. 32–51.
- 2003 *Dewocjonalia z cmentarzyska na terenie budowy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Wrocławskiego* (mpis w Instytucie Archeologii UW).

dr Magdalena Wojcieszak
ul. Prusa 25/48, 50-319 Wrocław
e-mail: magda_roczek@poczta.onet.pl